KAYSERİ GELENEKSEL EVLERİ: İNCESU İLÇESİ ÖRNEKLERİ

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ

2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU

KAYSERİ GELENEKSEL EVLERİ: İNCESU İLÇESİ ÖRNEKLERİ

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ

T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU

KARABÜK
Kasım 2022

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ tarafından hazırlanan "KAYSERİ GELENEKSEL EVLERİ: İNCESU İLÇESİ ÖRNEKLERİ" başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU .....
Tez Danışmanı, Mimarlık Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 07/11/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu) İmzası

Başkan : Doç. Dr. Zekai ERDAL (MAÜ) .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU (KBÜ) .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Emre DİNÇER (KBÜ) .....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Doç. Dr. Müslüm KUZU .....
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

"Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim."

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KAYSERİ GELENEKSEL EVLERİ: İNCESU İLÇESİ ÖRNEKLERİ

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ

Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU
Kasım 2022, 202 sayfa

Kayseri, İç Anadolu bölgesinin önemli tarihi kentlerinden biridir. Kapadokya'ya başkentlik yapan tarihi şehir; kültürü, coğrafi konumu, iklimi ve bölgeye özel yerel dokusuyla birlikte kendine özgü sivil bir mimariye sahiptir. Kentin 16 ilçesinden biri olan İncesu, konumu, bölgede zamanında farklı imparatorlukların yaşamış olması, Müslüman ve Hristiyan halkın bir arada yaşaması gibi etkenlerle birlikte zengin bir kültürü barındırır.

Bölgede farklı dini ve etnik grupların bir arada yaşamasının bir sonucu olarak önemli kültürel ve mimari doku oluşmuştur. Bu dokuyu yansıtan önemli yapılardan biri de şüphesiz ki evlerdir. Geleneksel evlerin kendine özgü mimari karakterleri vardır. İncesu'da da sivil ve anıtsal mimari kapsamında nitelikli yapılar bulunmaktadır.

20. yüzyılda yaşanan nüfus mübadelesi sonucunda gayrimüslümlerin ilçeyi terk etmeye başladığı ve ilçenin ticari çekiciliğini yitirdiği bilinmektedir. Kent hayatının

çekiciliğiyle birlikte ilçe 1950'den itibaren Kayseri, Nevşehir ve İstanbul'a göç vermiştir. Bölgedeki tarihi evlerin büyük çoğunluğu terk edilmiş ve günümüzde birçok evin atıl durumda olduğu tespit edilmiştir.

Kaybolmaya yüz tutan kültürel dokunun sürekliliğin sağlanması amacıyla tezin ana konusunu ilçede bulunan tarihi evler ve evlerin mimari özellikleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda İncesu'da günümüze kadar ayakta kalabilen geleneksel evler karakteristikleri, plan ve mekânsal özellikleri ile yapı elemanları açısından irdelenmiştir.

İlçedeki geleneksel evlerin mimari özellikleri ortaya konularak, geleneksel evler ile ilgili yapılan çalışmalara katkı sağlamak ve kültürel değerlere sahip çıkmak amaçlanmıştır. Gelecek nesillere bırakılmak üzere mimari miras değerlerinin sürekliliğinin devamı, toplumsal koruma ve değerlere sahip çıkma bilincine katkı sağlamak amacıyla bu çalışma konusu ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler : Geleneksel evler, Türk evi, Kayseri evleri, İncesu evleri, tarihi doku.

Bilim Kodu : 80109

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

KAYSERİ TRADITIONAL HOUSES: EXAMPLES OF İNCESU DISTRICT

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ

Karabük University
Institute of Graduate Programs
Department of Architecture
Thesis Advisor:
Prof. Dr. Mehmet MUTLU
November 2022, 202 pages

Kayseri is one of the significant historical cities of the Central Anatolian Region. The historical city that was the capital of Cappadocia owns a distinctive civil architecture with its culture, geographical location, climate, and local texture specific in the region. Incesu, which is one of the 16 districts of city has rich culture thanks to the fact that Muslim and Christian people coexisted and different empires ruled that region.

As a result of the coexistence of different religious and ethnic groups in the region, an essential cultural and architectural texture has existed. One of the important structures reflecting this texture is undoubtedly the houses. Traditional houses have their architectural character. There also exist qualified buildings within the scope of civil and monumental architecture in İncesu.

It is known that as a result of the population exchange in the 20th century, non-Muslims started to leave the district and the district lost its commercial appeal. Since 1950 with the attractiveness of city life, the district residents have migrated to Kayseri,

Nevşehir, and Istanbul. The most of the historic houses in the region have been abandoned and it has been determined that many houses are disused today.

The main subject of the thesis is on the historical houses and their architectural features in the district in order to ensure the continuity of the cultural texture that is about to disappear. In this context, the traditional houses that have survived to the present day in İncesu were analyzed in terms of their characteristics, plan and spatial features, and building elements.

It is aimed to contribute to the studies on traditional houses and to protect cultural values by revealing the architectural features of the traditional houses in the district. The subject of this study has been handled in order to contribute to the continuity of architectural heritage values to be left to future generations and to contribute to the awareness of communal protection and uploading social values.

Key Word **:** Traditional houses, Turkish house, Kayseri houses, İncesu houses, historical texture.

Science Code : 80109

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU'ya, jüri üyeleri olarak tez çalışmama sağladıkları katkılardan dolayı Doç. Dr. Zekai ERDAL ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Emre DİNÇER hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Literatür taramasında benimle paylaştıkları kaynaklar için Kayseri Büyükşehir Belediyesi kütüphanesine, ilgi ve destekleri için İncesu Belediyesi'ne, İncesu alan çalışmasında yönlendirme ve yardımları için İncesu Belediyesi çalışanı Mustafa KÜTÜKÇÜ ve Bulgurcu mahalle muhtarı Mehmet İĞDE'ye teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemi sağlayan, her an desteklerini hissettiğim, attığım her adımda yanımda olan başta babam Mehmet TÜRKDÖNMEZ ve annem Aynur TÜRKDÖNMEZ olmak üzere tüm aileme, dostlarıma, hocalarıma ve her an yanımda olan, hakkını ödeyemeyeceğim, yüksek lisans yapmamı çok isteyen, yüksek lisansa başladığımda ise sevincime ortak olan, kıymetli dedem merhum Hulusi TÜRKDÖNMEZ'e teşekkür ederim.

Bu tezi ailem ve canım dedeme ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL ii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
TEŞEKKÜR viii
İÇİNDEKİLER ix
ŞEKİLLER DİZİNİ xii
ÇİZELGELER DİZİNİ xxi
KISALTMALAR DİZİNİ xxii

BÖLÜM 1 1
GİRİŞ 1
1.1. TEZİN AMACI 3
1.2. TEZİN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI 4
1.3. TEZİN YÖNTEMİ 5
1.4. KAYNAK ARAŞTIRMASI 5

BÖLÜM 2 7
KAYSERİ İLİ VE İNCESU İLÇESİ 7
2.1. KAYSERİ İLİ 7
2.2. İNCESU İLÇESİ 9
2.2.1. Konumu 9
2.2.2. Tarihçesi 11
2.2.3. Sosyo-Kültürel ve Demografik Yapısı 13
2.2.4. Geleneksel Dokusu 18
2.2.4.1. Anıtsal Yapılar 18
2.2.4.2. Sivil Mimarlık Yapıları 21

BÖLÜM 3 23

Sayfa

GELENEKSEL KAYSERİ EVLERİ 23
3.1. GENEL ÖZELLİKLERİ....23
3.2. PLAN ÖZELLİKLERİ 31
3.3. YAPI MALZEMESİ VE YAPI ELEMANLARI....39

BÖLÜM 4 46
İNCESU GELENEKSEL EVLERİ 46
4.1. EVLERİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ 46
4.2. PLAN ÖZELLİKLERİ 49
4.2.1. Sofasız Evler....52
4.2.2. Sofalı Evler....64
4.2.2.1. Avlusuz-Sofalı Evler....65
4.2.2.2. Avlulu-Sofalı Evler....77
4.3. MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ....119
4.3.1. Sofa 119
4.3.2. Odalar....122
4.3.3. Mutfak 127
4.3.4. Örtme....130
4.3.5. Çağ 130
4.4. YAPI ELEMANLARI 131
4.4.1. İç Mekân Elemanları 131
4.4.1.1. Duvarlar 132
4.4.1.2. Döşemeler 135
4.4.1.3. Tavanlar 138
4.4.1.4. Kapılar ve Pencereler....140
4.4.1.5. Nişler....144
4.4.1.6. Merdivenler 145
4.4.2. Cephe Elemanları....146
4.4.2.1. Çıkmalar....147
4.4.2.2. Kapılar....149
4.4.2.3. Pencereler....153
4.4.2.4. Balkonlar....157

Sayfa

4.4.2.5. Çatılar....161
4.4.2.6. Çörtenler....163
4.4.3. Malzeme....165
4.4.3.1. Taş....165
4.4.3.2. Ahşap....168
4.4.3.3. Tuğla....170
4.4.3.4. Metal....171

BÖLÜM 5....173
SONUÇLAR VE ÖNERİLER....173
TERİMLER SÖZLÜĞÜ....185
KAYNAKLAR....186

EK AÇIKLAMALAR A....192

ÖZGEÇMİŞ....202

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Kayseri'nin coğrafi konumu 1
Şekil 1.2. İncesu ilçesinin konumu 2
Şekil 2.1. Kayseri meydanı ve çevresi 8
Şekil 2.2. Kayseri il merkezinden görünümler 9
Şekil 2.3. İncesu'dan görünümler 9
Şekil 2.4. İncesu ulaşım aksı 10
Şekil 2.5. İncesu'dan görünümler 10
Şekil 2.6. Andon kayasındaki mağara ve yapı kalıntıları 11
Şekil 2.7. İncesu eski görüntüsü 12
Şekil 2.8. İncesu üzüm festivali davetiyesi 14
Şekil 2.9. İncesu merkezde bulunan üzüm heykeli 14
Şekil 2.10. Günümüzdeki İncesu mahalleleri 16
Şekil 2.11. Kara Mustafa Paşa Külliyesi 19
Şekil 2.12. Kara Mustafa Paşa Kervansarayı 19
Şekil 2.13. Karamustafapaşa Arastası 20
Şekil 2.14. Kara Mustafa Paşa Cami 20
Şekil 2.15. Mustafa Paşa Hamamı 21
Şekil 2.16. Geleneksel konutların bulunduğu sokaklardan görünüm 22
Şekil 3.1. Geleneksel Kayseri evleri 23
Şekil 3.2. Geleneksel Kayseri evleri 24
Şekil 3.3. Geleneksel Kayseri evleri 25
Şekil 3.4. Güpgüpoğlu Konağı ana giriş kapısı 25
Şekil 3.5. Güpgüpoğlu konağı hayat bölümü 25
Şekil 3.6. Geleneksel Kayseri evlerinde kabaltı örnekleri 26
Şekil 3.7. Setenönü mahallesinde tarihi Ermeni evi giriş kapısı 27
Şekil 3.8. Güpgüpoğlu Konağı haremlik kapısı 27
Şekil 3.9. Tarihi Ermeni konağının avlusu 28
Şekil 3.10. Tarihi Ermeni konağı avlusundan fotoğraflar 28
Şekil 3.11. Raşit Ağa konağı 29

Sayfa

Şekil 3.12. Güpgüpoğlu konağı maketi....30
Şekil 3.13. Güpgüpoğlu konağı ana giriş kapısı....30
Şekil 3.14. Güpgüpoğlu Konağı selamlık bölümü....30
Şekil 3.15. Güpgüpoğlu Konağı haremlik bölümü....30
Şekil 3.16. Güpgüpoğlu konağı sofası....31
Şekil 3.17. Raşit Ağa konağı sofası....31
Şekil 3.18. Güpgüpoğlu konağı sekialtı bölümü....32
Şekil 3.19. Güpgüpoğlu Konağı zemin kat plan şeması....33
Şekil 3.20. Güpgüpoğlu konağı tokana bölümü....34
Şekil 3.21. Güpgüpoğlu konağı harem odası....35
Şekil 3.22. Zennecioğlu konağı zemin kat planı....35
Şekil 3.23. Güpgüpoğlu konağı köşk ve hamam bölümleri....36
Şekil 3.24. Gavremoğlu konağı zemin kat planı....37
Şekil 3.25. Gavremoğlu konağı cephe görselleri....37
Şekil 3.26. Gavremoğlu konağının restorasyon sonrası cephe görselleri....38
Şekil 3.27. Baldöktü evi zemin kat planı....38
Şekil 3.28. Geleneksel Kayseri evlerinde cephe düzeni....39
Şekil 3.29. Geleneksel Kayseri evlerinde çıkma örnekleri....40
Şekil 3.30. Geleneksel Kayseri evlerinde balkon örnekleri....40
Şekil 3.31. Geleneksel Kayseri evlerinde kapı örnekleri....41
Şekil 3.32. Geleneksel Kayseri evlerinde kapı süslemeleri....41
Şekil 3.33. Geleneksel Kayseri evlerinde kapı örnekleri....42
Şekil 3.34. Geleneksel Kayseri evlerinde pencere örnekleri....43
Şekil 3.35. Geleneksel Kayseri evlerinde çatı örnekleri....43
Şekil 3.36. Geleneksel Kayseri evlerinde çörten örnekleri....44
Şekil 3.37. Raşit Ağa konağı ahşap detaylar....44
Şekil 3.38. Raşit Ağa konağı ahşap detaylar....45
Şekil 3.39. Güpgüpoğlu konağı hamam ve köşk bölümündeki ahşap detaylar....45
Şekil 4.1. İncesu geleneksel mimari dokusu genel görünümü....46
Şekil 4.2. İncesu'nun geleneksel sokak ve cephe dokusu....47
Şekil 4.3. Kapı önlerinde bulunan oturma birimleri....48
Şekil 4.4. İncesu çatı ve çörten örnekleri....48
Şekil 4.5. Türk evinde plan tipleri....50

Sayfa

Şekil 4.6. Çalışılan İncesu evleri plan tipleri....52
Şekil 4.7. Sezgin Sülün evinden genel görünümler....53
Şekil 4.8. Sezgin Sülün evi avlusu....53
Şekil 4.9. Sezgin Sülün evi zemin kat planı....54
Şekil 4.10. Sezgin sülün evi oda 2 görselleri....55
Şekil 4.11. Sezgin sülün evi mutfağı ve diğer hizmet bölümleri....55
Şekil 4.12. Sezgin Sülün evi oda 1 görselleri....56
Şekil 4.13. Sezgin Sülün evi 1. kat planı....57
Şekil 4.14. Sezgin Sülün evinin 1. katında bulunan köşk bölümü....58
Şekil 4.15. Erdoğan Güner evinin avlusundan görseller....58
Şekil 4.16. Erdoğan Güner evi zemin kat planı....59
Şekil 4.17. Erdoğan Güner evi iç mekân görselleri....60
Şekil 4.18. Erdoğan Güner evi odunluğu....60
Şekil 4.19. Dilek evinden genel görünümler....61
Şekil 4.20. Dilek evinin giriş cephesi....61
Şekil 4.21. Dilek evi zemin kat planı....62
Şekil 4.22. Dilek evinin avluda yer alan birimleri....62
Şekil 4.23. Dilek evinin güney cephesinde yer alan oda görselleri....63
Şekil 4.24. Dilek evi 1. kat planı....64
Şekil 4.25. Dilek evi 1. kat görselleri....64
Şekil 4.26. Solak evinden genel görünümler....65
Şekil 4.27. Solak evinden genel görünümler....66
Şekil 4.28. Solak evi bodrum kat planı....66
Şekil 4.29. Solak evi bodrum katı....67
Şekil 4.30. Solak evi zemin kat planı....67
Şekil 4.31. Solak evi doğu yönünde yer alan evin zemin kat görselleri....68
Şekil 4.32. Solak evi batı yönünde yer alan evin sofası....69
Şekil 4.33. Solak evi batı yönünde yer alan evin zemin kat görselleri....69
Şekil 4.34. Mestav konağı giriş cephesi....70
Şekil 4.35. Mestav konağından genel görünümler....70
Şekil 4.36. Mestav konağı ana giriş kapısı....71
Şekil 4.37. Mestav konağı zemin kat planı....72
Şekil 4.38. Mestav konağı ana giriş bölümü....72

Sayfa

Şekil 4.39. Mestav konağındaki eşyalar....73
Şekil 4.40. Mestav konağı 1. kat planı....73
Şekil 4.41. Mestav konağı orta sofası....74
Şekil 4.42. Mestav konağı orta sofası....74
Şekil 4.43. Mestav konağının salon niteliğindeki odası....75
Şekil 4.44. Mestav konağı balkonu....75
Şekil 4.45. Mestav konağı holü ve holdeki odası....76
Şekil 4.46. Mestav konağı mutfağı....76
Şekil 4.47. Alayı Güner evinden genel görünümler....77
Şekil 4.48. Alayı Güner evi zemin kat planı....78
Şekil 4.49. Alayı Güner evi avlusu....79
Şekil 4.50. Alayı Güner evi odaları....80
Şekil 4.51. Alayı Güner evi mutfak ve örtme görselleri....80
Şekil 4.52. Rukane Mat evinden genel görünümler....81
Şekil 4.53. Rukane Mat evi avlusundan görünümler....81
Şekil 4.54. Rukane Mat evi zemin kat planı....82
Şekil 4.55. Rukane Mat evi iç mekân görselleri....83
Şekil 4.56. Rukane Mat evi kileri....84
Şekil 4.57. Rukane Mat evi iç mekânından görünümler....84
Şekil 4.58. Rukane Mat evi ahırından görseller....85
Şekil 4.59. Rukane Mat evi deposu....85
Şekil 4.60. Batı cephesinde yer alan mekânlardan görünümler....86
Şekil 4.61. Rukane Mat evinin bodrum katında bulunan mahzeni....86
Şekil 4.62. Bodrum kat duvarlarından detaylar....87
Şekil 4.63. Seyri Sefa konağından genel görünümler....87
Şekil 4.64. Seyri Sefa konağı zemin kat planı....88
Şekil 4.65. Seyri Sefa konağı zemin kat oda görselleri....89
Şekil 4.66. Seyri Sefa konağı odalarındaki kapı ve pencereler....89
Şekil 4.67. Seyri Sefa konağı 1. kat planı....90
Şekil 4.68. Seyri Sefa konağı 1. kat görselleri....91
Şekil 4.69. Seyri Sefa konağı bodrum kat planı....91
Şekil 4.70. Seyri Sefa konağı bodrum katı....92
Şekil 4.71. Seyri Sefa konağı bodrum katından detaylar....92

Sayfa

Şekil 4.72. Seyri Sefa konağı bodrum katından detaylar 93
Şekil 4.73. Köse evinden genel görünümler 93
Şekil 4.74. Köse evi görselleri 94
Şekil 4.75. Köse evi zemin kat planı 95
Şekil 4.76. Köse evi zemin kat görselleri 96
Şekil 4.77. Köse evi 1. kat planı 97
Şekil 4.78. Köse evi 1. kat görselleri 98
Şekil 4.79. Kaçmaz evinden genel görünümler 98
Şekil 4.80. Kaçmaz evinden genel görünümler 99
Şekil 4.81. Gurbet Kaçmaz evi kat planları 99
Şekil 4.82. Gurbet Kaçmaz zemin kat görselleri 100
Şekil 4.83. Kaçmaz evi sofası 101
Şekil 4.84. Kaçmaz evi oda 1 görselleri 101
Şekil 4.85. Kaçmaz evi oda 2 görselleri 102
Şekil 4.86. Kaçmaz evi avlusu 102
Şekil 4.87. Rum evinin genel görselleri 103
Şekil 4.88. Rum evinin zemin kat planı 104
Şekil 4.89. Rum evinin zemin kat görselleri 105
Şekil 4.90. Rum evinin mutfağı 105
Şekil 4.91. Rum evinden genel görünümler 106
Şekil 4.92. Rum evi zemin kat planı 107
Şekil 4.93. Rum evinin avlusu 108
Şekil 4.94. Rum evinin ahır ve oda görselleri 108
Şekil 4.95. Rum evinin görselleri 109
Şekil 4.96. Ünver evinden genel görünümler 110
Şekil 4.97. Ünver evi avlusu 110
Şekil 4.98. Hasan Ünver evi zemin kat planı 111
Şekil 4.99. Hasan Ünver evi zemin kat görselleri 112
Şekil 4.100. Ünver evi 1. kat planı 113
Şekil 4.101. Ünver evi 1. kat görselleri 114
Şekil 4.102. Ünver evi 1. kat oda görselleri 114
Şekil 4.103. Başaran evinden genel görünümler 115
Şekil 4.104. Başaran evi zemin kat planı 115

Sayfa

Şekil 4.105. Başaran evi avlusu....116
Şekil 4.106. Başaran evi iç mekânı....116
Şekil 4.107. Yıldırım evinden genel görünümler....117
Şekil 4.108. Yıldırım evi avlusu....118
Şekil 4.109. Erhan Yıldırım evi 1. kat planı....118
Şekil 4.110. Yıldırım evi yaşam alanı....119
Şekil 4.111. Kayseri Evi'nin sofası....120
Şekil 4.112. İncesu geleneksel evlerinde iç sofa örnekleri....120
Şekil 4.113. Orta sofaya sahip Mestav konağı....121
Şekil 4.114. İncesu geleneksel evlerinde sofa örnekleri....122
Şekil 4.115. İncesu geleneksel evlerinde oda örnekleri....122
Şekil 4.116. İncesu geleneksel evlerinde oda örnekleri....123
Şekil 4.117. Oturma alanı özelleştirilen oda örnekleri....124
Şekil 4.118. Oda içinde yer alan hizmet alanları....124
Şekil 4.119. İncesu geleneksel evlerinde yüksek döşemeli oda örneği....125
Şekil 4.120. İncesu geleneksel evlerinde ahşap tavan örnekleri....125
Şekil 4.121. İncesu geleneksel evlerinde tonozlu tavan örnekleri....126
Şekil 4.122. Odalardaki kapı ve pencereler....126
Şekil 4.123. İncesu geleneksel evlerinde odalardaki niş ve dolap örnekleri....127
Şekil 4.124. Ahşap süsleme örnekleri....127
Şekil 4.125. İncesu geleneksel evlerinde mutfak örnekleri....128
Şekil 4.126. Mutfağa hizmet eden yardımcı birimler....128
Şekil 4.127. Oda içerisinde yer alan mutfak örnekleri....129
Şekil 4.128. Sofaya açılan mutfak örnekleri....129
Şekil 4.129. İncesu geleneksel evlerinde örtme örnekleri....130
Şekil 4.130. Çağ örnekleri....131
Şekil 4.131. İncesu geleneksel evlerinde duvar örnekleri....132
Şekil 4.132. İncesu geleneksel evlerinde duvar örnekleri....133
Şekil 4.133. İncesu geleneksel evlerinde avlu duvarları....133
Şekil 4.134. İncesu geleneksel evlerinde oda duvarları....134
Şekil 4.135. İncesu geleneksel evlerinde hizmet bölümü duvarları....134
Şekil 4.136. İncesu geleneksel evlerindeki duvar örnekleri....135
Şekil 4.137. İncesu geleneksel evlerindeki duvarlarda yer alan dolap örnekleri....135

Sayfa

Şekil 4.138. İncesu geleneksel evlerinde döşeme örnekleri....136
Şekil 4.139. İncesu geleneksel evlerinde döşemenin cepheye kattığı etki....136
Şekil 4.140. Döşeme farkı olan oda örnekleri....137
Şekil 4.141. Döşeme farkı olan oda örneği....137
Şekil 4.142. İncesu geleneksel evlerinde ters tavan örnekleri....138
Şekil 4.143. Tonuzlu tavan örnekleri....139
Şekil 4.144. İncesu geleneksel evlerinde özgün tavan örnekleri....140
Şekil 4.145. İncesu geleneksel evlerinde oda kapısı örnekleri....140
Şekil 4.146. İncesu geleneksel evlerinde oda kapısı örnekleri....141
Şekil 4.147. İncesu geleneksel evlerinde özgün kapı örnekleri....141
Şekil 4.148. İncesu geleneksel evlerinde pencere örnekleri....142
Şekil 4.149. Geniş açı yapan pencere örnekleri....143
Şekil 4.150. İncesu geleneksel evlerinde pencere örnekleri....143
Şekil 4.151. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri....144
Şekil 4.152. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri....144
Şekil 4.153. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri....145
Şekil 4.154. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri....145
Şekil 4.155. İncesu geleneksel evlerinde avluda yer alan merdiven örnekleri....146
Şekil 4.156. İncesu geleneksel evlerinde merdiven örnekleri....146
Şekil 4.157. İncesu geleneksel evlerinde çıkma örnekleri....147
Şekil 4.158. İncesu geleneksel evlerinde çıkma örnekleri....148
Şekil 4.159. İncesu geleneksel evlerinde çıkma örnekleri....148
Şekil 4.160. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri....149
Şekil 4.161. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri....150
Şekil 4.162. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri....150
Şekil 4.163. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri....151
Şekil 4.164. Mestav konağı giriş kapıları....152
Şekil 4.165. Gayrimüslim evlerinin giriş kapılarındaki yazılar....153
Şekil 4.166. İncesu geleneksel evlerinden pencereler....154
Şekil 4.167. İncesu geleneksel evlerinde pencere örnekleri....154
Şekil 4.168. İncesu geleneksel evlerinde katlara göre pencere kullanımı....155
Şekil 4.169. İncesu evlerinde pencerelerde parmaklık ve kepenk örnekleri....155
Şekil 4.170. İki parçalı pencere örnekleri....156

Sayfa

Şekil 4.171. Tek parçalı pencere örnekleri....157
Şekil 4.172. İncesu geleneksel evlerinde balkon örnekleri....157
Şekil 4.173. İncesu geleneksel evlerinde balkon örnekleri....158
Şekil 4.174. Balkonlarda tepe penceresi örnekleri....159
Şekil 4.175. Balkonun cephede oluşturduğu hareket....159
Şekil 4.176. Oturma mekânı oluşturulan balkonlar....160
Şekil 4.177. Yapıya sonradan eklenen balkon örneği....161
Şekil 4.178. İncesu'da düz toprak damlı çatı örnekleri....161
Şekil 4.179. Tahrip olmuş düz toprak damlı çatılar....162
Şekil 4.180. Çatısına sonradan meyil verilen yapı örnekleri....163
Şekil 4.181. İncesu evlerinde çörten örnekleri....164
Şekil 4.182. İncesu evlerinde çörten örnekleri....164
Şekil 4.183. İncesu evlerinde taş kullanımı....166
Şekil 4.184. İncesu evlerinde taş kullanımı....166
Şekil 4.185. İncesu evlerinde taş kullanımı....167
Şekil 4.186. İncesu evlerinde taş süsleme örnekleri....168
Şekil 4.187. Cephede ahşap kullanımı....169
Şekil 4.188. Cephede ahşap kullanımı....169
Şekil 4.189. İncesu geleneksel evlerinin iç mekânında ahşap kullanımı....170
Şekil 4.190. Mestav konağı iç mekânında ahşap kullanımı....170
Şekil 4.191. İncesu evlerinde tuğla kullanımı....171
Şekil 4.192. İncesu evlerinde metal kullanımı....172
Şekil 5.1. İncesu evlerinin duvarlarındaki sorunlar....177
Şekil 5.2. İncesu evlerinde zarar görmüş tavanlar....178
Şekil 5.3. İncesu evlerinde çatılardaki tahribat....178
Şekil 5.4. Alayı Güner evinin duvarlarında oluşan çatlaklar....179
Şekil 5.5. İncesu evlerinde atıl durumdaki döşemeler....180
Şekil 5.6. İncesu evlerindeki kapı problemleri....181
Şekil 5.7. Ahşap pencelerin yerini alan PVC pencereler....182
Şekil 5.8. Terk edilen evlerde atıl durumda olan pencereler....182
Şekil 5.9. İncesu'da özgün dokusu korunamayan çörtenler....183
Şekil Ek A.1. Sezgin Sülün evi tescil fişi....193
Şekil Ek A.2. Elif Dilek evi tescil fişi....194

Sayfa

Şekil Ek A.3. İbrahim Solak evi tescil fişi 195
Şekil Ek A.4. Hacı Osman Mestav konağı tescil fişi 196
Şekil Ek A.5. Rukane Mat evi tescil fişi 197
Şekil Ek A.6. Seyri Sefa konağı tescil fişi 198
Şekil Ek A.7. Gurbet Kaçmaz evi tescil fiş.....199
Şekil Ek A.8. Metruk Rum evi 1 tescil fişi 200
Şekil Ek A.9. Metruk Rum evi 2 tescil fişi 201

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 2.1. Yıllara göre İncesu nüfusu 15
Çizelge 2.2. XVI. Yüzyıl kayıtlarındaki İncesu mahalleleri 15
Çizelge 2.3. İncesu mahalleleri 2021-2022 nüfus verileri 16
Çizelge 2.4. Yıllara göre Bulgurcu mahallesi nüfusu 17
Çizelge 2.5. Yıllara göre Yarım mahalle nüfusu 17

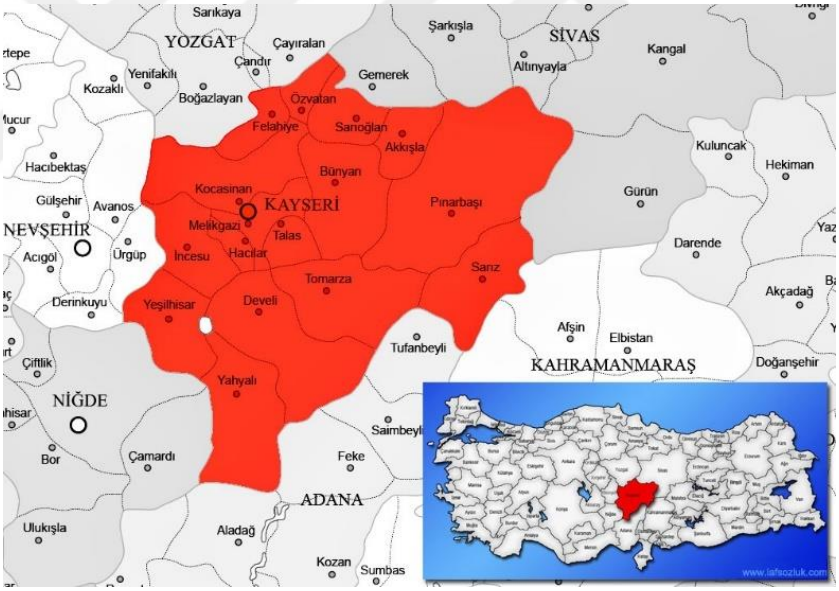
KISALTMALAR DİZİNİ

Km	: Kilometre
Km^2	: Kilometrekare
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
MÜSİAD	: Müstakil Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
yy.	: Yüzyıl

BÖLÜM 1

GİRİŞ

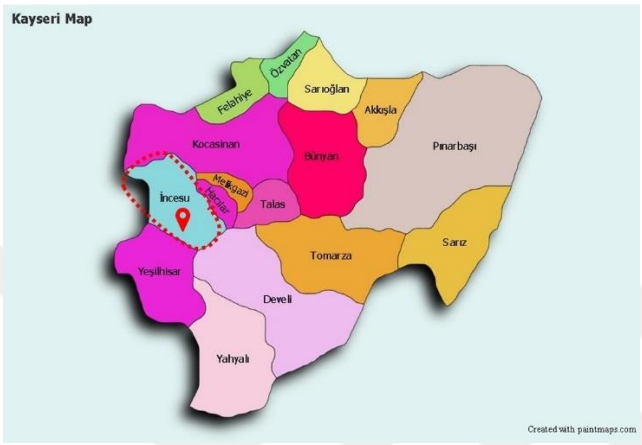
Kayseri, İç Anadolu bölgesinin önemli tarihi kentlerinden biridir (Şekil 1.1.). Kapadokya'ya başkentlik yapan tarihi şehir; kültürü, coğrafi konumu, iklimi ve bölgede bulunan yerel yapı malzemesiyle birlikte kendine özgü bir sivil mimariye sahiptir. Bölgede bulunan taş ocaklarından elde edilen taşın yerel yapı malzemesi olarak kullanılması da şehrin kendine özgü sivil bir mimariye sahip olmasını sağlayan etkenlerdendir (Tali, 2005).

Şekil 1.1. Kayseri'nin coğrafi konumu (İnternet 1)

Kayseri ilinin 16 ilçesinden biri olan İncesu (Şekil 1.2.), şehir merkezinin 30 km güneybatısında, 872 km^2 yüzölçümlü, 1150 rakımlı bir yerleşim yeridir (Alan, 2013). Karasal iklim özelliklerini taşıyan bölgede geçim tarım, hayvancılık ve bağcılığa dayanmaktadır. Zamanında şaraplarının güzelliği ile bilinen ilçede, üzüm yetiştiriciliği devam etmektedir (Tozer, 1881; Çöteli, 2017).

İlçede ilk kez 1991 yılında üzüm festivali düzenlenmiştir. Bu tarihten itibaren gelenek haline gelen üzüm festivali, her yıl eylül ayının ilk cumartesi günü yapılmaktadır. İlçede sosyal hareketliliği sağlayan, halkın zaman geçirdiği bir diğer mekân kahvehanelerdir. Sergiler, düğünler ve öğretmenevi lokâli, ilçede sosyal ortamın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Yavuzer, 2011; Sevim 2014).

Kayseri ilçe haritası (İnternet 2) İncesu ilçe haritası (İnternet 3)

Şekil 1.2. İncesu ilçesinin konumu

Bölgede zamanında Asur, Hitit, Pers, İskender, Roma ve Bizans imparatorluklarının yaşadığı bilinmektedir. Çeşitli kültürlerin izlerine ev sahipliği yapan bu bölge, 1071 Malazgirt zaferiyle birlikte Türklerin hâkimiyetine girmiştir (Denktaş, 1989). MS 17'de Kapadokya bölgesi ve bölgenin başkenti olan Kayseri, Kapadokya eyaleti olarak Roma İmparatorluğuna bağlanır. İncesu yerleşmesinin yakınında bulunan höyükler Roma dönemine tarihlendirilmektedir (Subaşı, 2003).

Tarihi ve kültürel mirasa sahip olmasının yanı sıra, birçok şehrin kesişim noktası olması nedeniyle de İncesu önemli konuma sahiptir. Fakat çeşitli nedenlerden dolayı, ilçenin bu önemini yitirdiği dönemler olduğu da bilinmektedir. Osmanlılar döneminde, Osmanlı merkezi otoritesinin de zayıflamasıyla birlikte, vadi tabanına kurulan ilçede güvenlik problemleri yaşanmış ve bu bölgede eşkıyalar tarafından soygunlar olmuştur. Yaşanan olumsuzluklarla birlikte, İncesu göç vermeye başlamış ve zamanla ticari cazibesini kaybetmiştir (Yalçın, 2021).

1670 yılında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın güvenliği sağlamak amacıyla, İncesu'da külliye yaptırmasıyla birlikte, ilçenin gelişiminin tekrar hızlanmaya başladığı bilinmektedir. Külliye ile birlikte, bölgede daha güvenli bir ortam oluşturulmuş ve halkın yeniden İncesu'ya yerleşmesi teşvik edilmiştir. Bu tarihlerde bir köy olan İncesu'da, yerleşim zamanla külliye etrafında büyüyerek, yeni yerleşim alanları gelişmeye başlamıştır (Çöteli, 2017).

İlçede zamanında 5 Rum, 6 Türk mahallesi olduğu bilinmektedir (Sarı ve Karababa: 2005; Çöteli, 2017). Bölgedeki mahalle yerleşmelerinde dini farklılıklar olmasıyla birlikte, mübadele dönemine kadar Müslüman ve Hristiyan halk bir arada yaşamıştır. Bölgede farklı dini ve etnik grupların bir arada yaşamasının bir sonucu olarak önemli kültürel ve mimari doku oluşmuştur (Yıldırım, 1999). Bu dokuyu yansıtan önemli yapılardan biri de şüphesiz ki evlerdir. Geleneksel evlerin kendine özgü mimari karakterleri vardır. İncesu'da da sivil ve anıtsal mimari kapsamında nitelikli yapılar bulunmaktadır.

20. yüzyılda yaşanan tehcir ve mübadeleler sonrasında nüfus dağılımı homojen bir yapıya bürünmüş ve Kayseri'deki gayrimüslim nüfus yok denecek kadar azalmıştır (Özsöz, 2017). Yaşanan nüfus mübadelesi sonucunda gayrimüslümlerin İncesu'yu terk etmeye başladığı ve ilçenin ticari çekiciliğini yitirdiği bilinmektedir. Kent hayatının cazip gelmesiyle birlikte, ilçe 1950'den itibaren Kayseri, Nevşehir ve İstanbul'a göç vermiştir (Özcan vd., 2005). Bölgedeki tarihi evlerin büyük çoğunluğu terk edilmiş ve günümüzde birçok evin atıl durumda olduğu tespit edilmiştir. Kaybolmaya yüz tutan kültürel dokunun sürekliliğin sağlanması amacıyla tezin ana konusunu ilçede bulunan tarihi evler ve evlerin mimari özellikleri oluşturmaktadır.

1.1. TEZİN AMACI

İncesu, konumu, bölgede zamanında farklı imparatorlukların yaşamış olması, Müslüman ve Hristiyan halkın bir arada yaşaması gibi etkenlerle birlikte zengin bir kültüre sahiptir (Kocatürk ve Yılmaz Bakır, 2011). Bölgedeki zengin kültür, önemli mimari dokunun oluşmasına da katkı sağlamıştır. Sanayi devrimiyle birlikte kırsal

hayatın çekiciliğini yitirmeye başladığını ve halkın köyden kente göç ettiğini, bunun sonucu olarak ilçedeki evlerin terk edildiğinden giriş bölümünde bahsetmiştik.

Geleneksel Türk evleri, plan şeması, oda ve cephe düzeni, işlevselliği ve süslemeleriyle birlikte, iç ve dış tasarımda kendine özgü karakteri olan ve dönemin kültürünü yansıtan önemli yapısal elemanlardır. Topografya ile uyumlu, ekonomik, sürdürülebilir ve Türk aile yaşamına uygun tasarlanan bu evler, yüzyıllar boyunca halkın gereksinimlerine yanıt veren bir konut tipi olmuştur (Cansever, 2002).

Yapılan bu çalışmada, İncesu'da günümüze kadar ayakta kalabilen geleneksel evlerin mimari özellikleri incelenmektedir. İlçedeki geleneksel evlerin mimari özellikleri ortaya konularak, geleneksel evler ile ilgili yapılan çalışmalara katkı sağlamak ve kültürel değerlere sahip çıkmak amaçlanmıştır. Gelecek nesillere bırakılmak üzere mimari miras değerlerinin sürekliliğinin devamı, toplumsal koruma ve değerlere sahip çıkma bilincine katkı sağlamak amacıyla bu çalışma konusu ele alınmıştır.

1.2. TEZİN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Çalışma alanı olarak, İç Anadolu Bölgesi'nde Kayseri ili sınırları içinde bulunan, stratejik, tarihi ve kültürel öneme sahip ve bununla beraber hakkında yeterli düzeyde çalışma yapılmamış olan İncesu ilçesi seçilmiştir.

İncesu tarihi kenti, Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.03.2010 tarih ve 1695 sayılı kararınca "kentsel sit alanı" olarak belirlenen bir koruma alanını içermektedir (Çöteli, 2012). Tarihi Kentler Birliği üyesi olan ilçede, 1. derece arkeolojik sit alanı olan 5 mahallesinde, toplamda 140 tescilli yapı bulunduğu bilinmektedir (İnternet 4). Tarihi İncesu ilçesinde çok sayıda geleneksel konut bulunmaktadır.

Tarihi yapılar açısından zengin bir şehir olan Kayseri'de, eski dönemlere ait birçok eser bulunmaktadır. Özellikle Selçuklular döneminde yapılan birçok eser korunmuş ve bu eserlerin günümüze kadar ayakta kalması sağlanmıştır. Bu kapsamda, İncesu'da geleneksel Türk evi özelliklerini yansıtan, nitelikli yapı örnekleri incelenerek,

geleneksel evlerinin karakteristik, plansal ve mekânsal özellikleri irdelenmiştir. Aynı zamanda İncesu'da da mimari açıdan nitelikli olan örnekler ele alınarak, bu bağlamda Kayseri ve İncesu geleneksel evlerinin mimari özellikleri ortaya konmuştur.

1.3. TEZİN YÖNTEMİ

Çalışma kapsamında ilk olarak literatür taraması yapılmış olup, bu kapsamda konu hakkında yapılan akademik çalışmalar başta olmak üzere diğer yayınlara ulaşmak amaçlanmıştır. Gerek İncesu ve gerekse Kayseri belediye arşivleri taranmış; Koruma Kurulu'nda bulunan belgelere ulaşılmaya çalışılmış, farklı kütüphanelerin arşivlerinde araştırmalarda bulunulmuştur. Aynı zamanda alanda çalışmalar yürütülerek geleneksel mimari doku üzerinde gözlemlerde bulunulmuş, alan üzerinde genel fotoğraflama çalışmaları yapılmış ve dikkat çekici örnekler bu ön tarama ile saptanmaya çalışılmıştır. Bu ön çalışma esnasında aynı zamanda konutların tipolojik özellikleri hakkında bir ön fikir edinmek ve böylece sonraki aşamada hem zaman kazanmak ve hem de çalışmaya farklı tipolojik örnekleri dahil etmek amaçlanmıştır.

Sonraki aşamada, belirlenen örnekler üzerinde daha detaylı çalışmalar yapılmıştır. Bu aşamada geleneksel yöntemlerle yapılan rölöve çalışmalarıyla beraber, fotoğrafla detaylı belgeleme işlemleri de gerçekleştirilmiştir. Örnekler üzerinde yapılan çalışmalarda başta plan özellikleri olmak üzere, cephe özellikleri ve yapım sistemleri incelenmiş, bölge halkı ile yapılan yüz yüze görüşmelerle de elde edilen bilgiler zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada ulaşılan bilgiler, oluşturulan tablolarla somutlandırılmıştır.

1.4. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Kaynak araştırmasında ilk olarak, literatür taraması yapılmıştır. Kayseri ve İncesu'daki geleneksel evleri ele alan kitaplar, makaleler ve tezler incelenmiştir. Kütüphaneler ve belediye arşivleri, şehir ansiklopedisi, koruma kurulunda İncesu ile ilgili yapılan çalışmalar ve alan çalışmaları ele alınan tez konusunun gelişmesine katkı sağlayan kaynaklar olmuşlardır.

Bu kapsamda, Turan Yalçın'ın "Bir İlçenin Sosya-Kültürel Tarihi İNCESU" adlı kitabı (Yalçın, 2021), Filiz Sönmez'in "Kayseri Barınma Kültüründe Değişim: 1930-1970" adlı doktora tezi (Sönmez, 2012), Gülcan Yıldırım'ın "İncesu'da Yerleşmenin Evrimi" adlı yüksek lisans tezi (Yıldırım, 1999), Mustafa Denktaş'ın "İncesu'daki Türk Devri Yapıları" adlı yüksek lisans tezi (Denktaş, 1989), Vacit İmamoğlu'nun "Geleneksel Kayseri Evleri"(İmamoğlu, 2006) adlı kitabı incelenen ve tez oluşumuna katkı sağlayan kaynaklardan bazılarıdır.

Yapılan araştırmalar sonucunda, İncesu kapsamında yapılmış akademik çalışmalarda genel olarak ilçedeki anıtsal yapıların ele alındığı görülmektedir. Tarihi yüzyıllar öncesine dayanan bu bölgedeki akademik çalışmalar yetersizdir. İlçedeki geleneksel konutların toplu olarak incelendiği bir çalışma yoktur.

BÖLÜM 2

KAYSERİ İLİ VE İNCESU İLÇESİ

2.1. KAYSERİ İLİ

İncesu, Kayseri'nin ilçelerinden biri olması nedeniyle, ilçenin tarihi, kültürel, iklimsel özellikleri bakımından genel itibari ile Kayseri'nin özelliklerini taşıdığını söylemek mümkündür. Bu nedenle, tez kapsamında ilk olarak Kayseri'nin özelliklerini anlamak önemlidir.

Kayseri, İç Anadolu bölgesinde bulunan, 17.170 km^2 yüzölçümlü, 2021 yılı itibariyle yaklaşık 1.500.000 nüfusa ve 16 ilçeye sahip, önemli sanayi ve ticaret merkezidir (İnternet 5). TÜİK 2021 verilerine göre, Türkiye'nin en kalabalık 15. şehri olan Kayseri'de (İnternet 6), Erciyes Dağı sayesinde kentte kış turizmi de gelişmiştir (Çöteli, 2012). Sağlık ve eğitim altyapısının gelişmiş ve iş imkânlarının fazla olması, ulaşım ve sosyal olanaklar gibi nedenlerle Kayseri'nin Sivas, Yozgat, Adana gibi çevre şehirlerden göç aldığı bilinmektedir (Toroğlu ve Kaya, 2014).

Karasal iklim özellikleri taşıyan Kayseri'de yazlar sıcak ve kurak; kışlar soğuk ve kar yağışlı geçmektedir (İnternet 7). İlde sanayi ve ticaretle beraber tarım ve hayvancılık sektörleri de bulunmaktadır. Kayseri'de en çok yetişen tarım ürünleri, şeker pancarı ve buğdaydır. Şehrin kırsal bölgelerinde büyük ve küçükbaş hayvancılık ile arıcılık yapılmaktadır (İnternet 8).

Tarihi geçmişi 4500 yıl öncesine dayanan, en az 1500 yıllık bir yerleşim yeri ve İç Anadolu'nun önemli kentlerinden biri olan Kayseri'nin (Çalışır Hovardaoğlu, 2009; Erdoğan ve Atabeyoğlu, 2016), İpek Yolu üzerinde olması nedeniyle tarih boyunca önemli bir merkez olduğu bilinmektedir. Kayseri'ye gelen seyyahlar şehrin ticaret ve

sanayi açısından geliştiğini, devlet için önemli bir kent olduğundan bahsetmişlerdir (İpşirli, 2022).

Şekil 2.1. Kayseri meydanı ve çevresi (İnternet 9'dan alınarak düzenlenmiştir.)

Şehrin merkezinde Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin izlerini taşıyan eserler bulunmaktadır. Birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Kayseri'nin, Selçuklu devleti döneminde gelişim gösterdiği, Osmanlı devleti döneminde ise kentte daha önce yapılan eserlerin korunduğu bilinmektedir (Erdoğan ve Atabeyoğlu, 2016). Günümüzde Kayseri'de eski dönemlere ait birçok eser bulunmaktadır. Kayseri kentsel planına bakıldığında, tarihi, kamusal, askeri, ticari, dini ve sivil yapıların Kayseri Kalesi ve Cumhuriyet Meydanı çevresinde gelişim gösterdiği görülmektedir (Şekil 2.1. ve 2.2.).

a) Cumhuriyet meydanı ve saat kulesi b) Kapalı çarşı c) Kurşunlu Camii

Şekil 2.2. Kayseri il merkezinden görünümler

2.2. İNCESU İLÇESİ

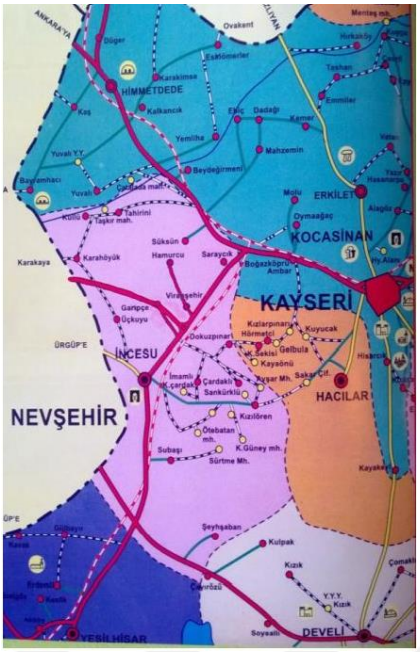
2.2.1. Konumu

İncesu, Kayseri şehir merkezinin 32 km güneybatısında, 872 km^2 yüzölçümlü, 1150 rakımlı yerleşim birimidir. İncesu ilçesi, güneybatıdan gelen ve Bağdat'a kadar giden tarihi tuz yolu, Nevşehir'den Bağdat'a ve Konya'dan başlayarak Kayseri-Malatya güzergâhından geçen yolların kesişme noktasında bulunmaktadır (Yalçın, 2005).

Şekil 2.3. İncesu'dan görünümler

İncesu, Kayseri-Niğde-Adana karayolu üzerinde olması nedeniyle ulaşım açısından avantajlı bir konumdadır (Şekil 2.4.). İncesu'ya demiryolu ile ulaşım imkânı da bulunmaktadır (Sevim, 2014).

Şekil 2.4. İncesu ulaşım aksı (Sevim, 2014)

Karakteristik bir vadi yerleşmesi özelliği göstererek önce vadi tabanında kurulmuş olan, zamanla yamaçlara doğru yayılan İncesu'da, doğuya doğru kayarak düz alanda Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi etrafında büyüyerek yeni yerleşim alanları gelişmiştir. Doğusunda Erciyes Dağı, batısında Sivri Dağ, güneybatısında Tekke Dağı yer almaktadır (Şekil 2.3., 2.5. ve 2.7.) (Sevim, 2014).

İncesu ilçe görseli (İnternet 10)

İncesu ilçe görseli (İncesu Belediye arşivi, 2021)

Şekil 2.5. İncesu'dan görünümler

Coğrafi yapısından dolayı kuzey rüzgârlarına açık olduğu için yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve kar yağışlı karasal iklim görülen bölgenin geçimi tarım, hayvancılık ve bağcılığa dayanmaktadır (Alan, 2013). İncesu'da tarım sektöründe başlıca üzüm,

pancar, buğday ve çavdar yetiştirilmektedir. İlçenin arazi yapısı eğimli ve verimsiz olmasına rağmen, ilçede büyük bir kesim tarımla uğraşmaktadır (Özcan vd., 2005).

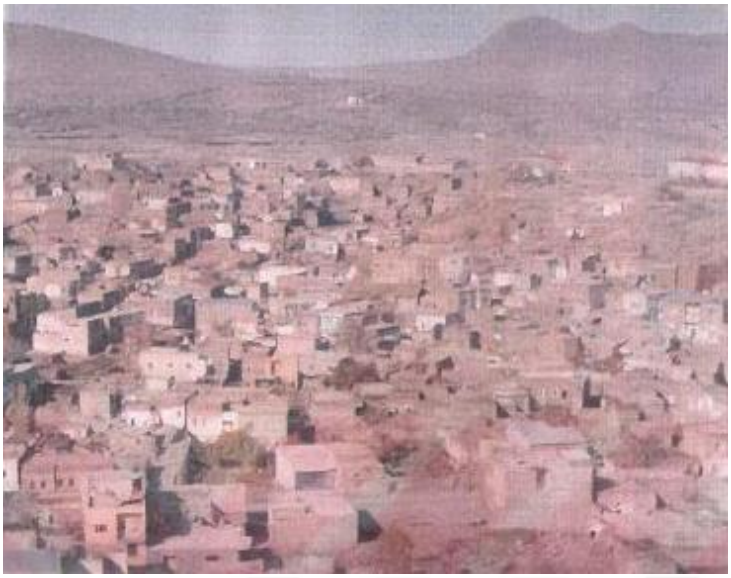
2.2.2. Tarihçesi

MÖ 8. yüzyılda, Kayseri "güzel atlar ülkesi" anlamına gelen Kapadokya'nın başkentidir. Kapadokya bölgesi Nevşehir, Kırşehir, Aksaray, Niğde ve Kayseri ilini kapsamaktadır. O dönemlerdeki ismi "Sadagora" olan İncesu, Kapadokya'nın önemli yerleşim birimlerindendir. İncesu'nun en eski yerleşim yeri olan Andon kayasındaki mağara ve yapı kalıntılarının (Şekil 2.6.) Ürgüp ve Göreme'deki yapı kalıntılarına göre daha basit ve farklı olması, İncesu'daki medeniyetin Kapadokya'ya göre daha eski olduğunu göstermektedir (Yıldırım, 1999).

Şekil 2.6. Andon kayasındaki mağara ve yapı kalıntıları (Yıldırım, 1999)

Eski çağlarda Asur, Hitit, Pers, Roma ve Bizans imparatorluklarının hâkimiyetine giren bölge, 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Türklerin hâkimiyetine girmiştir (Denktaş, 1989).

Şekil 2.7. İncesu eski görüntüsü (Yıldırım, 1999)

İncesu, eskiden kervanlar için menzil yeridir. Bu yollar sarp kayalıklar arasından geçen bir vadi üzerinde bulunmaktadır (Şekil 2.7.). Anadolu'da merkezî otoritenin zayıfladığı dönemlerde soygun ve yol kesme olaylarına ortam oluşturduğu için İncesu güvenli bir yer olmaktan çıkmıştır. Bölgedeki güvenlik problemleri nedeniyle halk İncesu'dan göç etmeye başlamıştır. 1660 yılında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Bağdat seferi sırasında İncesu'dan geçmiş, bu bölgeyi ıssız bulmuş ve burada bir külliye yaptırmaya karar vermiştir. Köyde bir kervansaray inşa ettirerek, yanına bir cami ve hamam ekletmiştir. Bu tarihte bir köy olarak kurulan İncesu, zamanla gelişmiştir (Tuğlacı, 1985; Sevim 2014).

İncesu oluşturulurken iki ana kurgu üzerinden ilerlenmiştir. Bu kurgu kapsamında, siyasi örgütlenme için İslami binalar; ticari örgütlenme için ticari binalar yapılmıştır (İncesu Belediyesi arşivi, 2021). Cami, kervansaray, arasta, medrese, sıbyân mektebi, çeşme, fırın ve suyolları sayesinde arazi şenlendirilmiş ve insanların buraya yerleşmesi teşvik edilmiştir. Tarihi İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunan yerleşmede, civar köylerden gelen nüfusun yerleşmesiyle birlikte İncesu 6 Rum ve 5 Türk mahallesinden oluşmuştur. (Çöteli, 2017; Sarı ve Karababa, 2005).

İncesu'da mahalle yerleşmelerinde dini farklılıklar belirgin olmakla birlikte, 1925-1930 mübadelesine kadar İncesu mahalleleri Müslüman ve Hristiyan halkın bir arada

yaşadığı yerleşim birimleri olmuştur (Alan, 2013). İncesu'ya çeşitli ülkelerden gelerek yerleşmişler ve ilçenin hemen hemen yarı nüfusunu oluşturmuşlardır. 1250 haneyi aşkın Rum halkının, senelerce İncesu'da yaşadıkları bilinmektedir (Yalçın, 2005). 1844 yılında, 11 mahalleden oluşan İncesu'da, müslim-gayrimüslim 1225 hane ve 5748 nüfusun yaşadığı bilinmektedir (Cömert, 2010).

2.2.3. Sosyo-Kültürel ve Demografik Yapısı

1670 yılında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından İncesu külliyesinin kurulmasıyla birlikte gelişim gösteren İncesu, 19. yüzyılın sonlarına doğru ilçe haline gelmiştir. İncesu ilçesine bağlı 8 adet köy bulunmaktadır (İncesu Belediyesi arşivi, 2021).

İlçedeki sosyal hareketliliği okulların düzenlediği etkinlikler ve sergiler ile halkın düğünleri sağlamaktadır. Kahvehane, çay bahçesi, parklar ve camiler genelde halkın vakit geçirdiği yerlerdir Kervansaray, günümüzde düğün salonu ve çay bahçesi olarak kullanılmaktadır. Öğretmenevi lokâli de memurların bir arada bulundukları yerlerdendir. İlçede sinema ve tiyatro faaliyetleri mevcut değildir. (Yavuzer, 2011; Sevim, 2014).

Şekil 2.8. İncesu üzüm festivali davetiyesi

Şekil 2.9. İncesu merkezde bulunan üzüm heykeli

Seyahatnamelerde İncesu'nun şaraplarının güzelliğinden bahsedilirken günümüzde halen üzüm yetiştiriciliği konusunda ilçenin bölge içinde ayrıcalıklı bir yeri vardır (Şekil 2.9.) (Tozer, 1881; Çöteli, 2017). 1991 yılında ilçede ilk defa üzüm festivali düzenlenip, bu festival geleneksel hale getirilmiş olup, her yıl eylül ayının ilk cumartesi gününde yapılmaktadır (Şekil 2.8.) (Yavuzer, 2011; Sevim 2014).

19. yüzyıl sonunda İncesu, Müslümanlar, Rumlar ve Ermenilerden oluşan yaklaşık 6000 nüfuslu bir tarım yerleşimidir. Halı, kilim, yünlü dokuma ve şarap üretiminin yoğun olarak yapıldığı yerleşimde, 3754 konut, 29 cami ve mescit, 2 medrese, 28 sıbyan mektebi, 2 kilise, 2 han, 2 hamam, 1 hükümet konağı, 1 telgrafhane, 1 cezaevi, 15 kahvehane ve 17 değirmenin varlığı bilinmektedir (Özcan vd., 2005).

20. yüzyılda Ermeni Tehciri ile nüfus mübadelesiyle sonucunda gayrimüslimler İncesu'yu terk etmeye başlamış ve yerleşim ticari çekiciliğini yitirmiştir. 1950'lerin sonu itibariyle, Kayseri, Kapadokya ve İstanbul'a iç göç yaşanmış İncesu da yakın köylerden ve doğu illerinden göç almıştır (Özcan vd., 2005).

Çizelge 2.1. Yıllara göre İncesu nüfusu (İnternet 11)

Yıl	İncesu Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2020	28.567	14.570	13.997
2019	27.969	14.232	13.737
2018	26.353	13.383	12.970
2017	25.852	13.130	12.722
2016	25.614	13.111	12.503
2015	24.309	12.474	11.835
2014	24.405	12.501	11.904
2013	24.315	12.421	11.894
2012	24.127	12.234	11.893
2011	23.771	12.035	11.736
2010	22.657	11.430	11.227
2009	22.349	11.325	11.024
2008	21.433	10.819	10.614
2007	20.489	10.300	10.189

2021 TÜİK verilerine göre, Çizelge 2.1.'de yıllara göre İncesu nüfusu verileri incelendiğinde, ilçede az da olsa bir nüfus artışı bulunmaktadır. İlçeden göç eden halkın evlerini genellikle doğudan gelenlere kiraya verdiği görülmektedir.

Çizelge 2.2. XVI. Yüzyıl kayıtlarındaki İncesu mahalleleri (Alan, 2013)

Türk Mahalleler	**Rum Mahalleler**
Bulgurcu	Salanda
Camii Kebir	Orta mahalle
Yarım mahalle	Kilise mahallesi
Karakoyunlu	Tırhanlı
Cami Cedid	Sadıkağa mahallesi

Şekil 2.10. Günümüzdeki İncesu mahalleleri (İnternet 12)

Çizelge 2.3. İncesu mahalleleri 2021-2022 nüfus verileri (İnternet 13)

Mahalle	**Nüfus**	**Erkek Nüfus**	**Kadın Nüfus**
Bahçelievler	2493	1262	1231
Saraycık	2342	1224	1118
Karamustafapaşa	2259	1164	1095
Bahçesaray	2034	1047	987
Örenşehir	2008	1043	965
Fırınönü	1839	940	899
Karakoyunlu	1648	840	808
Hamurcu	714	354	360
Bulgurcu	306	166	140
Yarım	285	152	133
Yeni Camii	222	111	111

Şekil 2.10.'da günümüzdeki İncesu mahalleleri yer almaktadır. Çizelge 2.2. ve 2.3.'te yer alan verilerde, 16. ve 21. yüzyılda İncesu'da kayıtlı olan mahalleler incelenmiştir. Günümüzde, Karakoyunlu, Yarım ve Bulgurcu isimleriyle yer alan mahallelerinin 16. yüzyıl kayıtlarında da yer aldığı görülmektedir. Fakat bu tarihi mahallelerin nüfuslarının, günümüzde diğer mahallelere oranla daha az olduğu dikkat çekmektedir.

Çizelge 2.4. Yıllara göre Bulgurcu mahallesi nüfusu (İnternet 14)

Yıl	**Toplam Nüfusu**
2020	306
2019	310
2018	334
2017	368
2016	381
2015	415
2014	446
2013	466
2012	494

Çizelge 2.5. Yıllara göre Yarım mahalle nüfusu (İnternet 15)

Yıl	**Toplam Nüfusu**
2020	285
2019	276
2018	313
2017	337
2016	358
2015	380
2014	396
2013	408

Çizelge 2.4. ve 2.5.'te İncesu bünyesinde bulunan, XVI. yüzyıl kayıtlarında da adları geçen, tarihi Bulgurcu mahallesi ve Yarım mahallenin yıllara göre nüfusları yer

almaktadır. Çizelgeler incelendiğinde, İncesu'da tarihi evlerin olduğu bu mahallelerde, her geçen yıl nüfusta azalma olduğu görülmektedir.

Yukarıda yer alan veriler sonucunda ilçedeki geleneksel dokuya sahip mahallelerin terk edildiğini, bu mahallelerdeki evlerin, her geçen yıl daha fazla kaybolmaya yüz tuttuğunu söylemek mümkündür.

2.2.4. Geleneksel Dokusu

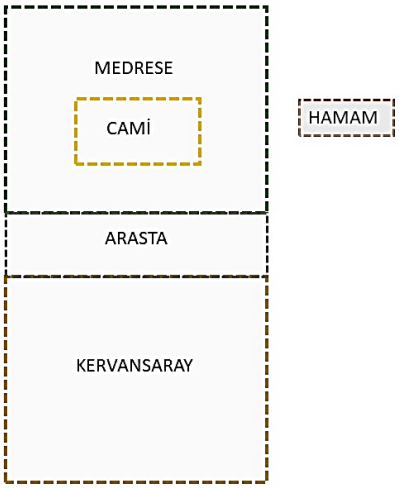
2010 yılında kentsel sit alanı ilan edilen İncesu, 2012 yılında kentsel arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir (İncesu Belediyesi arşivi, 2021). İlçe bünyesinde çok sayıda tarihi yapı bulunmaktadır.

İncesu ilçe merkezindeki tarihi yapılar, anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleri olmak üzere iki grupta toplanabilir. Anıtsal yapılar, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi, Ortodoks Kiliseleri, Yeni Cami ve Bulgurcu mahallelerinde bulunan iki adet cami ve çeşmelerdir. Sivil mimarlık örnekleri ise, geleneksel İncesu konutlarıdır (Sevim, 2014).

2.2.4.1. Anıtsal Yapılar

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi

1670 yılında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından İncesu'yu şenlendirmek adına kervansaray, camii, medrese, hamam, fırın, dükkânlar, çeşme gibi yapılardan oluşan büyük bir külliye yaptırılmıştır. İki avlu üzerinde kurgulanan külliyede en büyük yapı kervansaraydır. Arasta, cami ve kervansaray arasında bağlantı oluşturmuş, hamam ise mekânsal olarak külliyenin dışında ayrı bir yapı şeklinde kurgulanmıştır (Şekil 2.11.) (Denktaş, 1997).

a) Kara Mustafa Paşa Külliyesi yerleşim şeması

b) Kara Mustafa Paşa Külliyesi

Şekil 2.11. Kara Mustafa Paşa Külliyesi

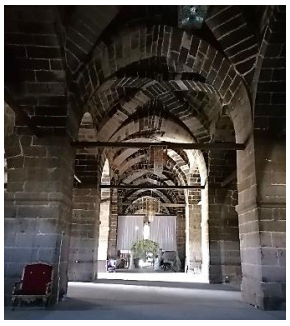
Külliyenin ana yapısı olan kervansarayın yapımında taş malzeme kullanılmıştır (Gabriel, 1931; Denktaş, 1997). Dış cephede taş işçiliği ve taş çörtenler dikkat çekmektedir. Yapının girişinde Selçuklu tarzında anıtsal basık kemerli bir kapı bulunmaktadır. Kapının sağında ve solunda, sivri kemer şeklinde iki adet niş bulunmaktadır. Nişlerin önünde bağ bozumu anıtı ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa anıtı bulunmaktadır (Şekil 2.12.a.). Giriş portalinin olduğu bölümden sonra tonozla geçilen hol karşımıza çıkmaktadır. Tonozlu hol bölümünden sonra kervansarayın avlu bölümüne geçilmektedir (Şekil 2.12.b.). Kervansaray üç tarafı revakla çevrili avlu yapısına sahiptir (Kuran, 1971; Denktaş, 1997). İç mekânda açıklık çapraz tonozla geçilmektedir (Şekil 2.12.c.).

a) Kervansaray girişi

b) Kervansarayın avlusu

c)Kervansarayın iç mekanı

Şekil 2.12. Kara Mustafa Paşa Kervansarayı

Cami ve kervansaray arasında köprü kuran arasta, yan yana dizilmiş dükkânlardan oluşmaktadır (Şekil 2.13.). Yapımında taş malzeme kullanılan arastadaki dükkanların kapıları sivri kemer şeklindedir. Kervansaray günümüzde düğün salonu ve çay bahçesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2.13. Karamustafapaşa Arastası

Karamustafapaşa Camii'nin girişinde anıtsal bir kapı yer almaktadır (Şekil 2.14.). Anıtsal taç kapıda taş silmeler ve kitabe bulunmaktadır. İbadet alanı tek kubbe altında toplanarak merkezi bir mekân oluşturulmuştur. Dikdörtgen kesme taştan inşa edilen caminin kubbesi sekizgen kasnağın üzerine oturmaktadır. Kubbeye geçiş pandantifle sağlanmıştır. Sadeliğin hâkim olduğu Kara Mustafa Paşa Camii tek şerefeli ve tek minarelidir (Denktaş, 1997). Cami avlusunda şadırvan bulunmaktadır (Şekil 2.14.).

Şekil 2.14. Kara Mustafa Paşa Cami

Mustafa Paşa Hamamı, yapıldığı dönemlerde halkın temizlik ihtiyacını karşılayan külliyenin önemli bölümlerinden biri olmuştur. Son dönemlerde atıl durumda kalan hamamın 2007 yılında restore edildiği bilinmektedir. Hamam günümüzde çay ocağı olarak kullanılmaktadır (İnternet 16).

Şekil 2.15. Mustafa Paşa Hamamı

2.2.4.2. Sivil Mimarlık Yapıları

İncesu'da anıtsal ve sivil mimarlık yapıları olarak iki başlık altında topladığımız yapılardan sivil mimarlık yapılarını kendi içerisinde geleneksel konutlar ve bağ evleri olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Geleneksel Konutlar

İncesu geleneksel evleri karşılıklı dizilmiş olarak, dar sokaklar üzerinde bulunmaktadır (Şekil 2.16.). Geleneksel evler bir ya da iki katlı olarak inşa edilmiştir. Evlerde genellikle depo ve ahır işlevini gören bodrum kat da bulunmaktadır. Evler genellikle avlu içinde yer almaktadır. İçe dönük olarak tasarlanan evlerde giriş kemerli kapılarla sağlanmaktadır. Evlerin oda sayıları ev sahibinin maddi durumuna göre değişmekle birlikte, evler genellikle sofa, tokana ve odalardan oluşmaktadır. Yapılardaki çıkmalar ve silmelerle evlerin cephesine hareket kazandırılmıştır. Kayseri'de bulunan taş ocaklarının varlığı sayesinde şehir merkezinde olduğu gibi

İncesu geleneksel evlerinin yapımında da yoğun şekilde taş malzemenin kullanıldığı görülmektedir. Ahşap malzeme ise genellikle iç mekânda tavanlarda, dolaplarda, pencerelerde ve süsleme detaylarında karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2.16. Geleneksel konutların bulunduğu sokaklardan görünüm

Bağ Evleri

İncesu ilçesinde sivil mimarlık yapıları başlığı altında ele alacağımız bir diğer yapı tipi ise ilçede bulunan ve "evcik" adı da verilen bağ evleridir. İlçede bulunan bağ evleri yapımında taş malzeme kullanılmış olup, evlerin üzeri tonozla örtülüdür. Kayseri kültüründe bağ evi önemli bir yere sahiptir. Bölgedeki halk kışın kışlık eve göçer, yazın ise bağ evlerinde konaklar. İncesu'da da bu gelenek görülmektedir. Zamanında ilçede bağcılığın ve üzüm yetiştiriciliğinin önemli olduğu bilinmektedir. O dönemlerde bağ bozumuna kadar halk bağ evlerinde konaklamaktadır. Bir sonraki bağ bozumuna kadar bağ evleri kullanılmamaktadır (Denktaş, 1989).

BÖLÜM 3

GELENEKSEL KAYSERİ EVLERİ

3.1. GENEL ÖZELLİKLERİ

Geleneksel Anadolu evleri esas itibarıyla, tek katlı, ancak yükseltilerek topraktan kopartılmış zeminden bağımsız bir yapıdır (Cansever, 2002; Altan vd., 2021). Geleneksel Türk Evi tipolojisi, ayrı ayrı işlevsel, yapısal veya simgesel öğeleri barındırmakla birlikte, temel tipolojik birim ve bu öğeler arasındaki belli ve özgül ilişkilerin belirlenmesiyle ortaya çıkmaktadır (Arel, 1982; Altan vd., 2021).

İç Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Kayseri, coğrafi konumu, iklimi ve bölgeye iat dokusundan dolayı kendine özgü sivil bir mimariye sahiptir. Yörede bulunan taş ocakları, geleneksel evlerin taş malzemeden inşa edilmesinde etkili olmuştur (Şekil 3.1.). Kayseri taş işçiliğinin ve taş yapıların ön plana çıktığı önemli yerleşim yerlerindendir. Bölgedeki evlerin biçimlenmesinde ve süslemesinde taş malzeme kullanımı ağırlıktadır (Tali, 2005).

a) Kayseri evi b) Raşit Ağa konağı

Şekil 3.1. Geleneksel Kayseri evleri

Anıtsal taş yapılar şehri olarak da bilinen Kayseri'de, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı devleti dönemlerinde yapılan yapılar taş malzemeyle inşa edilmiştir. Tarihi gelişim dönemleri içerisinde önemli taş yapıtları hâlâ ayakta olan Kayseri'de taş ve taş işçiliği önemli bir sanat haline dönüşmüştür (Tali, 2005).

İmamoğlu (2006), Kayseri evini şu şekilde ifade etmiştir: *"Kayseri evi, yoğun kent dokusu içinde, avlu veya bahçe etrafında asimetrik olarak büyüyen/ gelişen içe dönük bir yapıdır. Evler yapıldığı dönemde geçerli olan görüş ve düşünce çerçevesinde, ev sahibinin istek, gereksinim ve tercihleri göz önüne alınarak ustalar tarafından yapılırdı. Kendiliğinden doğal olarak gelişen planlar, eğri, dar sokaklar boyunca sıralanan evler. Evler genel olarak farklı yükseklikteki kare ve dikdörtgen prizmaların bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Sofa gibi önemli hacimler diğerlerinden daha yüksektir."*

a) 1973 yılında geleneksel Kayseri evleri, (Sönmez, 2012)

b) Geleneksel Kayseri evlerinden sokak görüntüsü (2021)

Şekil 3.2. Geleneksel Kayseri evleri

Bölgedeki geleneksel evler genellikle bir veya iki katlı olarak inşa edilmiştir. Klasik Türk evi özelliklerini taşıyan Kayseri evleri, birbirlerinin görüş alanını etkilemeyecek şekilde konumlandırılmıştır (Tali, 2005) (Şekil 3.2.). Bitişik nizamda inşa edilen

evlerde, yer yer çıkmalar ve konsollarla hareketli cepheler oluşturulurken, aynı zamanda sokak dokusu da zenginleştirilmiştir (Şekil 3.3.).

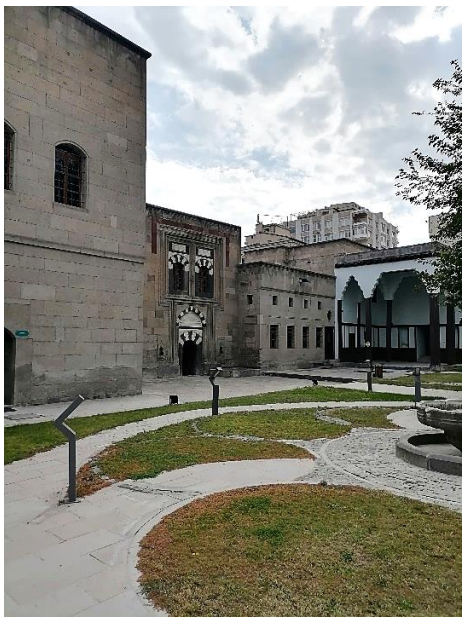

Şekil 3.3. Geleneksel Kayseri evleri

Sofa, haremlik odaları, tokana ve ahır gibi bölümlerden oluşan ve sokağın iki yanına karşılıklı olarak inşa edilen Kayseri evleri, yüksek taş duvarlarıyla korunaklı bir kale görünümündedir (Şekil 3.4. ve 3.5.). "Hayat" adı verilen evlerin avlusuna, yörede "çatal kapı" olarak isimlendirilen çift kanatlı kapıyla girilir. Hayat bölümünde bulunan, su ihtiyacını karşılayan kuyu, evlerin önemli unsurlarındandır (Tali, 2005).

Şekil 3.4. Güpgüpoğlu Konağı ana giriş kapısı

Şekil 3.5. Güpgüpoğlu konağı hayat bölümü

Mahalle kültürünü yansıtan, geleneksel evlerin bulunduğu bölgelerde, dar sokaklar üzerine kurulan evlerin sonu, bazen çıkmaz sokağa giderken; bazı evler ise, odanın altından sokak geçişine izin verir. “Kabaltı” olarak adlandırılan bu bölümler, oda altı anlamına gelmektedir. Odanın altından sokak geçişine izin veren ev, sokakla bütünleşmiş durumdadır (Şekil 3.6.) (Bolak Hisarlıgil, 2007).

Şekil 3.6. Geleneksel Kayseri evlerinde kabaltı örnekleri

Kayseri evleri, bağ evleri ve şehir evleri olarak iki grupta toplanabilir. Şehir halkının barınma kültürüne göre, kışın şehir evinde (kışlık ev) yaşayan halk, baharın gelmesiyle birlikte, güz döneminin sonuna kadar, bağ evlerinde yaşamaktadır. Uzun zamandan beri süregelen bu yaşam biçimi, günümüzde de devam etmektedir. Şehir ve bağ evlerinin her ikisinde de geleneksel yapı örneklerine rastlanmaktadır.

Evlerin büyüklüğü ve süslemesi de ev sahibinin maddi durumuna göre değişmektedir. 16. yüzyıldan itibaren Kayseri konut mimarisinde Hristiyan nüfusunun yoğunluğu, sınırlı olarak sivil mimaride etkili olmuştur. İnşa tarihi 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başı olan gayrimüslim evlerin özellikle dış cephelerinde, batı mimari unsurlarına rastlanır. Bu açıdan Rum ve Ermeni evlerinin kapıları genelde arkaik tarzı yansıtırken; müslüman evlerinin giriş kapılarında Selçuklu tarzına rastlanmaktadır (Şekil 3.7. ve Şekil 3.8.) (Çelebi, 2017).

Şekil 3.7. Setenönü mahallesinde tarihi Ermeni evi giriş kapısı

Şekil 3.8. Güpgüpoğlu Konağı haremlik kapısı

Kaynaklara göre genel itibariyle, gayrimüslimler Müslümanlar'dan daha varlıklı oldukları için, gayrimüslümlere ait olan sivil konutların şartları da daha iyi durumdadır. Kayseri'deki geleneksel Müslüman evlerinin boyutu daha küçük ve daha az sayıda oda içermektedir. Varlıklı Müslümanlar da standartları normalden daha iyi, gösterişli evlerde yaşamışlardır. Müslüman ve Hristiyanlar'ın beraber yaşadıkları karma mahalle ve kasabalarda, konutların yapı malzemeleri ve tasarımlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Evler için, taş ve küçük tuğla gibi birden fazla yapı malzemesi kullanılmaktadır. Kayseri'de ahşap evlere rastlanılmamaktadır (Çelebi, 2017).

Şekil 3.9. Tarihi Ermeni konağının avlusu

Şekil 3.9. ve 3.10.'da yer alan, Setenönü mahallesinde bulunan ve yaklaşık 200 yıllık olduğu bilinen tarihi Ermeni evi günümüzde Kayseri Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı olarak hizmet vermektedir. Bodrum, zemin ve 1. kattan oluşan ve büyük bir avluya sahip olan tarihi evin yapımında taş malzeme kullanılmıştır. Pencere, kapı ve kepenklerde ahşap malzemeye yer verilmiştir. Yapı tasarımında taş işçiliği ve sadelik ön plandadır. Kapılarda, silme ve çiçek motifli süsleme detayları karşımıza çıkmaktadır. Avlu içerisinde ion ve korint sütun başlıkları yer almaktadır. Yapı, arkaik üslup özelliklerini yansıtmaktadır.

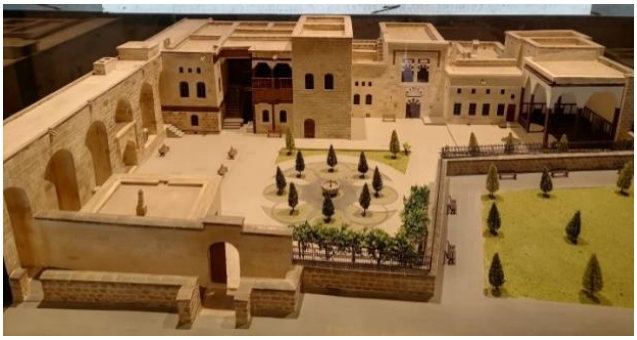
Şekil 3.10. Tarihi Ermeni konağı avlusundan fotoğraflar

Şekil 3.11.'de yer alan Raşit Ağa konağı, 19. yüzyıl döneminde inşa edilmiştir. Kayseri'deki çevresel yapı geleneğinin son örneğidir. Yapımında el işçiliğinin ön plana çıktığı, yerel malzeme etkisinde kalarak inşa edilen yapı, Kayseri'de ayakta kalabilen önemli sivil mimarlık örneklerindendir (Atatürk Evi Müzesi arşivi, 2021). Taş malzeme kullanılarak inşa edilen konağın, pencerelerinde, çıkmalarında ve kepenklerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. İki kattan oluşan yapının üst katında, cumbalarla çıkma yapılmış olup, cumba payandalarla desteklenmiştir. Cumba, pencere ve döşemelerdeki silmelerle cepheye hareket kazandırılmıştır.

Şekil 3.11. Raşit Ağa konağı

1919 yılında Mustafa Kemal Atatürk, Kayseri'ye ilk gelişinde iki gece bu konakta misafir edilmiştir. Konak 1976 yılında korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 1978 yılında Kültür Bakanlığı'nca kamulaştırıldıktan sonra, 1983 yılında "Atatürk Evi" adıyla müze olarak ziyarete açılmış, 2017 tarihinden itibaren "Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Atatürk Evi Müzesi" olarak hizmet vermeye devam etmektedir (Atatürk Evi Müzesi arşivi, 2021).

Şekil 3.12. Güpgüpoğlu konağı maketi

Şekil 3.13. Güpgüpoğlu konağı ana giriş kapısı

Kayseri'deki nitelikli geleneksel evlerden biri olan Güpgüpoğlu Konağı, 1400'lü yıllarda inşa edilmiştir. Konak, haremlik ve selamlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yapımında taş malzeme kullanılan ve kale görünümündeki yüksek dış duvarlarla çevrilmiş olan konak, avlulu içe dönük bir yapıdadır (Şekil 3.12. ve 3.13.). Kapı girişi, yapım teknikleri, sadeliği, el işçiliği ve anıtsal duruşuyla yapıda Selçuklu tarzına rastlanmaktadır. Geleneksel tarihi konakta mahremiyet ön planda tutulmuştur (Kayseri Etnografya Müzesi arşivi, 2021).

Güpgüpoğlu Konağı, Kayseri'nin önemli geleneksel yapılarından olup, 1976 yılında Kültür Bakanlığınca kamulaştırılarak, Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir. Restorasyon çalışmaları sonrası 1995 yılından itibaren konak, müze-ev olarak açılmış, selamlık bölümü Etnografya Müzesi (Şekil 3.14.), haremlik bölümü ise müze-ev şeklinde yapılmıştır (Şekil 3.15.). Günümüzde Etnografya Müzesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir (Kayseri Etnografya Müzesi arşivi, 2021).

Şekil 3.14. Güpgüpoğlu Konağı selamlık bölümü

Şekil 3.15. Güpgüpoğlu Konağı haremlik bölümü

3.2. PLAN ÖZELLİKLERİ

Sedad Hakkı Eldem (1984), Kayseri geleneksel evlerinin mekânsal kurgusunu şu şekilde tanımlamıştır: "*En eskisi eyvanlı, ikincisi dış sofalı, üçüncüsü ise iç sofalıdır.*" (İmamoğlu, 2006). Çakıroğlu (1952) ise, geleneksel Kayseri evini tanımlarken şu sözleri kullanmıştır: "*Hemen her ev şema olarak üç esaslı mahalden teşekkül eder. Ortada sofa denilen ve yalnız girildiği istikamette ışık alan 7-7.5 metre uzunlukta 4-5 metre genişlikte sofa… Bunun iki yanında mutfak ve harem odası vardır. Bu iki mahalde ortadaki sofadan geçilir. Ekseriya bu esaslı üç mahalden sonra evler, ilaveler yapılarak genişletilmişlerdir.*"

Sivil mimari içerisinde Kayseri'de en özellikli olan evler, genel olarak sofa-tokana-harem üçlüsünden oluşmaktadır. Geleneksel Kayseri evlerinde, plandaki en önemli unsur sofadır (İmamoğlu, 2010). Kayseri evlerinde sofa, en çok tercih edilen oturma mekânıdır (Faroqhi, 2007). Sofa, evin en önemli bölümü olması nedeniyle, evdeki diğer birimlerden daha yüksektir. Kayseri evlerinde dikdörtgen planda ele alınan sofa, evin diğer mekânlarına geçişi sağlayan bir merkez durumundadır (Şekil 3.16. ve 3.17.). Giriş, avlu, harem odası ve tokana sofaya bağlanmış, bu durumla birlikte yapı sofa etrafında gelişmiştir (Sönmez, 2012).

Şekil 3.16. Güpgüpoğlu konağı sofası

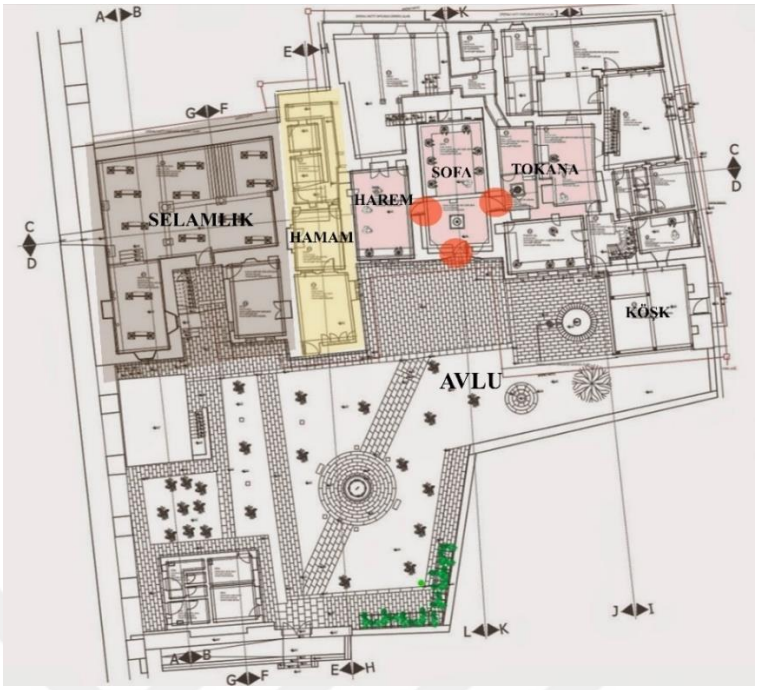
Şekil 3.17. Raşit Ağa konağı sofası

Sofa işlevsel olarak kendi içinde seki ve sekialtı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Seki, eski evlerde oda girişinden sonra yükseltilmiş döşeme, odaların oturulan bölümüdür. Sekialtı ise, odanın girişindeki, küçük ve sal kaplı servis alanıdır (İmamoğlu, 2010). Seki ve sekialtı bölümlerinden oluşan sofanın sekialtı bölümü sayesinde, tokana ve hareme geçiş sağlanmakta, ayrıca sekialtında bulunan çağ bölümü sayesinde sofaya buradan hizmet yapılması sağlanmaktadır (Şekil 3.18.). Çağın sal taşı ile kaplı olması sayesinde ayakkabılar sekialtında çıkarılabilmektedir. Seki bölümü ise "sedir" veya "yüklük" olarak adlandırılan, sofadaki oturma bölümünün bulunduğu yerdir (Sönmez, 2012).

a) Sekialtı b) Sekialtı ile tokana bağlantısı c) Sekialtı ile harem bağlantısı

Şekil 3.18. Güpgüpoğlu konağı sekialtı bölümü

Şekil 3.19. Güpgüpoğlu Konağı zemin kat plan şeması (İnternet 17'den alınarak düzenlenmiştir.)

Şekil 3.19.'da Güpgüpoğlu konağı zemin kat plan şeması yer almaktadır. Avlulu yapıya sahip olan tarihi konak, harem ve selamlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Harem bölümünün ana şemasını sofa-tokana-harem üçlüsü oluşturmaktadır. Kayseri evlerinin nitelikli örneklerinden olan Güpgüpoğlu konağının harem bölümü, sofa çevresinde gelişmiştir. Sofanın doğusunda tokana, batısında harem, güneyinde ise hizmetçi odası ve ambar yer almaktadır. Avlunun sağ tarafında yarı açık köşk bulunmaktadır. İki katlı yapının harem ve selamlık bölümünün ortasında hamam yer almaktadır (İmamoğlu, 2006).

Yemek pişirme ve yeme, oturma ve uyuma mekânı olan tokana, 19. yüzyıldan sonra depolama, oturma, yatma, duş alma gibi ihtiyaçlara cevap veren çok fonksiyonlu bir mekân konumuna gelmiştir. Tokana genellikle sofa ile doğrudan bağlantılı bir mekândır. Evin yiyeceklerinin depolandığı kiler gibi bölümlerinin de tokana ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Depo alanı olmayan evlerde, tokananın içindeki ambarda yiyecekler muhafaza edilmektedir. Bazı yapılarda tokanaya ek olarak, yemek yapmak için "aşgana" olarak adlandırılan ayrı bir bölüm de bulunmaktadır (Sönmez, 2012).

Sofayla bağlantısı ve mekânsal büyüklüğü incelendiğinde, tokana geleneksel Kayseri evlerinde önemli bir yere sahiptir. Tokana kendi içinde ocak, tandır, ambar, kapalak ve tahtalı olarak bölümlere ayrılmaktadır (Şekil 3.20.). Ocak, tokananın en önemli bölümüdür. Bu bölümde yemekler yapılmaktadır. Tandır, ekmek ve yemek pişirme, ayrıca ısınma amacıyla kullanılmaktadır. Ambar, gıdaların depolandığı bölümdür. Kapalak, ocak dumanının dışarı çıkmasını sağlayan baca görevini yapmaktadır. Tahtalı, yemek hazırlanan ve yemeklerin yendiği bölümdür. Halk dilinde "cağ" olarak bilinen çağ ise, banyo yapmak ve çamaşır yıkamak gibi temizlik ihtiyaçlarının karşılandığı bölümdür (Sönmez, 2012).

a) Tahtalı b) Kiler c) Ocak

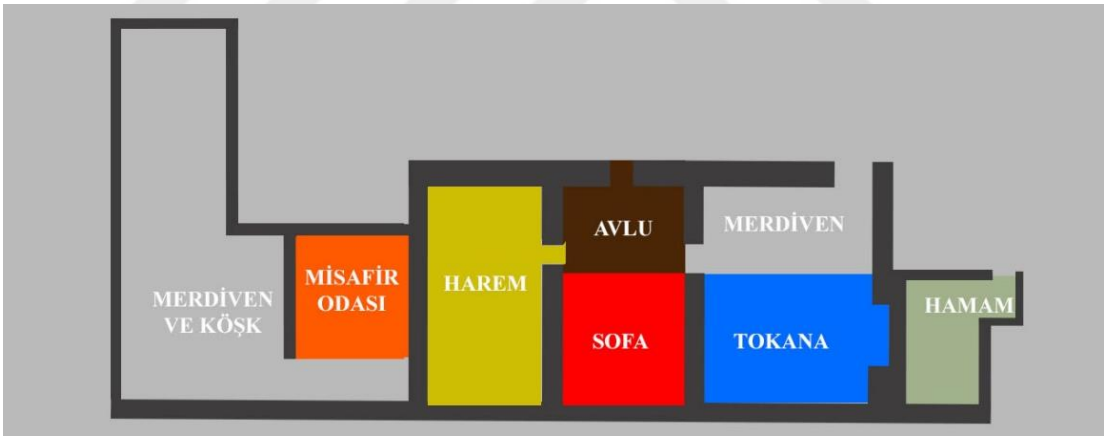
Şekil 3.20. Güpgüpoğlu konağı tokana bölümü

Üç ana bölümden bir diğeri olan harem odası, ailenin yaşadığı bölümdür. Harem odası genellikle yatma ve uyuma alanı olarak kullanılır. Diğer mekânlarda da olduğu gibi harem odası da oturma, banyo gibi eylemlerin de yapıldığı çok işlevli bir mekândır (Sönmez, 2012) (Şekil 3.21.).

Şekil 3.21. Güpgüpoğlu konağı harem odası

Kayseri geleneksel evlerinde, evin büyüklüğü ailenin gelir durumuna göre değişiklik göstermekle birlikte, alt ve orta gelirli ailelerin evlerindeki oda sayısı iki ya da üçtür. Geleneksel evlerde oda, daima kendi başına bir varlık, bir bütündür (Eldem, 1987). Evlerde oda sayısı değişiklik gösterse de evin genel yapısı benzerdir. Kayseri evlerinde iç mekân kurgusunu, sofa-tokana-harem üçlüsü oluşturmaktadır.

Şekil 3.22. Zennecioğlu konağı zemin kat planı (Sönmez, 2012'den alınarak düzenlenmiştir.)

Az sayıda bulunan üst gelirli ailelerin evleri genellikle iki katlı olup, evlerde hamam, kiler gibi farklı fonksiyonlara sahip mekânlar da bulunmaktadır. Şekil 3.22.'de yer alan Zennecioğlu konağı zemin kat planında yapı avlu etrafında gelişmiştir. Avlulu yapıda sofa; avlu, harem ve tokana ile direk bağlantılıdır. Kayseri evlerinde avlu genellikle "hayat" olarak adlandırılmaktır. Hayat evin açık bölümüdür. Evdeki tüm mekânlar hayata açılmakta, hayat sayesinde ihtiyaç doğrultusunda evdeki oda sayısı artırılabilmektedir. Gelir durumu iyi olan aileye ait ve günümüzde yıkılmış olan

Zennecioğlu konağında, hamam, köşk ve misafir odası gibi farklı mekânların da geliştiği görülmektedir (Sönmez, 2012).

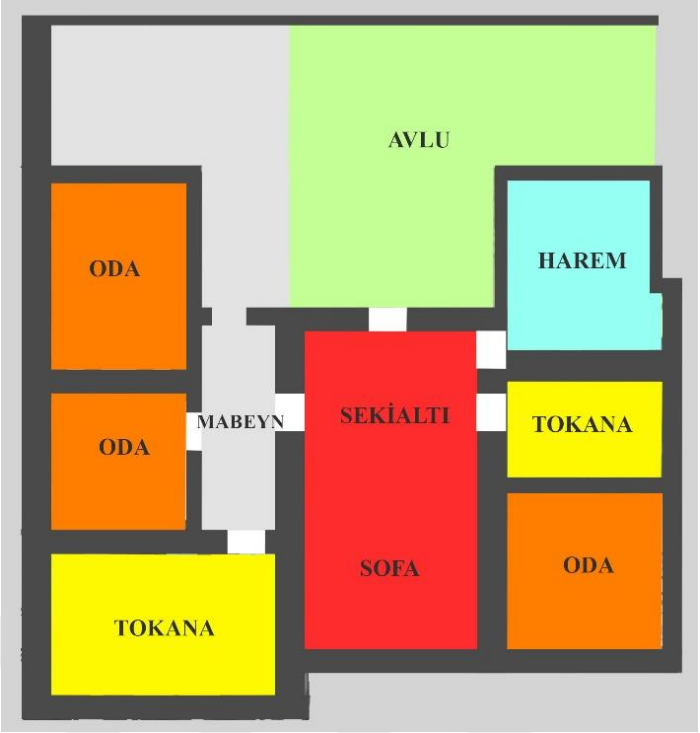
Anadolu konutlarında yer alan ve eyvanın karşılığı olan köşkler, yarı açık oturma alanıdır (Gündoğdu, 1986). Köşk, Kayseri geleneksel konutlarında önemli yere sahiptir. (Sönmez, 2012). Avlu çevresinde yarı kapalı oturma birimi olarak yapılan köşkler, Türk evlerinin parçası haline gelmiştir. Havaların güzel olduğu zamanlarda aile fertleri zamanlarının çoğunu köşkte geçirerek, konuklarını da köşkte ağırlamışlardır (Kuban, 1995).

Kayseri evlerinde, evin günlük işlevlerinin birçoğunun avluda gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bunun dışında sofa ve köşk misafir kabul edilen günlük zamanın geçirildiği diğer mekânlardır. Ayrıca kapı önü ve sokak, komşularla ilişki kurulan sosyal bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır (Atak, 2009).

Yüksek geliri olan ailelerin evlerinde, temizlik ihtiyaçlarını karşılamak için hamam bölümü olduğu görülmektedir (Şekil 3.23.). Orta gelirli ailelerin evinde sofada ya da harem odasında yüklüğün içinde gusülhane adı verilen temizlik ihtiyacının karşılandığı bölüm bulunmaktadır. Gusülhane bulunmayan evlerde ise, çağ bölümünde temizlik ihtiyacının karşılandığı, daha düşük gelir seviyesi olan evlerde ise duş bölümü bulunmadığı için, halkın 15 günde ya da ayda bir hamama gittiği söylenmektedir (Sönmez, 2012).

Şekil 3.23. Güpgüpoğlu konağı köşk ve hamam bölümleri

Şekil 3.24. Gavremoğlu konağı zemin kat planı (Sönmez, 2012'den alınarak düzenlenmiştir.)

Şekil 3.24.'te yer alan Gavremoğlu konağı, geleneksel Kayseri evlerinin nitelikli örneklerindendir. Avluyla birlikte içe dönük bir yapı düzeni oluşurulmuştur. Konağın zemin kat planında avlunun sofayla direk bağlantılı olduğu, tüm odaların sofaya açıldığı görülmektedir. Sofanın sekialtı bölümünden tokana, harem ve mabeyne geçiş sağlanmaktadır. Sofa etrafında gelişen yapıda, sonradan oda ilavesi yapılmış olup, bu odalarla bağlantılı olan bir tokana bölümü de eklenerek yapının zamanla genişletildiği anlaşılmaktadır (Sönmez, 2012).

Gavremoğlu konağı restorasyon öncesi genel görünümü (İnternet 18)

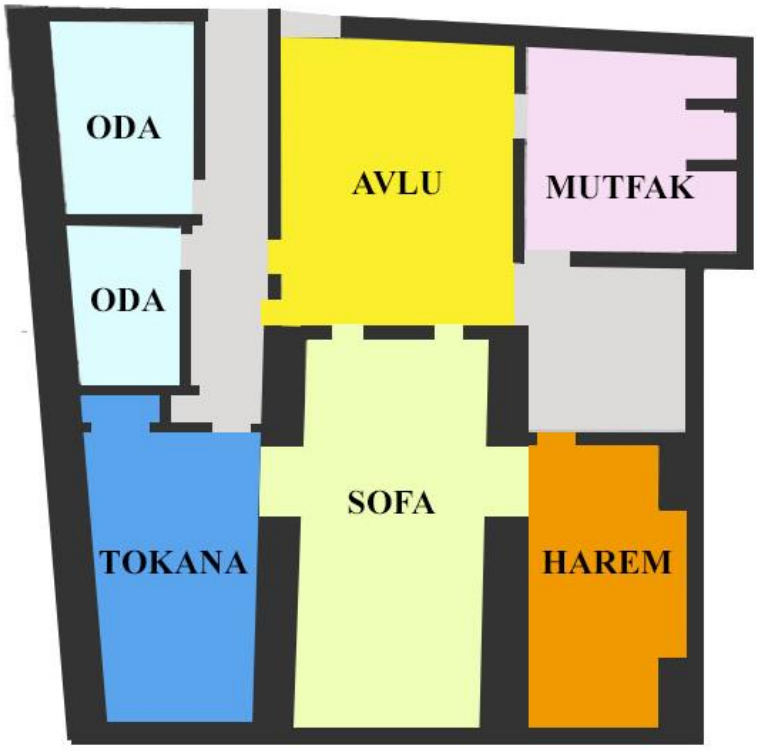
Gavremoğlu konağı restorasyon öncesi genel görünümü (İnternet 19)

Şekil 3.25. Gavremoğlu konağı cephe görselleri

1774 yılında inşa edilen ve uzun zamandır yarı yıkık durumda olan tarihi konağın (Şekil 3.25.), restorasyon çalışmaları 2019 yılında tamamlanmıştır (Şekil 3.26.). İç mekân ve çevre düzenlemeleri devam etmekte olup, düzenlemeler sonrası Kültür ve Kayseri evi olarak hizmet vermeye devam edecektir (İnternet 19).

Şekil 3.26. Gavremoğlu konağının restorasyon sonrası cephe görselleri (2022)

Şekil 3.27. Baldöktü evi zemin kat planı (Sönmez, 2012'den alınarak düzenlenmiştir.)

Kayseri'nin önemli sivil mimarlık örneklerinden olan Baldöktü evinde (Şekil 3.27.) yapıyı sofa-tokana-harem üçlüsü oluşturmaktadır. Ev planının yine avlu etrafında

geliştiği görülmektedir. Günümüzde yıkılmış olan yapıda, sofa bölümü, avlu, tokana ve harem ile direk bağlantılıdır. Gavremoğlu konağında olduğu gibi (Şekil 3.24.) Baldöktü evinde de zamanla ihtiyaç doğrultusunda sofanın etrafına yeni odalar eklendiği anlaşılmaktadır (Sönmez, 2012).

3.3. YAPI MALZEMESİ VE YAPI ELEMANLARI

Türk evinin yapımında kullanılan geleneksel malzemeler, bölgelere göre farklılık göstermekte; yörelerin malzeme zenginliğine göre de taş, ahşap veya kerpiç olmaktadır. Ancak, iç mekân donatılarında ahşap çokça kullanılmıştır (Bektaş, 1996).

Kayseri'de geleneksel evlerinin yapımında, genellikle taş yapı malzemesinin kullanıldığı görülmektedir. Geleneksel Kayseri evlerinde ahşap ise, genel anlamda pencerelerde, çıkmalarda ve iç mekânda süsleme malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.28. Geleneksel Kayseri evlerinde cephe düzeni

Kesme taş kullanılan Kayseri evlerinin cephelerinde sadelik hâkimdir. Cephede uygulanan taşın üzeri sıvanmadan bırakılmıştır. Taşlar düz ve simetrik olarak yerleştirilmiştir. Dışa taşırılan taş silmeler, geleneksel evlerin cephelerine hareketlilik katmıştır (Şekil 3.28.). Bir ya da iki katlı olan Kayseri evlerinin, iki katlı olanlarında çıkmalara rastlanılmaktadır. Evlerde ikinci kat birinci kata göre dışarı taşırılmıştır. Çıkmalar, taş konsolların üzerine oturmaktadır (Şekil 3.29.). İşlevselliğinin yanında farklı şekillerde karşımıza çıkan taş konsollar, evlerin cephesine estetik değer

katmaktadır. Geleneksel Türk evinin sembollerinden biri olan çıkmaların, bazı evlerde taş veya ahşap payanda ile desteklendiği görülmektedir (Tali, 2005).

Şekil 3.29. Geleneksel Kayseri evlerinde çıkma örnekleri

Geleneksel evlerde önemli yeri olan balkonlar, cepheye hareket ve estetik değer katan, taş ile ahşap süsleme detaylarının karşımıza çıktığı bir bölümdür. Balkonlar da genellikle ahşap veya taş payanda ile desteklenmektedir. Sokağa bakan cephelerde, mahremiyet nedeniyle balkon yerine cumbanın olduğu, balkonların genellikle evin içe dönük olan, hayat bölümünde yer aldığı görülmektedir (Şekil 3.30).

Şekil 3.30. Geleneksel Kayseri evlerinde balkon örnekleri

Taş işçiliği, farklı formları, süslemeleri ve kitabeleriyle karşımıza çıkan kapılar, geleneksel Kayseri evlerinin önemli yapı elemanlarındandır. Kapılar, Kayseri

evlerinde çoğunlukla çift kanatlı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 3.31.). Kapılar dış mekânda taş süslemenin yoğun olduğu bölümlerden biridir (Şekil 3.32.) Genellikle kemerli olan kapılar, bazı örneklerde düz lentolu olarak görülmektedir. Yöresel evlerdeki kapıların üst bölümünde kitabelere rastlanılmaktadır. Eyvan tarzında olan kapılarda, Selçuklu taş işçiliği ve bezemelere rastlanır (Şekil 3.31.).

Şekil 3.31. Geleneksel Kayseri evlerinde kapı örnekleri

Şekil 3.32. Geleneksel Kayseri evlerinde kapı süslemeleri

Kapıların üstünde farklı biçimlerde kapı tokmakları bulunmaktadır. Kapı tokmakları kapıya gelen kişinin evin içinde bulunanlara sesini duyurmasının bir aracı olmasının yanı sıra, geleneksel konutlarda zaman zaman kullanılış biçimleriyle mahremiyet anlamında nezaket içeren uygulamalar da göstermektedir. Örneğin bazı kapılarda büyük ve küçük iki kapı tokmağı bulunur. Büyük kapı tokmağına vurulduğunda eve

gelen kişinin bir erkek, küçük kapı tokmağına vurulduğunda ise kadın misafirin geldiği bilinmekte ve mahremiyete bu şekilde dikkat edilmektedir.

Şekil 3.33. Geleneksel Kayseri evlerinde kapı örnekleri

Farklı formlarda karşımıza çıkan pencereler genellikle taş silmelerle vurgulanmaktadır. Pencerelerde tek kanat ve çift kanatlı örnekler görülmektedir (Şekil 3.34.). Pencerelerde dikdörtgen, kare ya da kemer formları kullanılmıştır. Bazı pencerelerde, kabartma tekniği ile yapılmış motiflere yer verilmiştir. Pencerelerin üzeri bazen düz lento ile geçilirken bazen de kemerle geçildiği görülmektedir. Yöredeki pencereler, genel olarak taş işçiliği ile vurgulanmış olup, sade ve mazgallı olarak karşımıza çıkmaktadır. Pencerelerin kepenklerinde ahşap süslemeler bulunmaktadır.

Şekil 3.34. Geleneksel Kayseri evlerinde pencere örnekleri

Kayseri geleneksel evlerinde, evlerin çatıları ise çoğunlukla düz toprak dam şeklinde inşa edilmiştir (Şekil 3.35.). Damlar, kalın ardıç direkler üzerine örtülen taşlarla kapatılmıştır. Taşlar üzeri de içeri su akmayacak şekilde kalın toprakla örtülmüştür.

Şekil 3.35. Geleneksel Kayseri evlerinde çatı örnekleri

Kışları soğuk ve kar yağışlı olan, karasal iklim özelliğine sahip Kayseri'de düz toprak damlı çatılardan yağmur ve kar sularını uzaklaştırmak için taş çörtenler kullanılmıştır (Şekil 3.36.). Yörede farklı figürlerde ilginç çörtenlere rastlanır. Özellikle geyik, ejderha başlı hayvan figürlü çörtenler dikkat çekmektedir.

Şekil 3.36. Geleneksel Kayseri evlerinde çörten örnekleri

Kayseri evleri dış cephesinde genel anlamda taş ve taş işçiliğinin ön plana çıktığı, bazı bölümlerde ahşap detaylara da yer verildiği görülmektedir. Evlerin iç mekânında ise yüklükler, kapılar, kepenkler, tavanlar ve sofada ahşap malzeme ve süslemeler karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3.37. Raşit Ağa konağı ahşap detaylar

Raşit Ağa Konağı iç mekânında ve süslemelerinde yoğun ahşap kullanımı görülmektedir. Konağın girişindeki cumbanın altında, ahşaptan göbek süslemesi, zemininde ve tavanında, merdivenlerde, yüklüklerde, sedirde ahşap süslemeler bulunmaktadır (Şekil 3.37. ve Şekil 3.38.).

Şekil 3.38. Raşit Ağa konağı ahşap detaylar

Beylikler ve Osmanlı devleti döneminde oldukça yaygın olan kalem işi bezeme tekniğinin, taş ve ahşap üzerine uygulandığı bilinmektedir. Güpgüpoğlu konağının hamam ve sofa bölümünde ahşap süslemeler ve kalem işi açısından önemli detaylar bulunmaktadır (Kayseri Etnografya Müzesi arşivi, 2021). Yine Güpgüpoğlu konağı, köşk bölümünün tavanında dikkat çekici ahşap süslemeler karşımıza çıkmaktadır (Şekil 3.39.).

Şekil 3.39. Güpgüpoğlu konağı hamam ve köşk bölümündeki ahşap detaylar

BÖLÜM 4

İNCESU GELENEKSEL EVLERİ

İncesu geleneksel evleri başlığı; evlerin karakteristik özellikleri, plan özellikleri, mekânsal özellikleri ve yapı elemanları olmak üzere dört alt başlıkta ele alınmıştır.

4.1. EVLERİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ

Geleneksel İncesu evleri, plan özellikleri, mekânsal özellikler ve yapımında kullanılan malzeme açısından geleneksel Kayseri evleriyle benzerlik göstermektedir. İlçedeki geleneksel konutlar genellikle bir ya da iki katlı inşa edilmiş olup, bazılarında bodrum kat da bulunmaktadır. Evlerin büyüklüğü ve oda sayısı ev sahibinin ekonomik durumuna göre değişmekle birlikte evler genellikle sofa, mutfak ve odalardan oluşmaktadır. Bodrum genellikle depo ve ahır olarak kullanılmaktadır. Avlu etrafında gelişen ve içe dönük tasarlanan evlerde, giriş kemerli kapıdan sağlanmaktadır.

Bölgede bol miktarda bulunan taş malzemeden dolayı evlerin yapımında yoğun şekilde taş kullanılmıştır (Şekil 4.1.). Ahşap malzeme ise genellikle iç mekânda tavanlarda, dolaplarda, pencerelerde ve süsleme detaylarında karşımıza çıkmaktadır. Giriş kapısı ve pencerelerin taş süslemelerle vurgulandığı görülmektedir.

Şekil 4.1. İncesu geleneksel mimari dokusu genel görünümü

Sadeliğin ön planda olduğu evlerin cepheleri, genellikle sıvanmadan bırakılmıştır. Karşılıklı dizilmiş olarak yerleşim gösteren evler çıkmaz ve dar sokaklar üzerinde bulunmaktadır. Evler birbirlerinin görüş alanını etkilemeyecek şekilde konumlandırılmıştır. İki katlı evlerde, üst katın alt kata göre dışa doğru taşırılarak çıkmalar oluşturduğu görülmektedir. Çıkmalar ve silmelerle birlikte hareketli cepheler oluşturulurken, sokak dokusu da zenginleştirilmiştir (Şekil 4.2.).

Şekil 4.2. İncesu'nun geleneksel sokak ve cephe dokusu

Dar ve yer yer çıkmaz sokaklara araba ve yabancıların girememesi, mahallelerde kontrollü ve güvenli ortam sağlarken, yakın komşuluk ilişkilerinin de artmasına imkân sağlamaktadır. Sokak ve kapı komşuları, ilçe halkı için evlerinin bir parçası durumuna gelmiştir. Şekil 4.3.'te evlerde kapıların önünde taş veya ahşaptan yapılmış oturma birimleri görülmektedir. İlçe halkı boş vakitlerinde evlerinin önünde kapı komşularıyla birlikte sohbet edip vakit geçirmekte ve çocuklar rahatça sokaklarda oyun oynamaktadır.

Şekil 4.3. Kapı önlerinde bulunan oturma birimleri

Geleneksel Kayseri evlerindeki gibi, genellikle düz toprak dam şeklinde inşa edilen evlerin çatıları, taşlarla kapatılmıştır. Taşların üzeri de toprakla örtülmüştür (Şekil 4.4.). Düz toprak damlı çatılardan yağmur ve kar sularını uzaklaştırmak için taş çörtenler kullanılmıştır.

Şekil 4.4. İncesu çatı ve çörten örnekleri

İncesu ilçesinde kullanılan bir diğer konut tipi ise, yörede "evcik" adı da verilen bağ evleridir. İlçede bulunan bağ evlerinin yapımında taş malzeme kullanılmış olup, evlerin üzeri tonozla örtülüdür. Bağ evlerinin cephesi doğu yönüne bakmaktadır. Bağ bozumu döneminde bölge halkı, bağ evlerinde kalmaktadır (Denktaş, 1989). Merkezden uzakta olan geleneksel bağ evlerinin, günümüzde tamamen terk edilmiş ve atıl durumda olduğu bilinmektedir.

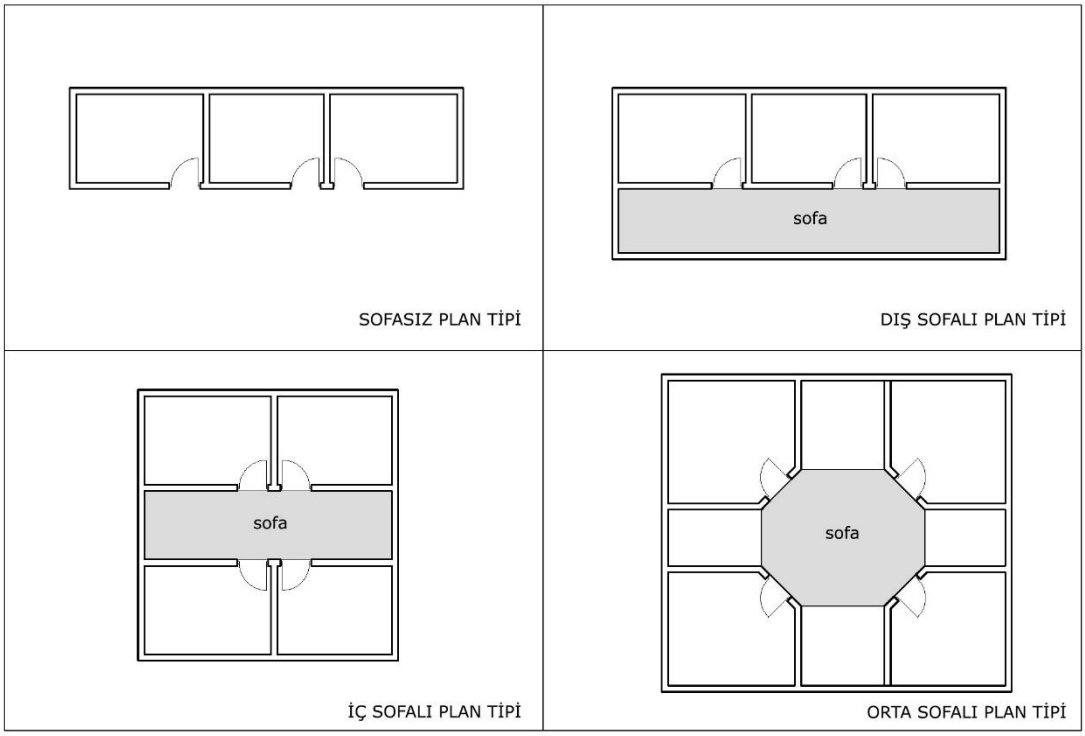
4.2. PLAN ÖZELLİKLERİ

Türk evinin oluşumu, doğaya ve yaşama bağlı olan Türklerin, çadır hayatının yerleşik hayata yansıması gibidir. Bu nedenle Türk evlerine estetik ve biçim kaygısından çok gerçekçi ve fonksiyonel bir tutum sergilenmiştir (Eldem, 1954).

Sedad Hakkı Eldem Türk evi plan elemanlarını üç başlıkta toplamıştır. Bunlar odalar, sofalar ve müştemilâtı, geçit ve merdivenlerdir. Mutfak, kiler, hamam gibi evin diğer bölümleri evin dışında da konumlandırılabildiği, ev içinde olduğu zaman da girişte yer aldığı ve aynı zamanda hizmet ve temizlik bölümleri olduğu için plan tipi üzerinde önemli bir etkisi yoktur (Eldem, 1954).

Odalar: Geleneksel Türk evindeki odaların sayısı ve yerleşimi, evin plan tipini etkilemektedir. Evdeki oda sayısı arttığında, azaldığında ve odaların yerleştirme şekline göre sofa tipi değişmektedir. Bu nedenle evdeki oda sayısı ve yerleşimi Türk evi plan tipi için önemli unsurlardandır (Eldem, 1954).

Sofalar: Geleneksel Türk evinin ana mekânlarından biri sofadır. Sofa, mekânlar arası bağlantıyı ve geçişi sağlayan, geleneksel evlerin baş unsurlarından biri olma özelliğini taşımaktadır. Yapılar sofa etrafında gelişmektedir. Bu nedenle ev içerisindeki en önemli bölüm sofa olmuştur. Geleneksel konutlarda sofanın konumuna göre planlar isim almaktadır. Plan tipleri sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı olarak sınıflandırılabilir (Eldem 1954) (Şekil 4.5.).

Şekil 4.5. Türk evinde plan tipleri

En ilkel olan plan tipi, sofasız plan tipidir. Yan yana dizilen odaların birbiriyle ilişkisi yoktur. Odalara dışardan girilmektedir. Sofasız plan tipi daha çok bahçeli veya avlulu evlerde karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'nun orta, güney ve doğu kesimlerinde görülmektedir. Batı kesimlerinde sofasız örneklere neredeyse hiç rastlanılmamaktadır (Eldem, 1954).

Plan tiplerinin gelişim aşaması incelendiğinde, sofasız evlerden sonra, dış, iç ve orta sofalı olmak üzere sofalı evler karşımıza çıkmaktadır. Türk evi plan gelişimi açısından ikinci aşaması olan dış sofalı plan tipinde, odalar arası ilişki sağlayan ortak bir sofa oluşumu bulunmaktadır. Sofasız plan tipine sofa eklenmesiyle plan tipi değişerek dış sofalı plan tipi oluşturulmuştur. Zamanla dış sofalı plan tipi geliştirilerek sofa kenarına bir köşk eklenmiş ve L, U tipi planlar geliştirilmiştir. Dış sofa, açık ya da kapalı sofa olabilir. Açık sofa, üst örtüsü bulunan, bir ya da birkaç duvarı açık olan sofa tipidir. Kapalı sofa, üst örtüsü bulunan duvarları kapalı olan sofa tipidir. Dış sofalı plan tipi, Anadolu'nun her bölgesinde görülebilen bir uygulamadır (Eldem, 1954).

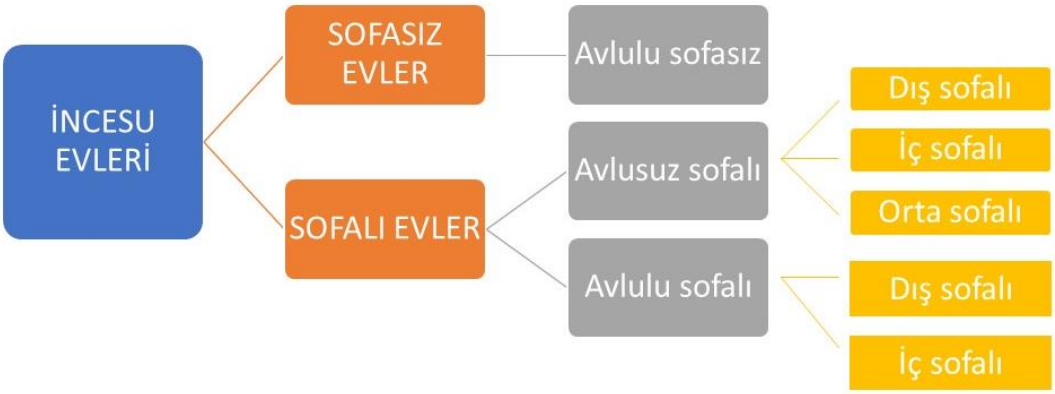
Türk evi plan gelişimi açısından üçüncü aşaması olan iç sofalı plan tipinde, sofanın iki kenarına odalar yerleştirilerek sofa iç kısımda bırakılmıştır. İç sofa, Türk evinde en yaygın kullanılan plan tipidir (Eldem, 1954).

Türk evi plan gelişimi açısından dördüncü ve son aşaması olan orta sofalı plan tipi, daha çok köşk, medrese, cami gibi büyük yapılar ve büyükşehirlerde karşımıza çıkmaktadır. Orta sofalı plan tipi, plan tiplerinin en gelişmişidir (Uşma, 2021). İç sofalı plan tipiyle benzerlik gösteren orta sofalı planlamada oda sayısı artırılmıştır. Bazı örneklerde ise orta sofa ovalleştirilerek kullanılmıştır. (Eldem, 1954). Genellikle orta sofalı plan tipi, zengin ve büyük evlerde uygulanmıştır (Hacısalihoğlu, 1995).

Geçitler ve merdivenler: Geçitler odalar arası geçişi ve bağlantıyı sağlayan elemanlardır. Merdivenler yapı içerisinde olduğunda plan tipi üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Fakat yapı dışında olduğunda merdiven tipi ve yönlenişi plan tipini belirleyen unsurlardandır (Eldem, 1954).

İncesu geleneksel evleri plan özellikleri bakımından ele alındığında evler bir ya da iki katlı olarak inşa edilmiş olup, bazısında bodrum kat da bulunmaktadır. Genellikle avlu etrafında gelişen evler, içe dönük şekilde tasarlanmıştır. İlçede avlusuz örnekler de bulunmaktadır. Evdeki oda sayısı ev sahibinin maddi durumuna göre değişmekle birlikte evler, genellikle sofa, mutfak ve odalardan oluşmaktadır. İhtiyaç doğrultusunda, sonradan oda eklenerek ya da iki farklı yapının birleştirilmesiyle evlerin genişletildiği görülmektedir.

İncesu geleneksel evleri plan tipleri açısından, sofasız ve sofalı olarak ele alınabilir (Şekil 4.6.). Sofasız evler, avlulu-sofasız olarak karşımıza çıkmaktadır. Sofalı evler de kendi içerisinde avlusuz-sofalı ve avlulu-sofalı olarak ikiye ayrılmaktadır. İncesu'daki sofalı evlerde dış, iç ve orta sofalı örnekler görülmektedir.

Şekil 4.6. Çalışılan İncesu evleri plan tipleri

Sıklıkla avlulu olarak karşımıza çıkan konutlarda, genel olarak iç sofalı plan tipi bulunmaktadır. İlçenin nitelikli, ön plana çıkan konaklarında ise orta sofalı plan tipi de görülmektedir.

Plan tipi gelişim aşamalarına göre, çalışmamızda ilk olarak sofasız plan tipine sahip yapı örnekleri ele alınacak, sonrasında sofalı örneklere yer verilecektir.

4.2.1. Sofasız Evler

İncesu geleneksel evlerinde yapım tarihinin daha eski olduğu bilinen evlerde, sofasız örnekler karşımıza çıkmaktadır. İlçede, sofasız örnekler sofalı örneklere göre sayıca daha azdır.

Sezgin Sülün Evi

Sezgin Sülün evi, eski Arnavut mahallesi olan Furunönü mahallesinde yer almaktadır (Şekil 4.7.). Yapı, 2010 tarihinde 1701 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.1.). Evin avlu kapısı üzerinde Rumca “Nevşehirli oğlu Evtatyos-1892” yazılı olması nedeniyle yapının 1892 yılında yapıldığı düşünülmektedir. Tarihi konut iki katlı olup bir de bodrum kat bulunmaktadır. Çatı örtüsü düz toprak dam olan yapıda, taş çörtenler karşımıza çıkmaktadır. Ev bahar ve yaz dönemlerinde kullanılmaktadır. Kış dönemi kapalı kalmaktadır.

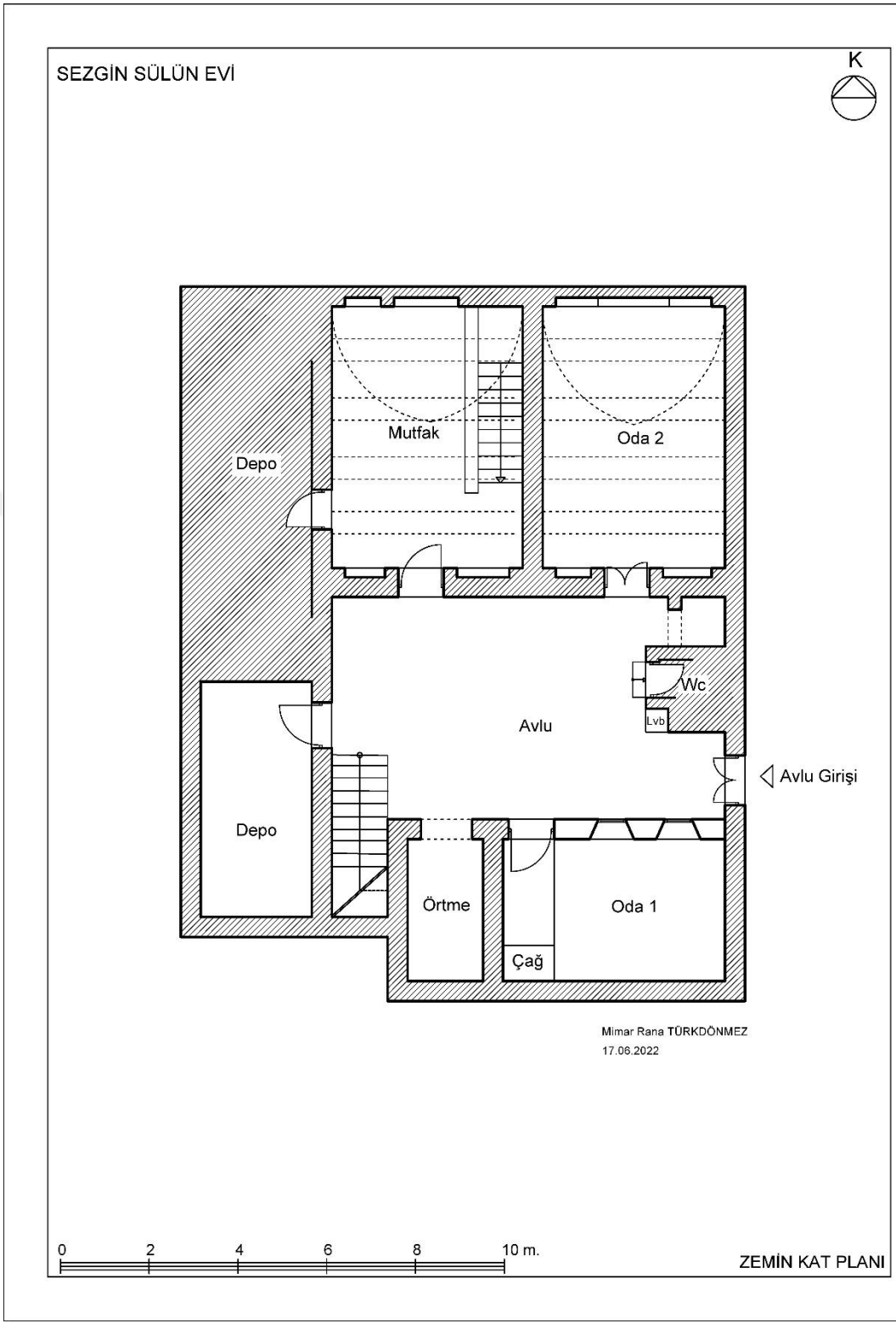
Şekil 4.7. Sezgin Sülün evinden genel görünümler

Yapı avlulu olup sofasız plan tipine sahiptir. Avluya çift kanatlı ahşap kapıyla ulaşım sağlanmaktadır. Zemin katta iki oda, mutfak, depolama alanları, örtme ve ıslak hacim bulunmaktadır. Tüm oda kapıları avluya açılmaktadır (Şekil 4.8.).

Şekil 4.8. Sezgin Sülün evi avlusu

Şekil 4.9.'da Sezgin Sülün evi zemin kat planı yer almaktadır. Avluya doğu cephesinden giriş yapılmaktadır. Kuzey cephede salon olarak kullanılan oda 2 ve mutfak yer almaktadır. Batı cephede depolar yer almakta olup, güney cephesinde günlük oda olarak kullanılan oda 1 ve örtme bulunmaktadır.

Şekil 4.9. Sezgin Sülün evi zemin kat planı

Kuzey cephede yer alan oda 2, eve gelen misafirlerin ağırlandığı bölümdür (Şekil 4.10.). Evin en gösterişli bölümü olan 2 numaralı odada, dolap ve nişlerde yoğun ahşap

süsleme bulunmaktadır. Tonozlu örtü sistemi bulunan odada kat yüksekliği beş metreyi bulmaktadır. Odada tepe penceresi kullanımı görülmektedir.

Şekil 4.10. Sezgin sülün evi oda 2 görselleri

Tafhane veya tokana olarak da bilinen mutfak, kendi içinde bölümlere ayrılmıştır (Şekil 4.11.). Mutfağın hemen yanında yiyeceklerin depolandığı erzak deposu bulunmaktadır. Yine mutfağın içinde bulunan merdivenlerle bodrum katta bulunan mahzene inilmektedir. Mahzenler, üzümden şarap yapılan alanlardır. Kaya oyma olarak karşımıza çıkan bodrum katlar serin olduğu için gıdalar bodrum katta da depolanmaktadır.

a) Mutfak b) Depo c) Mahzene iniş merdiveni

Şekil 4.11. Sezgin sülün evi mutfağı ve diğer hizmet bölümleri

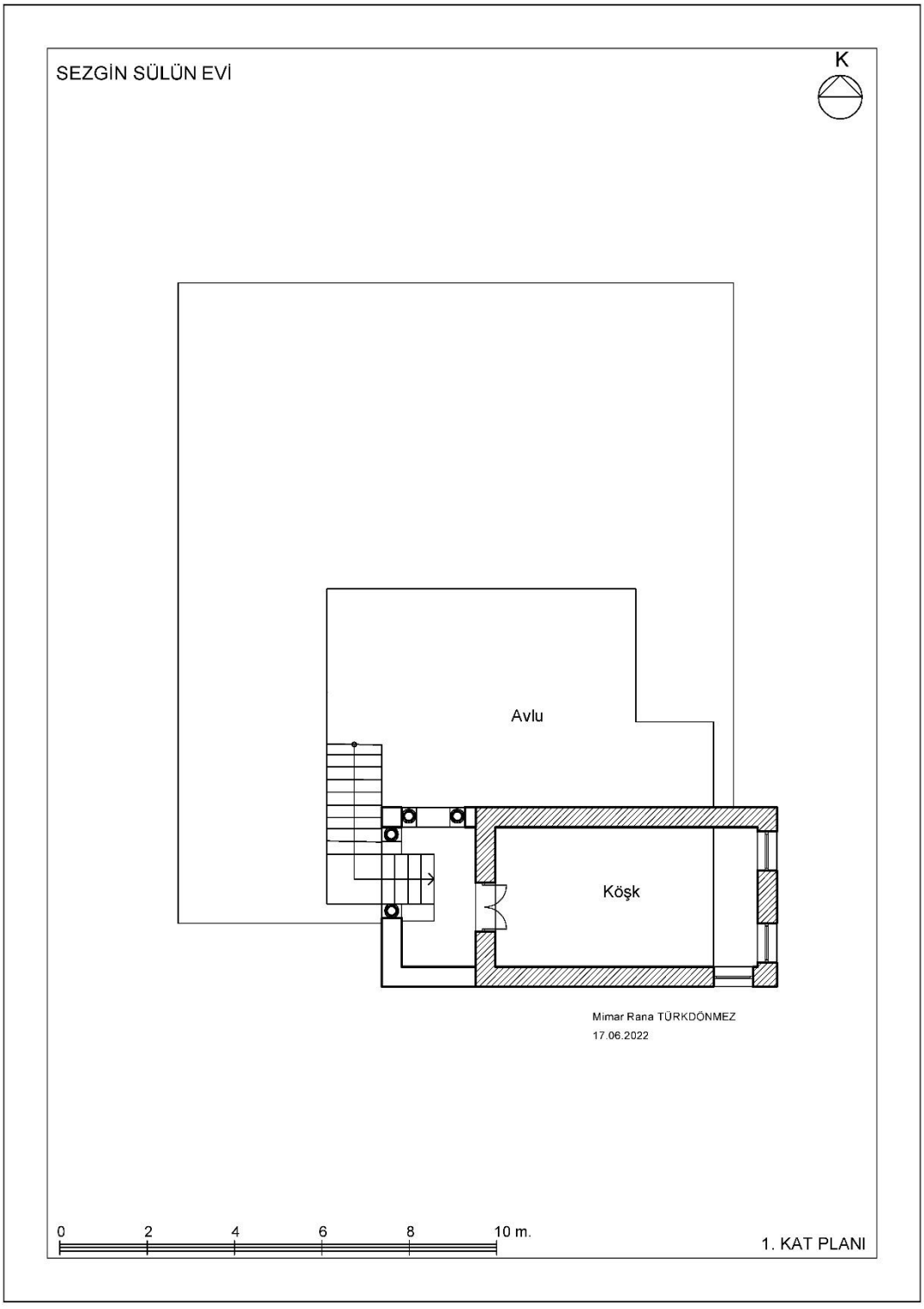
Güney cephede oda 1 ve örtme yer almaktadır (Şekil 4.12.). Oda 1 günlük oda olarak kullanılmaktadır. Seki ve sekialtı bölümünden oluşan odanın, sekialtı bölümü sal taşı ile kaplıdır. Bu alanda temizlik ihtiyaçlarının karşılanması için çağ bulunmaktadır. Seki bölümünde zemin ahşapla kaplı olup, tavanda, niş ve dolaplarda ahşap kullanımı görülmektedir. Oda pencerelerinin içeri doğru geniş açı yapması sağlanarak, iç mekânda hem soğuk hava koşulllarına karşı koruma sağlanmış hem de ışıktan daha fazla yararlanılmıştır.

Şekil 4.12. Sezgin Sülün evi oda 1 görselleri

Güney cephede yer alan örtme, mutfağın yardımcı birimi görevindedir. Örtmede bulunan ocakta ev halkı yemek ve ekmek pişirmekte aynı zamanda bu alan, erzak deposu olarak da kullanılmaktadır.

Çalışmamız esnasında, evde elektrik olmaması nedeniyle bodrum kata, kuzeydeki depoya ve avludaki tuvalete girilememiştir.

Şekil 4.13. Sezgin Sülün evi 1. kat planı

Şekil 4.13.'te Sezgin Sülün evi 1. kat planı yer almaktadır. 1. katta evin köşk bölümü bulunmaktadır. Odada sedir sistemi kullanılmıştır. Odanın tavan, duvar ve döşemelerinde yoğun şekilde ahşap kullanımı görülmektedir (Şekil 4.14.). Tavanında

ahşap kiriş sistemi bulunmaktadır. Kapının yanında ahşap yüklük yer almaktadır. Duvardaki nişler ahşap kapakla kapatılmıştır. İki cepheden ışık alan odada, giyotin sistemli pencere kullanımı görülmektedir.

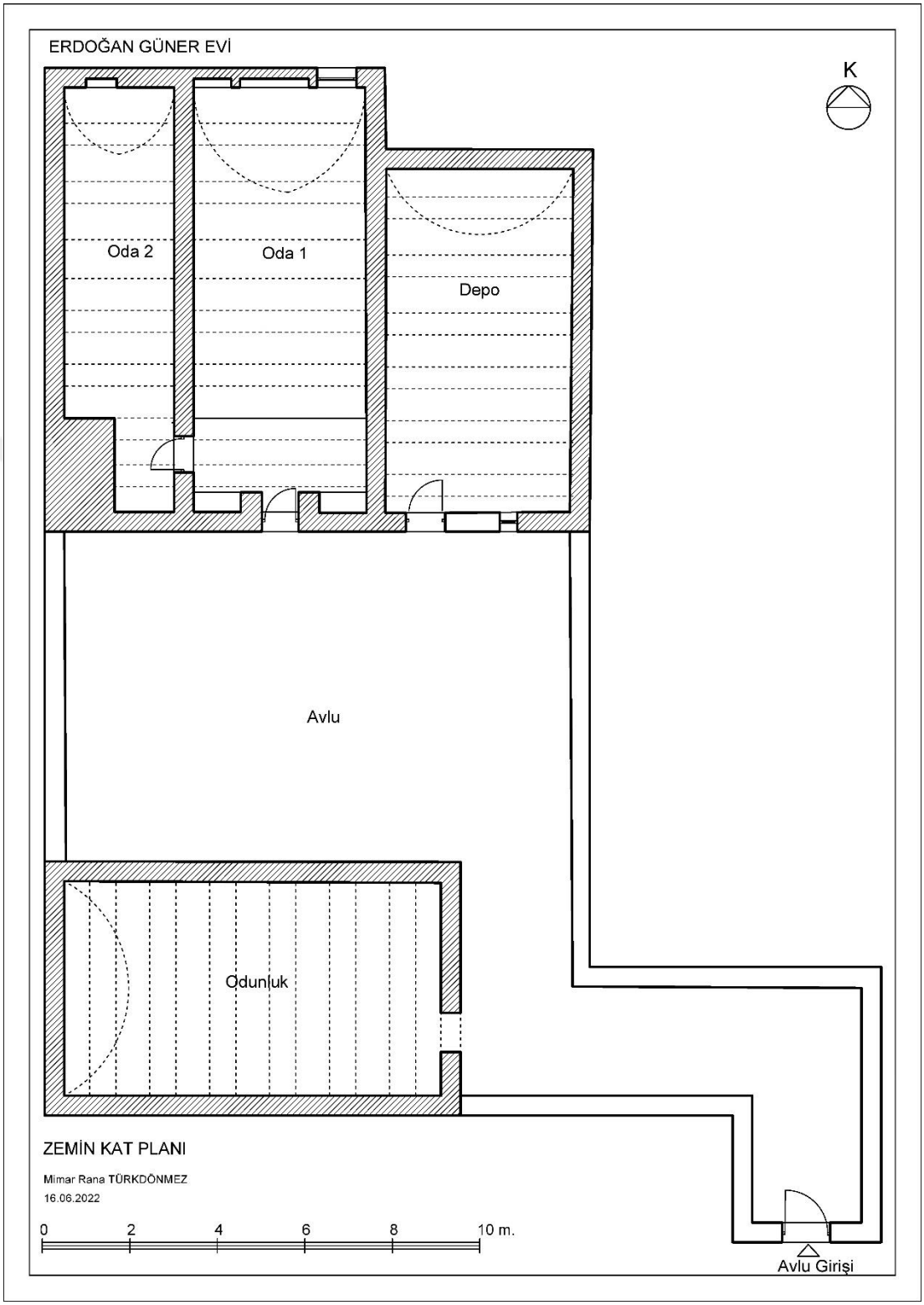
Şekil 4.14. Sezgin Sülün evinin 1. katında bulunan köşk bölümü

Erdoğan Güner Evi

Alayı Güner'in torunu Erdoğan Güner'e ait olan ev, Furunönü mahallesinde bulunan tarihi bir yapıdır. Yapının tescil bilgisine ulaşılamamıştır. Yapım tarihi tam olarak bilinmeyen evde günümüzde yaşayan yoktur. Avlulu olup sofasız plan tipi görülen yapı, tek kattan oluşmaktadır (Şekil 4.15.). Avluya tek kanatlı kemerli ahşap kapıdan giriş sağlanmaktadır.

Şekil 4.15. Erdoğan Güner evinin avlusundan görseller

Şekil 4.16. Erdoğan Güner evi zemin kat planı

Şekil 4.16.'da Erdoğan Güner evi zemin kat planı yer almaktadır. Planı iki oda, odunluk ve depodan oluşan evde, odalar ve erzak deposu kuzey cephede yer

almaktadır. Oda 1'in sekialtı bölümünden oda 2'ye geçiş sağlanmaktadır. Erdoğan Güner evinin odalarında tonozlu örtü sistemi görülmektedir (Şekil 4.17.). Odaların kat yüksekliği 5 metreyi bulmaktadır. Odalarda niş ve tepe penceresi kullanıldığı görülmektedir.

a) Oda 1 b) Oda 2 c) Depo

Şekil 4.17. Erdoğan Güner evi iç mekân görselleri

Odunluk ise, güney cephede konumlandırılmıştır (Şekil 4.18.). Odunlukta da tonoz örtü sistemi ve tepe penceresi bulunmaktadır.

Şekil 4.18. Erdoğan Güner evi odunluğu

Elif Dilek Evi

Bulgurcu mahallesi Ağa sokakta yer alan Dilek evi, iki kattan oluşan tarihi bir Ermeni evidir (Şekil 4.19. ve 4.20.). 2009 tarihinde 1536 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiş olan konutun giriş kapısı üzerinde bulunan tarih kitabesi okunamamakla beraber, yapının tescil fişinde bu kitabeden yapım tarihinin 1930 yılı olduğu bilgisi verilmektedir (Ek A.2.). Çatı örtüsü düz toprak dam olan tarihi evde, taş çörtenler karşımıza çıkmaktadır. Avlu etrafında gelişen yapıda sofasız plan tipi görülmektedir.

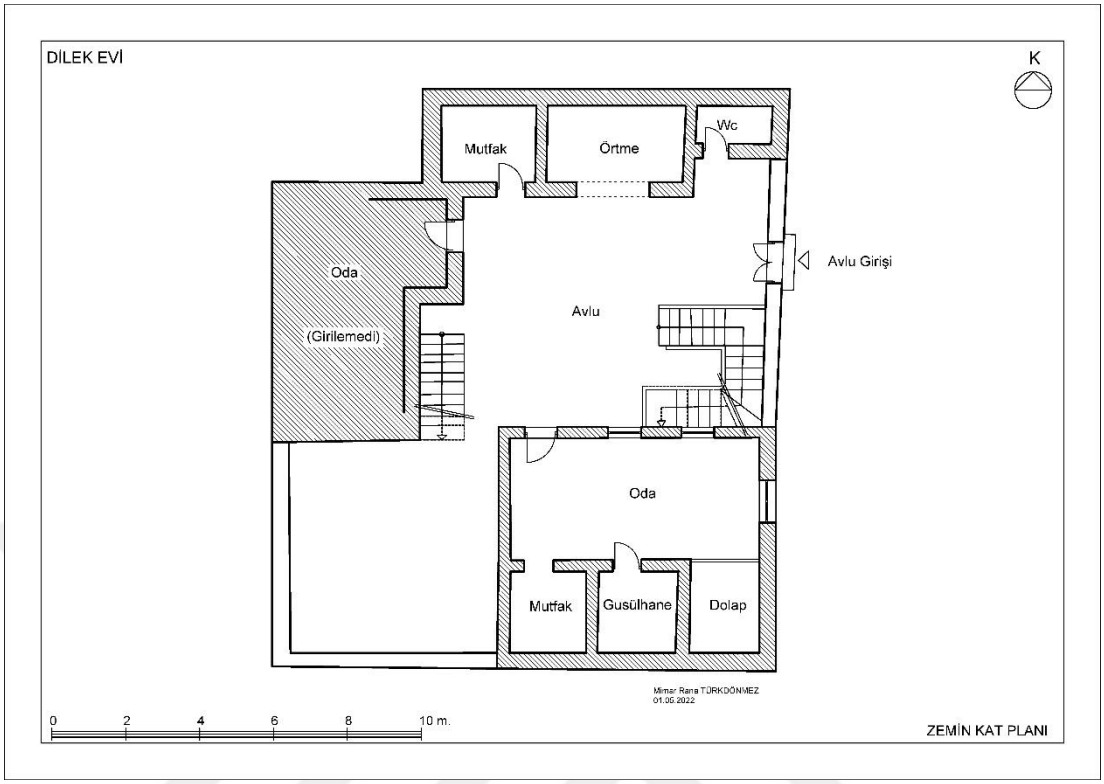

Şekil 4.19. Dilek evinden genel görünümler

Avlu kapısı, kemerli terası, köşk bölümü ve süslemeleriyle birlikte Dilek evi, ilçede dikkat çeken yapılardan biridir. (Şekil 4.20.).

Şekil 4.20. Dilek evinin giriş cephesi

Şekil 4.21. Dilek evi zemin kat planı

Şekil 4.21.'de Dilek evi zemin kat planı yer almaktadır. Zemin katta yer alan birimler avlu içerisinde yerleşim göstermiştir. Sofasız plan tipine sahip olan yapıda her birimin kapısı avluya açılmaktadır. Çift kanatlı ahşap kapıyla ulaşım sağlanan avluda, iki oda, mutfak, örtme ve tuvalet yer almaktadır (Şekil 4.22.).

a) Avlu b) Örtme c) Mutfak

Şekil 4.22. Dilek evinin avluda yer alan birimleri

Kuzey cephede evin hizmet birimleri olan mutfak, sivri kemerli bir örtme ve tuvalet yer almaktadır. Çalışmamız esnasında, yapı maliki izin vermediği için batı cephesinde yer alan odaya girilememiş olup, sahibi tarafından bu odanın yatak odası olarak kullanıldığı bilgisi verilmiştir.

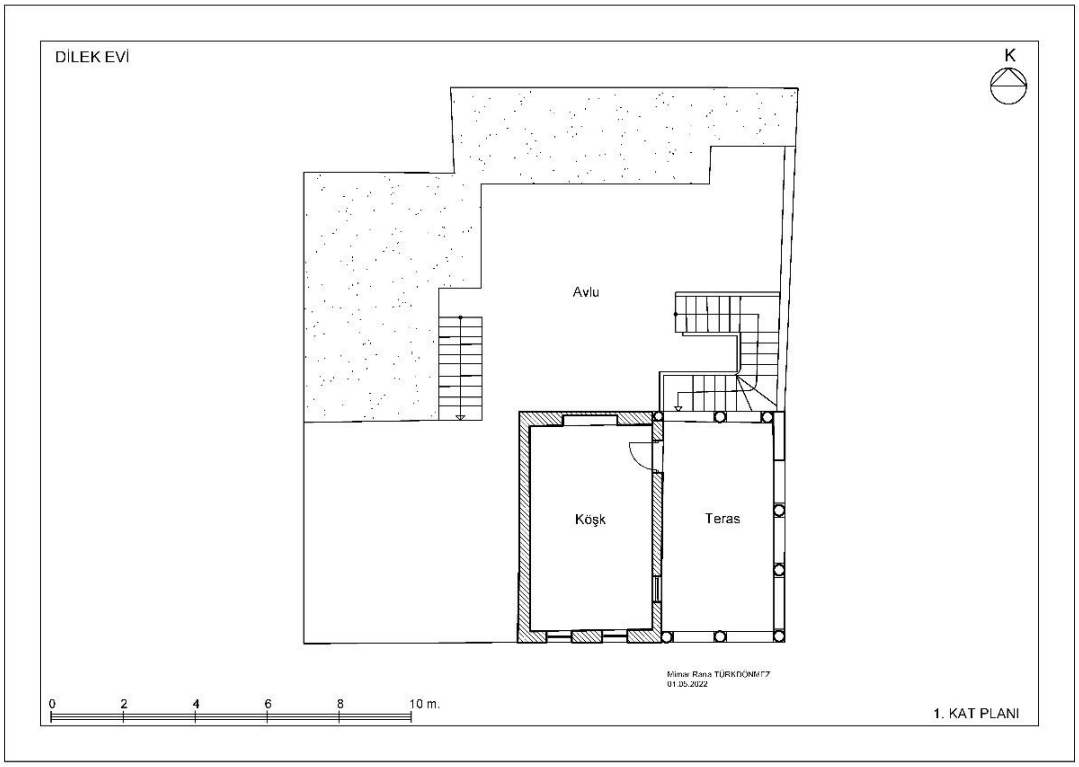
Güney cephede yer alan oda, kendi içerisinde bölümlere ayrılarak çok işlevli bir mekân haline getirilmiştir (Şekil 4.23.). Bu oda, oturma, uyuma, yemek yeme ve temizlik ihtiyaçlarının karşılandığı çok amaçlı oda olarak kullanılmaktadır. Ev halkının birlikte vakit geçirdiği odanın içinde mutfak ve gusülhane yer almaktadır. Gusülhane dolabın içinde konumlandırılmıştır. Odada eşyaları koymak için niş şeklinde yapılmış yüklükler ve dolaplar bulunmaktadır. Tarihi Ermeni evinin tavanında yer alan yıldız motifli süslemeler dikkat çekmektedir.

a) Oda b) Mutfak c) Gusülhane

Şekil 4.23. Dilek evinin güney cephesinde yer alan oda görselleri

Şekil 4.24.'te Dilek evi 1. kat planı yer almaktadır. 1. kata, avlu kapısının yanında bulunan taş merdivenle ulaşım sağlanmaktadır. 1. katta teras ve köşk bulunmaktadır (Şekil 4.25.). Terasta taş sütunlar ve kemerler dikkat çekmektedir. Köşk bölümünde yer alan niş, yatak ve yorgan gibi eşyaların konulduğu yüklük görevindedir. Köşk günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.24. Dilek evi 1. kat planı

a) Teras b) Köşk c) Köşk

Şekil 4.25. Dilek evi 1. kat görselleri

4.2.2. Sofalı Evler

İncesu geleneksel evleri plan özellikleri bakımından incelendiğinde, evlerin genellikle avlulu ve içe dönük olduğu görülmektedir. Fakat az da olsa ilçede avlusuz evler de

görülmektedir. Bu nedenle sofalı evler, avlusuz-sofalı ve avlulu-sofalı olmak üzere iki grupta incelenecektir.

4.2.2.1. Avlusuz-Sofalı Evler

İncesu evleri, mahremiyet nedeniyle genellikle içe dönük olacak şekilde tasarlanmış olup, birçoğunda avlu bulunmaktadır. Avlusuz sofalı evler, İncesu geleneksel evlerinin en az karşımıza çıkan plan grubudur.

İbrahim Solak Evi

Şekil 4.26. ve 4.27.'de Bulgurcu mahallesi, Bulgurcu caddesinde bulunan, İbrahim Solak evi yer almaktadır. Yapı, 2010 tarihinde 1629 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.3.). 95 yaşında olan ev sahibi, evin yapım tarihini kesin olarak bilmemekle birlikte, yaşadığı evin çok eski bir yapı olduğunu söylemektedir. İki farklı yapının sonradan birleştirilerek tek bir yapıya dönüştürüldüğü Solak evinde, avlusuz sofalı plan tipi görülmektedir. Yapıların üst örtüsü düz toprak dam olup, yapıda taş çörtenler kullanılmıştır.

Şekil 4.26. Solak evinden genel görünümler

Bitişik nizamda olan iki ev, terastan geçiş sağlanarak, sonradan birleştirilmiştir. Evlerin eğimli bir arazi üzerinde bulunması nedeniyle, bitişik nizamda olan iki evden

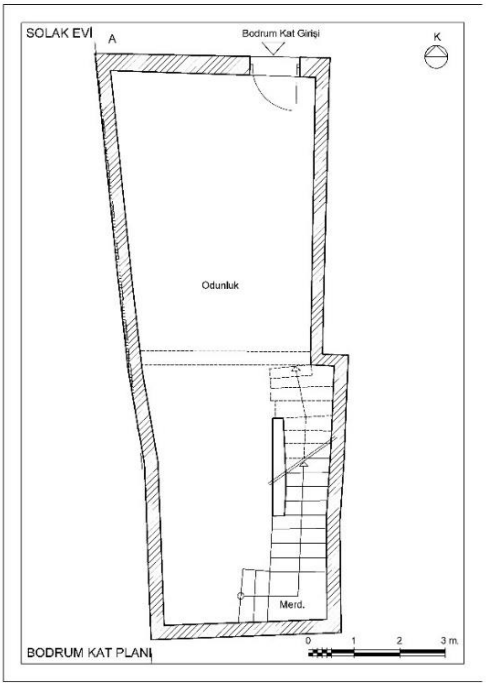
doğu yönünde olan eve bodrum kattan giriş yapılırken, batı yönünde olan eve zemin kattan giriş yapılmaktadır.

Şekil 4.27. Solak evinden genel görünümler

Bodrum kattan giriş yapılan doğu yönündeki ev, bodrum ve zemin kat olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. Batı yönünde kalan ev tek katlıdır. Evler sonradan birleştirildiği için ayrı ayrı ele alınarak incelenecektir.

Solak Evi A Bölümü

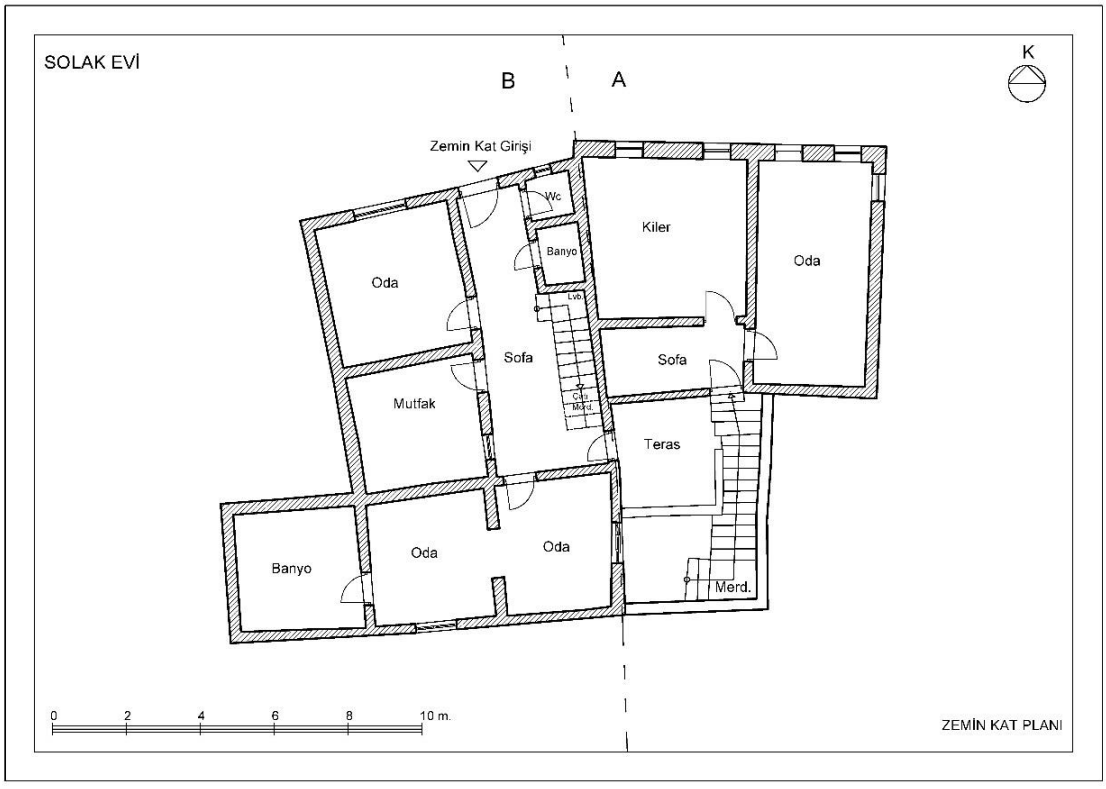

Şekil 4.28. Solak evi bodrum kat planı

Şekil 4.28.'de Solak evinin doğu yönünde kalan bodrum kat planı yer almaktadır. Bodrum kata, tek kanatlı demir bir kapıdan giriş sağlanmaktadır. Sivri kemerle iki bölüme ayrılan bodrum kat, günümüzde odunluk ve depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 4.29.).

Şekil 4.29. Solak evi bodrum katı

Şekil 4.30. Solak evi zemin kat planı

Şekil 4.30.'da Solak evi zemin kat planı yer almaktadır. Doğu yönünde yer alan evin zemin katına taş merdivenlerle ulaşılmaktadır. Merdivenlerin bitiminde teras yer almaktadır (Şekil 4.31.). Teraslı yapıda dış sofalı plan tipi görülmektedir. İki odası bulunan evin odaları sofaya açılmaktadır. Odalardan biri günümüzde kiler olarak kullanılmaktadır.

a) Teras b) Sofa c) Oda

Şekil 4.31. Solak evi doğu yönünde yer alan evin zemin kat görselleri

Solak Evi B Bölümü

Batı yönünde yer alan evin, birisi terastan diğeri de sokak cephesinden olmak üzere iki ayrı girişi bulunmaktadır. İç sofalı plan tipi görülen yapıda üç adet oda, mutfak, banyo ve tuvalet yer almaktadır (Şekil 4.33.). Odalardan ikisi ile, mutfak ve banyo kapıları sofaya açılmaktadır (Şekil 4.32.). Odalardan birine diğer odadan geçiş sağlanmaktadır. Sofada çatıya ulaşmak için merdiven bulunmaktadır.

Şekil 4.32. Solak evi batı yönünde yer alan evin sofası

Şekil 4.33. Solak evi batı yönünde yer alan evin zemin kat görselleri

Mestav Konağı

Karakoyunlu mahallesi Uzunbekir sokağında bulunan Hacı Osman Mestav konağının, tarihi bir gayrimüslim evi olduğu bilinmektedir (Şekil 4.34. ve 4.35.). Yapı, 2007 tarihinde 738 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.4.). Zemin, bodrum ve 1. kattan oluşan tarihi konakta, sofalı plan tipi görülmektedir. Avlusu bulunmayan yapı, dışa dönük şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 4.34. Mestav konağı giriş cephesi

Restorasyon çalışması yapılan konak, büyüklüğü ve tasarımıyla ön plana çıkmaktadır. Konak cephe simetrisi, pencere yoğunluğu, taş işçiliğiyle dikkat çekmektedir. Giriş kapısı uzun cephenin tam ortasında yer almaktadır (Şekil 4.34.). Yapı girişinin üstünde bulunan balkon, hem girişi tanımlamakta hem de olumsuz hava koşullarına karşı saçak görevi görmektedir.

Şekil 4.35. Mestav konağından genel görünümler

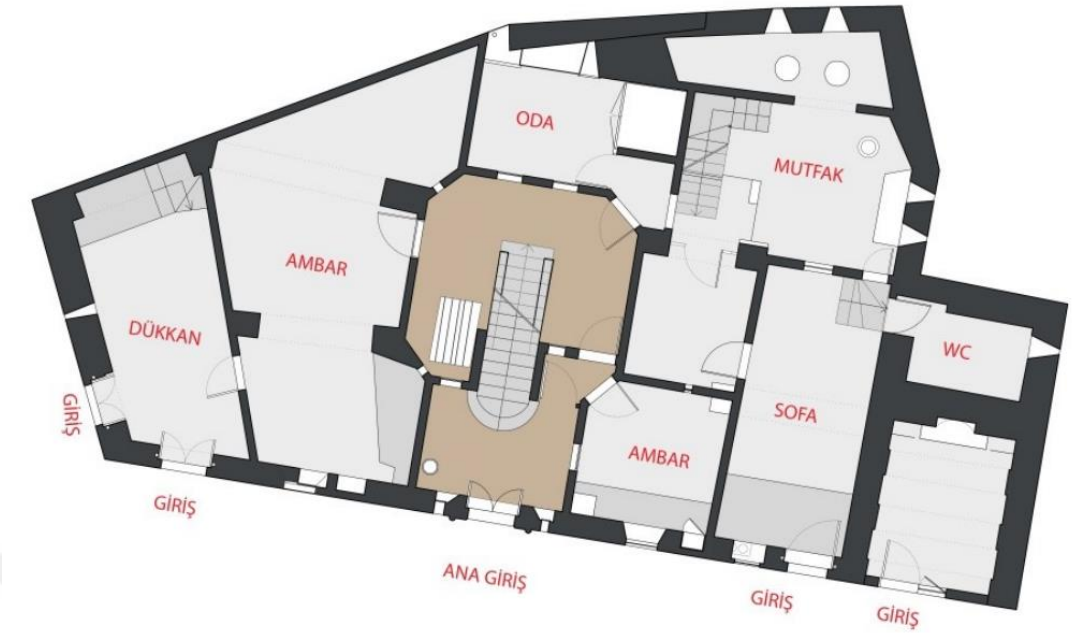

Şekil 4.36. Mestav konağı ana giriş kapısı

Mestav konağına üç ayrı giriş bulunmaktadır. Ana giriş kapısı, çift kanatlı demir kapıdır (Şekil 4.36.). Kapı, üzerindeki kapı halkası ve tokmaklarıyla dikkat çekmektedir. Geleneksel Türk evlerinin tasarım ölçütlerinden biri de mahremiyeti sağlamaktır. Bu nedenle Türk evlerindeki kapı tokmağı tasarımlarında, mahremiyeti sağlamak amacıyla oluşturulan düzenlemeler bulunmaktadır.

Kapı üzerinde iki adet el şeklinde kapı tokmağı ve bir adet kapı halkası bulunmaktadır. Küçük el şeklinde olan kapı tokmağından ince ses, büyük el şeklinde olan tokmaktan ise kalın ses çıkmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, eve gelen misafir kadınsa küçük tokmağı, erkekse büyük tokmağı kullanmakta, böylece eve gelen kişinin cinsiyeti anlaşılmaktadır.

Mestav konağı bodrum katı incelenememişir. Bodrum kata zemin katta bulunan ahşap bir kapakla ulaşım sağlandığı ve bodrum katta mahzen bulunduğu bilinmektedir (Sönmez ve Doğan, 2019).

Şekil 4.37. Mestav konağı zemin kat planı (Sönmez ve Doğan, 2019)

Şekil 4.37.'de Mestav konağı zemin kat planı yer almaktadır. Mestav konağında sadece ana giriş ve 1. kat incelenebilmiştir. Yapının zemin katında depolama ve hizmet birimleri bulunmaktadır. Ana giriş kapısı, basık sivri kemerli bir hole açılmaktadır. Kapının yanında bir lavabo, karşısında ise 1. kata ulaşım sağlayan taş merdiven yer almaktadır (Şekil 4.38.). Duvarları taş olan yapının zemininde sal taşı kullanılmıştır. Tavanda ahşap kiriş sistemi bulunmaktadır. Konağın zemin katında yer alan nal ve eski anahtarlar dikkat çekmektedir (Şekil 4.39.).

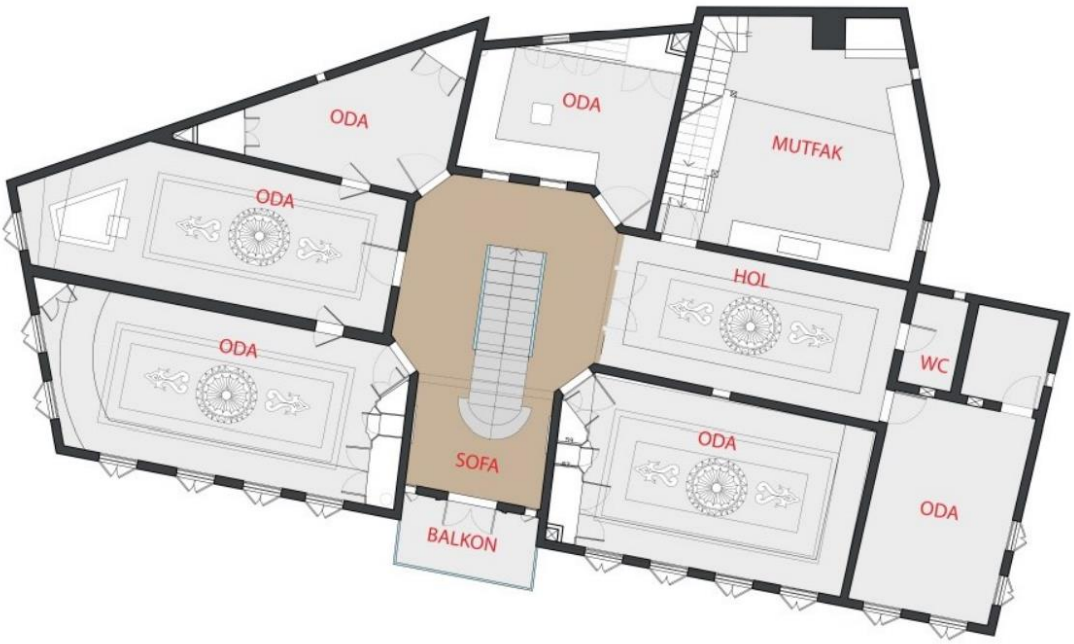

Şekil 4.38. Mestav konağı ana giriş bölümü

Birçok inanca göre, at nalının tarih boyunca şans getirdiğine inanıldığı bilinmektedir. Bu inanışa göre eve uğursuzluk gelmemesi için, İncesu'da kapı girişlerinde at nalı bulunan evler görülmektedir.

Şekil 4.39. Mestav konağındaki eşyalar

Şekil 4.40. Mestav konağı 1. kat planı (Sönmez ve Doğan, 2019)

Şekil 4.40.'ta Mestav konağı 1. kat planı yer almaktadır. Orta sofalı plan tipi görülen konağın 1. katında, yaşam alanı yer almaktadır. 1. katta toplamda 6 oda, balkon, mutfak, ara hol ve ıslak hacim bulunmaktadır. 5 oda, hol ve balkon kapıları sofaya

açılmaktadır. Mestav konağındaki orta sofa, odalar arası geçiş ve bağlantıyı sağlamasının yanı sıra, tüm ailenin birlikte zaman geçirdiği, eve gelen misafirlerin karşılandığı, evin gösterişli ve özel bölümü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.41. Mestav konağı orta sofası

Sofanın aydınlatılması için dört cephede de tepe penceresi kullanımı görülmektedir (Şekil 4.41.). Sofanın tavan, duvar süslemeleri, kapı ve pencerelerinde yoğun şekilde ahşap kullanılmıştır. (Şekil 4.42.). Aynı zamanda sofa duvarlarında aplik ve aynalar yer almaktadır.

Şekil 4.42. Mestav konağı orta sofası

Sofadan ulaşım sağlanan, salon niteliğinde kullanılan ve güneydoğu cephesinde yer alan oda, misafirlerin ağırlandığı konağın gösterişli odalarından biridir. Odada L

şeklinde sedir sistemi bulunmaktadır (Şekil 4.43.). Güney cephede yoğun pencere ve kullanımı görülmektedir. Tavanlarında ahşap kiriş sistemi kullanılan odanın, döşemesi de ahşap kaplamadır. Odada yer alan ahşap dolapta oyma tekniğiyle yapılan süslemeler dikkat çekmektedir.

Şekil 4.43. Mestav konağının salon niteliğindeki odası

Ev sahibi restorasyon öncesinde, günümüzde balkon olarak kullanılan alandan 1. kata ulaşım olduğu bilgisini vermiştir. Restorasyon aşamasında dışardan 1. kata ulaşım sağlayan merdivenler iptal edilerek sahanlık balkona dönüştürülmüştür (Şekil 4.44.). 1. kat kapısı ahşap ve çift kanatlı olup, kapı kanadında kabartma ve oyma tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Üzerinde bitkisel motifli metal tokmağı bulunan kapı, tasarım ve işçiliğiyle dikkat çekmektedir.

Şekil 4.44. Mestav konağı balkonu

Sofanın doğusunda, iç sofa niteliğinde, oda, mutfak ve tuvalet arası bağlantı ve geçiş sağlayan bir hol bulunmaktadır (Şekil 4.45.). Sofa ve hol çift kanatlı ahşap kapıyla ayrılmıştır. Geniş ve uzun şekilde tasarlanmış holde koltuklarla oturma alanı oluşturulmuştur.

a) Sofadan hole bakış b) Holden sofaya bakış c) Holde yer alan oda

Şekil 4.45. Mestav konağı holü ve holdeki odası

Holün sonunda yer alan oda, oturma odası niteliğindedir (Şekil 4.45.). Burası, oturma, yatma, yemek yeme gibi ihtiyaçların karşılandığı çok fonksiyonlu bir odadır. Oda tavanında ahşap kiriş sistemi bulunmaktadır. Restorasyon sırasında odadaki bazı pencereler iptal edilmiştir. Mevcutta tek cephede pencere bulunmaktadır.

Şekil 4.46. Mestav konağı mutfağı

Hol kapısının hemen yanında 1. kat mutfağı yer almaktadır (Şekil 4.46.). Yemeklerin hazırlanıp servis edildiği, 1. kata hizmet eden mutfakta, tandırlı ocak bulunmaktadır. Mutfak duvarlarındaki taşlar sıvasızdır. Tavanı ahşap kiriş olan mutfağın, döşemesi ise sal taşıyla kaplıdır. Mutfakta, zemin kat mutfağına ve çatı katına ulaşım sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır.

4.2.2.2. Avlulu-Sofalı Evler

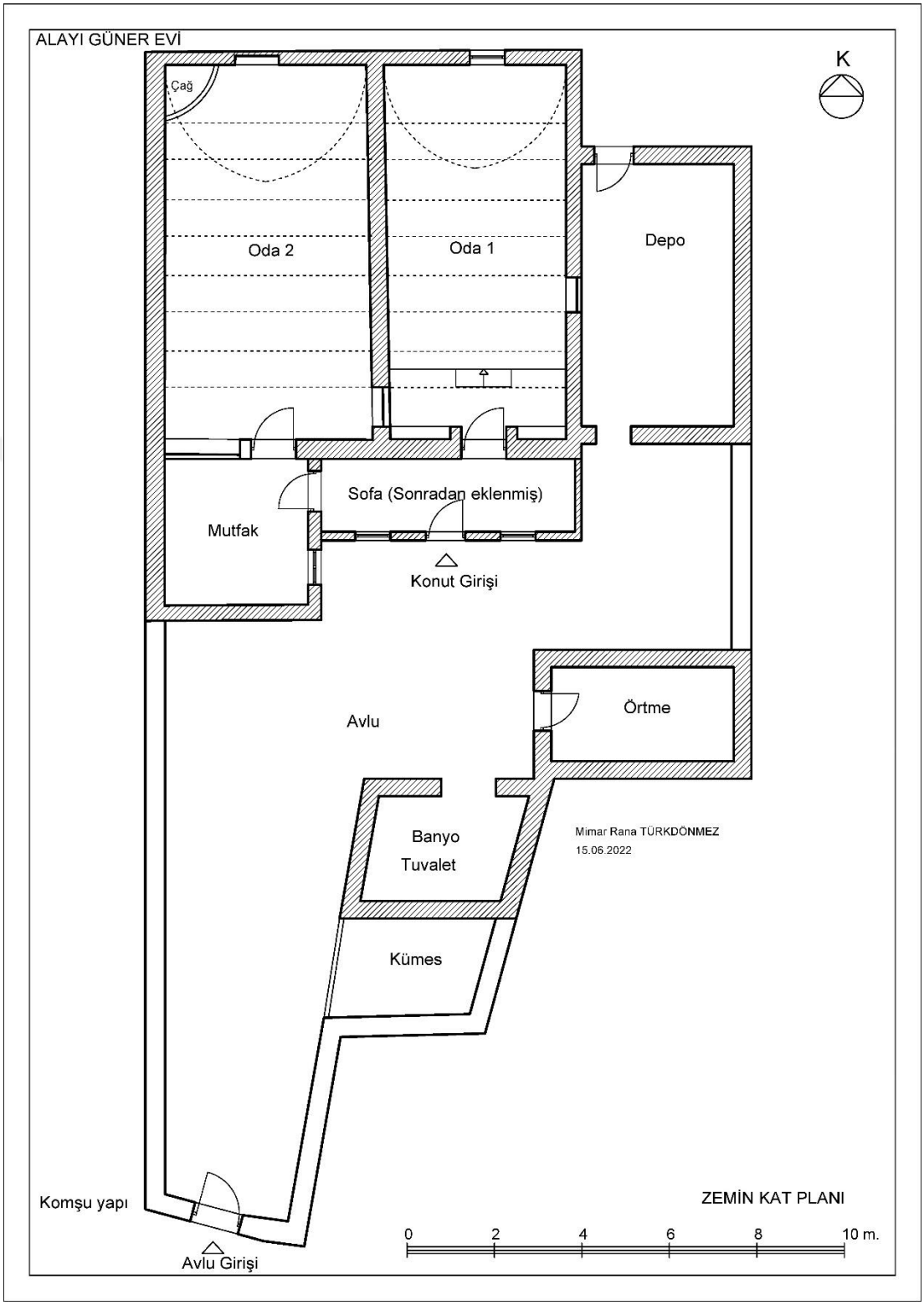
İncesu geleneksel evleri plan özellikleri bakımından incelendiğinde, kendi içinde üç gruba ayırdığımız plan grupları arasında, karşımıza en sık çıkan plan grubu avlulu-sofalı evlerdir. Bu plan grubunun hemen hemen hepsinde iç sofalı yapı örnekleri görülmektedir. Dış sofalı örneklerde, yapının eskiden iç sofalı olduğu, dış sofanın yapıya sonradan eklenerek, iç sofanın odaya dönüştürüldüğü görülmektedir.

Alayı Güner Evi

Alayı Güner evi eski Arnavut mahallesi olan, Furunönü mahallesinde yer almaktadır. Tek katlı olan tarihi ev, uzun bir avlu içerisinde yerleşim göstermiştir (Şekil 4.47.). İç sofalı plan tipi görülen evde, odalar ve mutfağın önüne sonradan dış sofa eklenmiş ve buna bağlı olarak planda değişikliğe gidilmiştir. Yapının tescil bilgisine ulaşılamamıştır.

Şekil 4.47. Alayı Güner evinden genel görünümler

Şekil 4.48. Alayı Güner evi zemin kat planı

Şekil 4.48.'de Alayı Güner evi zemin kat planı yer almaktadır. Avluya tek kanatlı kemerli kapıdan giriş yapılmaktadır (Şekil 4.49.). Yapı iki oda, mutfak, örtme, depo ve ıslak hacimlerden oluşmaktadır.

Şekil 4.49. Alayı Güner evi avlusu

Kuzey cephede odalar ve günümüzde depo olarak kullanılan alan yer almaktadır (Şekil 4.50.). Eskiden evin iç sofası olan oda 2; yapıya sonradan dış sofa eklenmesiyle birlikte oda olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eskiden mutfak ve oda 1'in sekialtı bölümünden, oda 2 olarak adlandırılan iç sofaya geçiş yapıldığı tespit edilmiştir. Yapıya sonradan dış sofa eklenmesiyle birlikte, iç sofa odaya çevrilmiş ve odalar arası geçiş kapatılmıştır.

Tonozlu örtü sistemi bulunan odalarda kat yüksekliği beş metreyi bulmaktadır. Oda 2 içinde temizlik ihtiyaçlarının karşılanması için çağ bulunmaktadır. Odalarda depolama alanı olarak kullanılan niş kullanımı görülmektedir.

a) Oda 1 b) Oda 2 c) Oda 2

Şekil 4.50. Alayı Güner evi odaları

Doğu cephesinde örtme yer almaktadır (Şekil 4.51.). Bu alan ekmek pişirmek, erzak depolamak ve kışlık hazırlık yapmak için kullanılmaktadır. Örtmenin duvarları taş tavanı ise ahşaptır. Batı cephesinde ise mutfak yer almaktadır. Mutfağın tavanı ahşaptır. Mutfaktan oda 2'ye geçiş sağlanmaktadır. Mutfak, hizmet birimi olduğu için odalara yakın olacak şekilde konumlandırılmıştır.

a) Örtme b) Örtme c) Mutfak

Şekil 4.51. Alayı Güner evi mutfak ve örtme görselleri

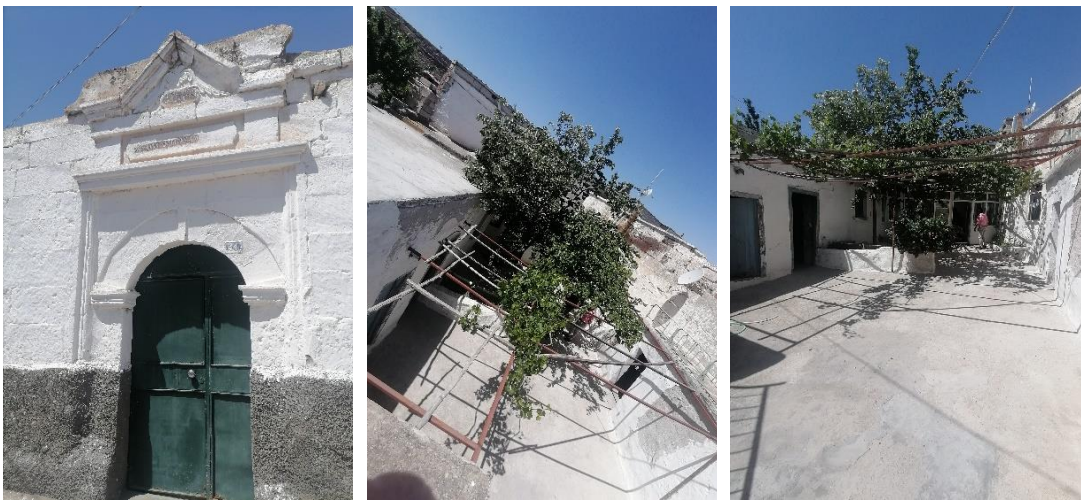
Rukane Mat evi

Mat evi, Furunönü mahallesi Uzunbekir sokağında yer almaktadır. Tarihi ev, Arnavut kökenli 85 yaşındaki Rukane Mat'a aittir (Şekil 4.52.). Yapı, 2010 tarihinde 1703 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.5.). Avlulu olan gayrimüslim evinde sofalı plan tipi görülmektedir. Yapı zemin ve bodrum kattan oluşmaktadır.

Şekil 4.52. Rukane Mat evinden genel görünümler

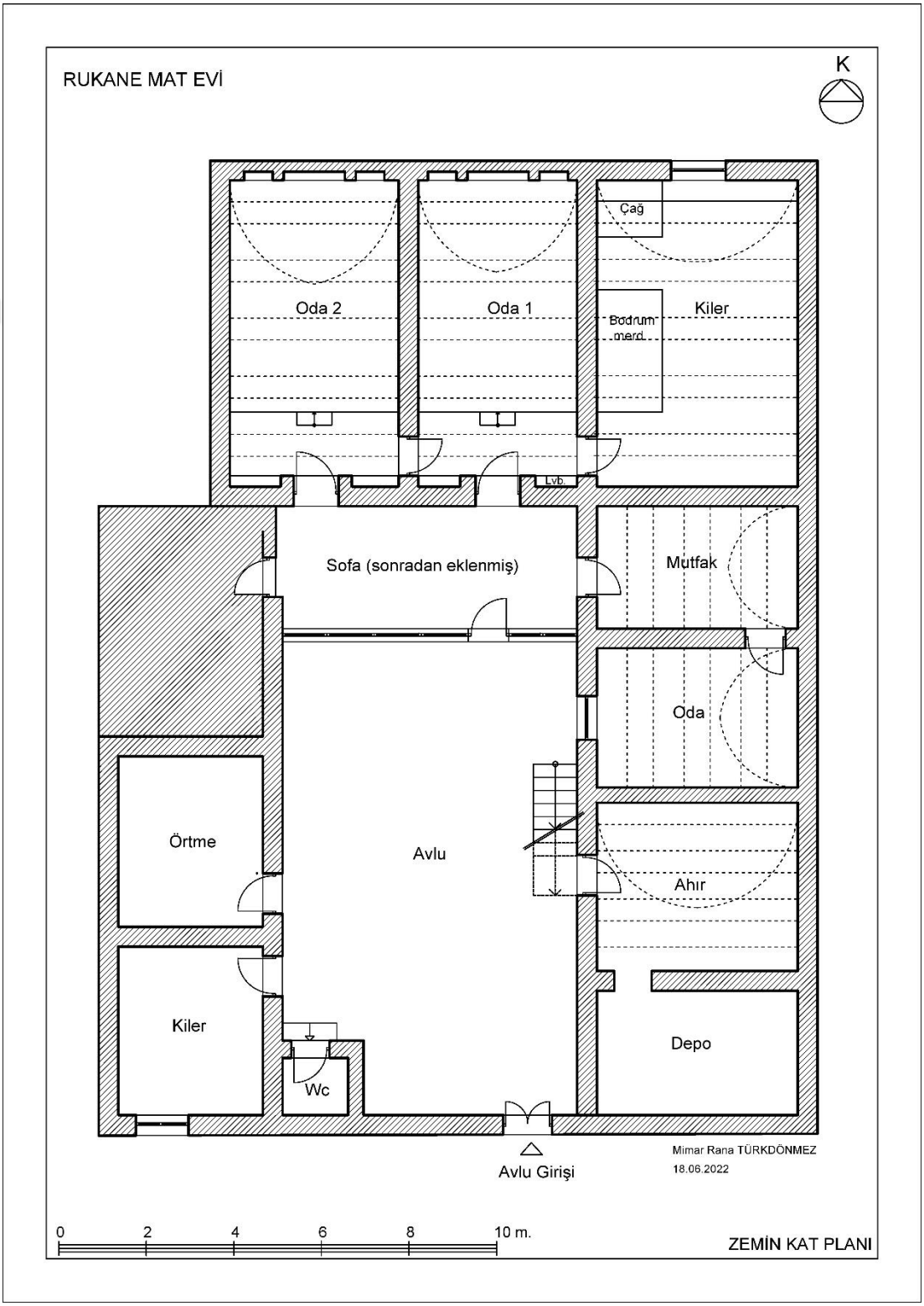
Avluya çift kanatlı kemerli kapıdan giriş sağlanmaktadır (Şekil 4.53.). Avlu kapısı üzerindeki bitkisel motif, silme ve yazılar dikkat çekmektedir. Zemin katta odalar, mutfak, kiler, ahır, örtme ve ıslak hacim bulunmaktadır.

Şekil 4.53. Rukane Mat evi avlusundan görünümler

Şekil. 4.54.'te Rukane Mat evi zemin kat planı yer almaktadır. Güney cepheden giriş sağlanan yapının planı incelendiğinde, oda 1 olarak adlandırılan bölümün önceden iç

sofa olduğu oda ve kiler kapılarının sofaya açıldığı tespit edilmiştir. Yapıya sonradan dış sofa eklenmiş ve buna bağlı olarak planda değişikliğe gidilmiştir. Yapıya dış sofa eklenmesiyle birlikte, iç sofa günümüzde odaya çevrilmiştir.

Şekil 4.54. Rukane Mat evi zemin kat planı

Kuzey cephede yer alan odalar ve doğu cephesinde yer alan mutfağın kapısı, sonradan eklenen dış sofaya açılmaktadır. Günümüzde oda 1 oturma odası, oda 2 yatak odası olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.55.). Tonozlu örtüye sahip odalarda kat yüksekliği yaklaşık 5 metredir. Seki ve sekialtı bölümünden oluşan odalarda, seki bölümü kot farkıyla yükseltilerek oturma alanı özelleştirilmiştir. Seki bölümünün döşemesi ahşap, hizmet ve geçiş bölümü olan sekialtının döşemesi ise sal taşıdır. Oda duvarlarında oyma ve kabartma tekniğiyle yapılmış ahşap süslemeler yer almaktadır.

a) Oda 1 b) Oda 2 c) Sonradan eklenen sofa

Şekil 4.55. Rukane Mat evi iç mekân görselleri

Oda 1'den kiler olarak kullanılan bölüme geçiş yapılmaktadır (Şekil 4.56.). Yiyeceklerin depolandığı kilerde, temizlik için çağ ve bodrumda bulunan mahzene iniş merdivenleri bulunmaktadır.

a) Kiler b) Çağ c) Bodrum merdiveni

Şekil 4.56. Rukane Mat evi kileri

Bir diğer sofaya açılan bölüm ise, doğu cephesinde yer alan mutfaktır (Şekil 4.57.). Mutfağın tavanında tonoz örtü kullanılmış olup, döşemesi ise sal taşıyla kaplıdır. Mutfaktan odaya geçilmektedir. Oda günümüzde kullanılmamaktadır. Penceresi avluya bakan odanın, döşemesinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Duvarda yer alan niş ise ahşap kapakla kapatılmıştır.

a) Sofadan mutfağa giriş b) Mutfak c) Oda

Şekil 4.57. Rukane Mat evi iç mekânından görünümler

Doğu cephede yer alan ahır günümüzde odunluk olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.58.). Ahırdaki küçük nişlerde bulunan eski gaz lambaları bulunmaktadır. Ahırdan depoya giriş bulunmaktadır (Şekil 4.59.). Bu alanda üzüm, peynir, şarap gibi erzaklar ve kışlık

yiyecekler depolanmaktadır. Depoda bulunan yayık, sütten tereyağı elde etmede kullanılan geleneksel ahşap bir gereçtir.

Şekil 4.58. Rukane Mat evi ahırından görseller

Şekil 4.59. Rukane Mat evi deposu

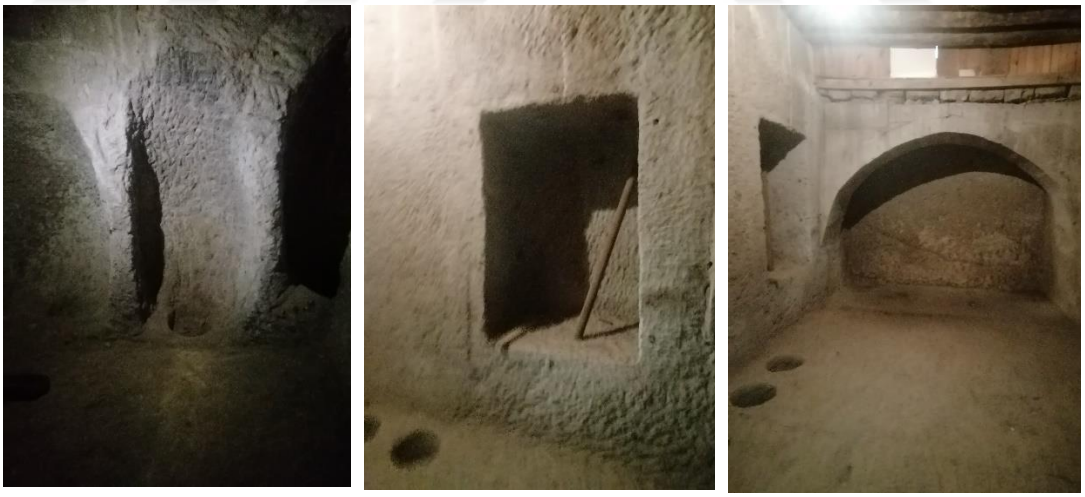
Konutun batı cephesinde ise kiler ve örtme yer almaktadır (Şekil 4.60.). Kilerin hemen girişinde düven taşı görülmektedir. Bu alanda un ve bulgur yapılmaktadır. Kiler duvarında bulunan elekler, un gibi gıdaların iri tanelerini ayırmak için kullanılmaktadır.

a) Elek b) Düven taşı c) Örtme

Şekil 4.60. Batı cephesinde yer alan mekânlardan görünümler

Mat evinin bodrum katında kaya oymadan yapılmış mahzen bulunmaktadır (Şekil 4.61.). Mahzen, üzümden şarap elde edilen bölümdür. Girişte küplerin konulduğu oyma şeklinde karşımıza çıkan küplükler bulunmaktadır. Şırahane, şarabın üretildiği alandır. Şırahanede üzümlerin taşındığı küfelerin konması için, niş şeklinde yapılmış küfelik bulunmaktadır.

a) Küplük b) Küfelik c) Şırahane

Şekil 4.61. Rukane Mat evinin bodrum katında bulunan mahzeni

Bodrum kat duvarlarında, evin yerleşim planı, haç işareti ve bazı simgelerin kazınmış olması dikkat çekmektedir (Şekil 4.62.).

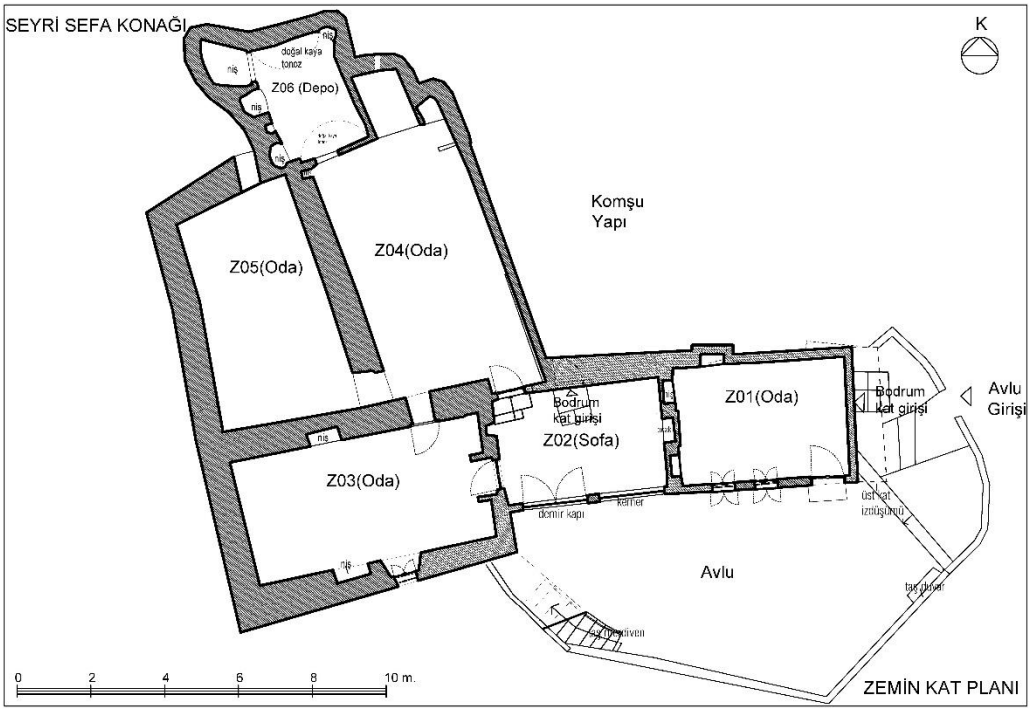
Şekil 4.62. Bodrum kat duvarlarından detaylar

Seyri Sefa Konağı

Bulgurcu mahallesinde bulunan Seyri Sefa konağı, ilçedeki tescilli ve ön plana çıkan yapılardan biridir. Yapı, 2010 tarihinde 1682 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.6.). Eğimli arazinin üst kesimlerinde konumlandırılmış olan konak, ilçe manzarasına hâkimdir. Taştan inşa edilen konağın sofasındaki taş kemerler, 1. katta sokak cephesinde oluşturulan çıkma, taş silmeler, ahşap payanda ve kepenkler cepheye estetik değer ve hareket katmaktadır (Şekil 4.63.). Çatı örtüsü düz toprak damdır. Restorasyon çalışması yapılmış olan konakta, avlulu sofalı plan tipi görülmektedir. Yapı zemin, bodrum ve 1. kattan oluşmaktadır. Avluya tek kanatlı demir kapıyla girilmektedir.

Şekil 4.63. Seyri Sefa konağından genel görünümler

Şekil 4.64. Seyri Sefa konağı zemin kat planı (İncesu Belediye arşivinden alınarak düzenlenmiştir.)

Şekil 4.64.'te Seyri Sefa konağı zemin kat planı yer almaktadır. Avlu etrafında yerleşim gösteren zemin kat, sofa ve odalardan oluşmaktadır. 1 numaralı odanın ve sofanın kapısı avluya açılmaktadır. Dış sofalı plan tipi görülen konakta, 3 ve 4 numaralı oda kapıları sofaya açılmaktadır. Bu odalardan birbirine geçiş sağlanmaktadır. Zemin kattaki tüm odaların tavanında ahşap kirişli sistem bulunmaktadır (Şekil 4.65.). 1 numaralı oda sekialtı ve seki bölümü olarak ayrılmıştır. Sekialtı bölümü sal taşıyla kaplı olup, seki bölümü ahşap kaplamadır. Bunun dışındaki tüm odaların zemini sal taşıyla kaplıdır.

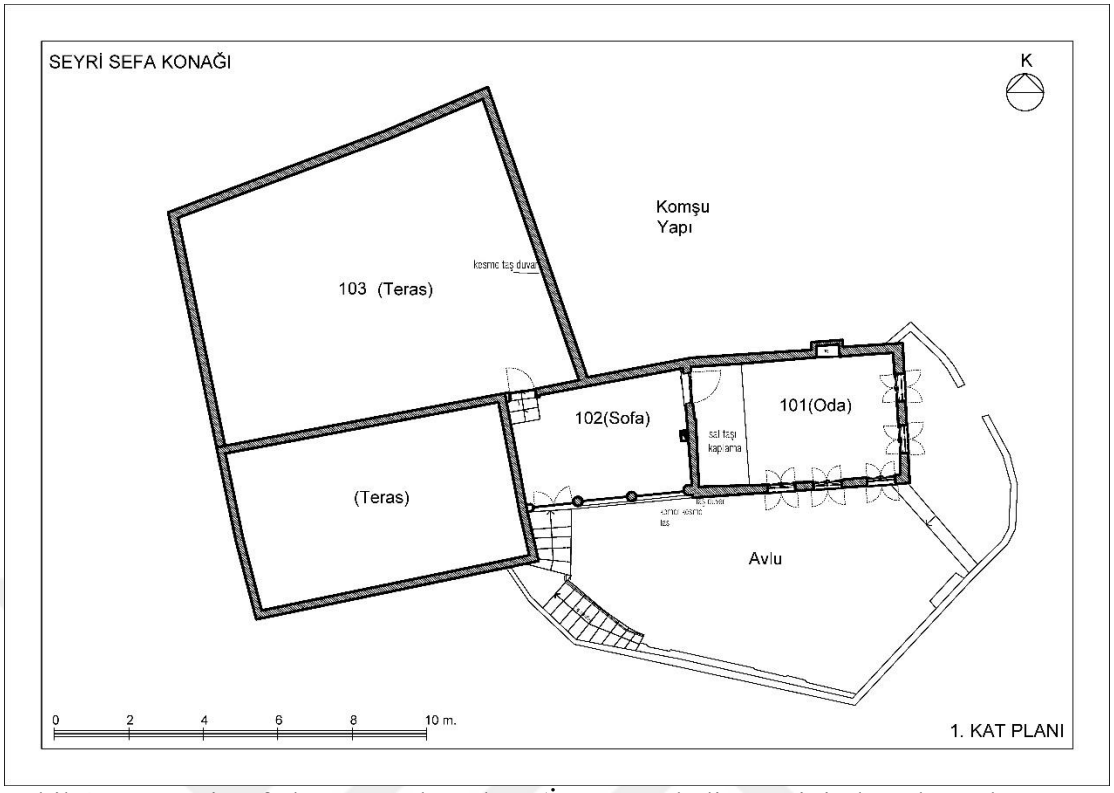

Şekil 4.65. Seyri Sefa konağı zemin kat oda görselleri

Seyri Sefa konağı zemin kat oda kapılarının yüksekliği standart kapı yüksekliğine göre düşüktür (Şekil 4.66.). 102, 144, 160 cm gibi düşük kapı yükseklikleri bulunmaktadır. Odalarda tepe penceresi kullanımı görülmektedir. Aynı zamanda pencereler içeri doğru geniş açı yapacak şekilde, mazgal pencere olarak düşünülmüştür. Bu uygulamayla birlikte, hem soğuk hava koşulllarına karşı koruma sağlanmış hem de ışıktan daha fazla yararlanılmıştır.

Şekil 4.66. Seyri Sefa konağı odalarındaki kapı ve pencereler

Şekil 4.67. Seyri Sefa konağı 1. kat planı (İncesu Belediye arşivinden alınarak düzenlenmiştir.)

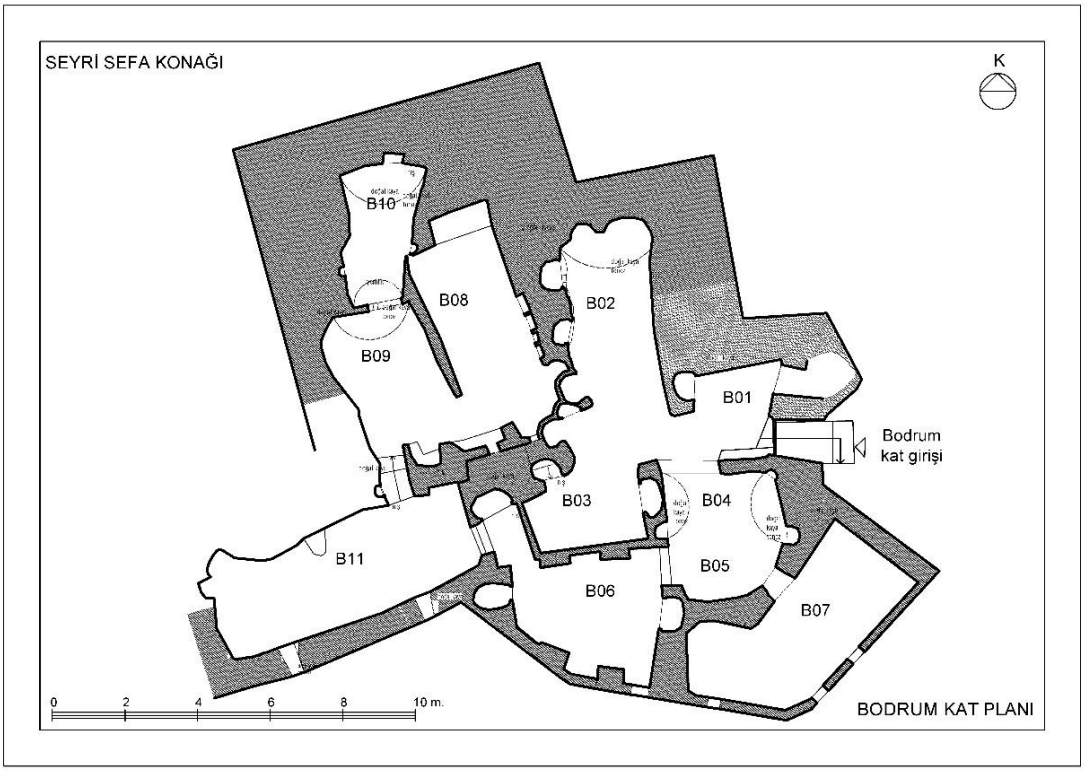
Şekil 4.67.'de Seyri Sefa konağı 1. kat planı yer almaktadır. 1. kat planında dış sofa, köşk ve terastan oluşmaktadır. Kemerli sofadan köşk ve terasa geçiş bulunmaktadır. Köşk, konağın en özel odasıdır. Köşke kemerli ve tek kanatlı ahşap kapıdan giriş sağlanmaktadır (Şekil 4.68.). Çıkma verilen cephede yoğun pencere kullanımı görülmektedir. Tavanında ahşap kiriş sistemi bulunan köşk bölümünün duvarlarında ahşap süslemeler yer almaktadır.

b) Sofa b) Köşk kapısı c) Köşk

Şekil 4.68. Seyri Sefa konağı 1. kat görselleri

Şekil 4.69.'da Seyri Sefa konağı bodrum kat planı yer almaktadır. Çoğunlukla doğal kayadan oluşan bodrum katta, yer yer kesme taş da kullanılmıştır (Şekil 4.70.). İki ayrı girişi bulunan bodrum kat 11 bölümden oluşmaktadır. Zamanında bodrum katın ahır ve depo olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4.69. Seyri Sefa konağı bodrum kat planı (İncesu Belediye arşivinden alınarak düzenlenmiştir.)

Şekil 4.70. Seyri Sefa konağı bodrum katı

Kaya oyma ve taştan oluşan bodrum kat, yaz kış soğuk olması nedeniyle erzakların depolanması için uygun bir ortamdır. Ahırdaki hayvanların bağlanması ve yemlerinin konulması, erzakların depolanması, kandil ve gazlı lambaların konulması için kayaların niş şeklinde oyulduğu görülmektedir (Şekil 4.71. ve 4.72.).

Şekil 4.71. Seyri Sefa konağı bodrum katından detaylar

Bodrum kattaki bazı alanlarda doğal havalandırma ve ışık için küçük pencere boşlukları oluşturulmuştur (Şekil 4.72.).

Şekil 4.72. Seyri Sefa konağı bodrum katından detaylar

Tahsin Köse Evi

Tahsin Köse'ye ait olan tarihi ev, Yenicami mahallesinde bulunmaktadır. Yapının tescil durumu ve yapım tarihiyle ilgili bilgilerine ulaşılamamıştır. Ev, iki katlı inşa edilmiş olup, bir de bodrum katı bulunmaktadır (Şekil 4.73.). Avlu içerisinde yerleşim gösteren yapıda iç sofalı plan tipi görülmektedir.

Şekil 4.73. Köse evinden genel görünümler

Avluya tek kanatlı kemerli demir kapıdan girilmektedir (Şekil 4.74.). Bodrum kata avludan ulaşım sağlanmaktadır. Yapının bodrum katı günümüzde odunluk ve depo

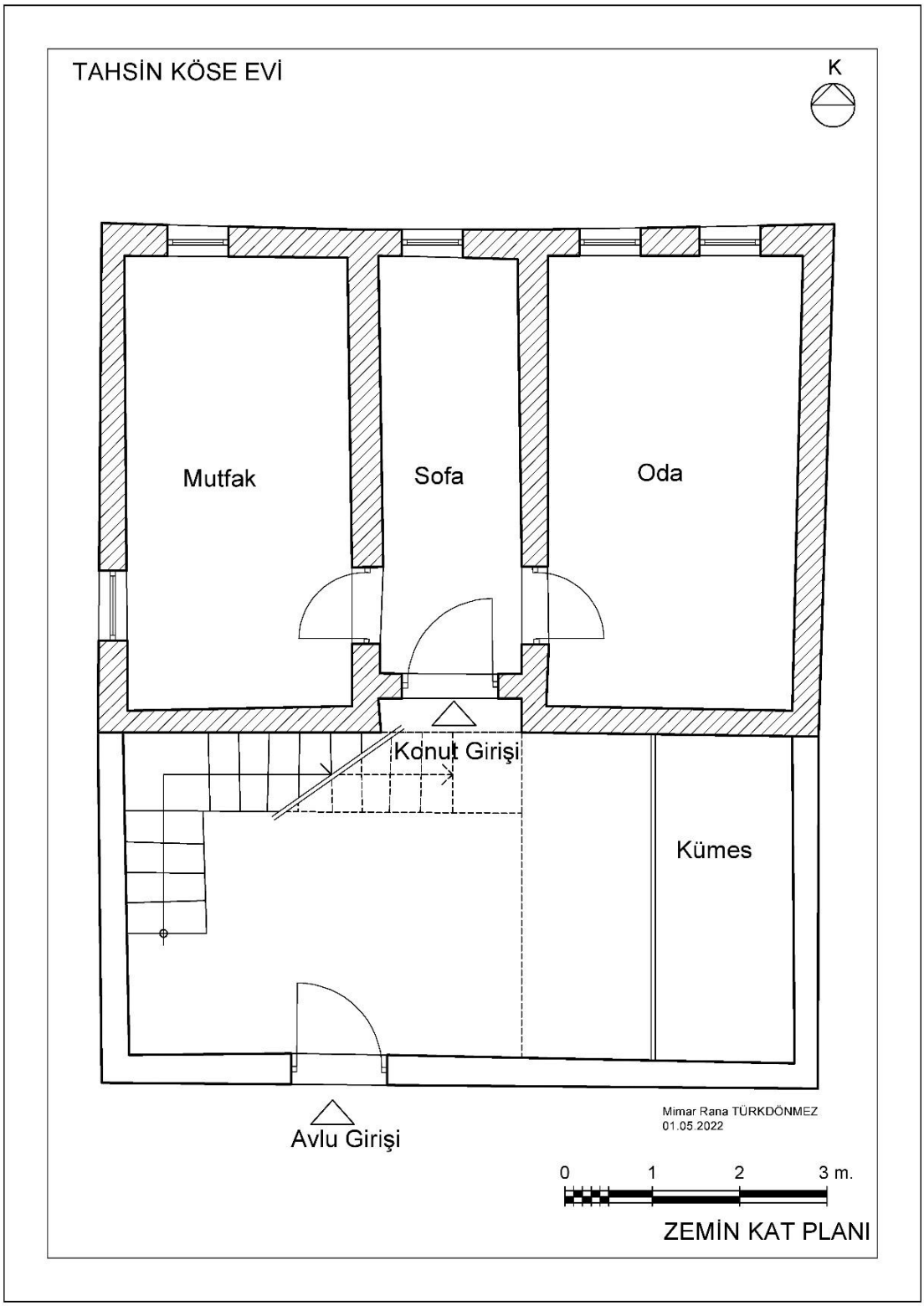
olarak kullanılmaktadır. Yapı avlu etrafında gelişmiş olup, katlara ulaşım avlu içerisinden sağlanmaktadır. İç sofalı plan tipi görülen zemin katta, sofa avluya açılmaktadır. 1. kata avlu içerisinde yer alan taş merdivenle ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 4.74.).

a) Avlu kapısı b) Bodrum kat c) Avlu merdiveni

Şekil 4.74. Köse evi görselleri

Şekil 4.75.'te Köse evi zemin kat planı yer almaktadır Köse evinde zemin kat planı, sofa, oda ve mutfaktan oluşmaktadır. Zemin katta, mutfak ve odanın kapıları sofaya açılmaktadır. Oturma ve yatak odası olarak kullanılan odada, yatak ve yorganları koymak için yapılmış yüklük bulunmaktadır. Mutfak dikdörtgen olarak tasarlanmış olup, mutfak tezgâhının üstünde, tabak ve bardak gibi mutfak gereçlerini koymak için yapılmış ahşap terek bulunmaktadır (Şekil 4.76.). Tezgâhın altı da erzak deposu olarak kullanılmakta olup, önü örtüyle kapatılmıştır.

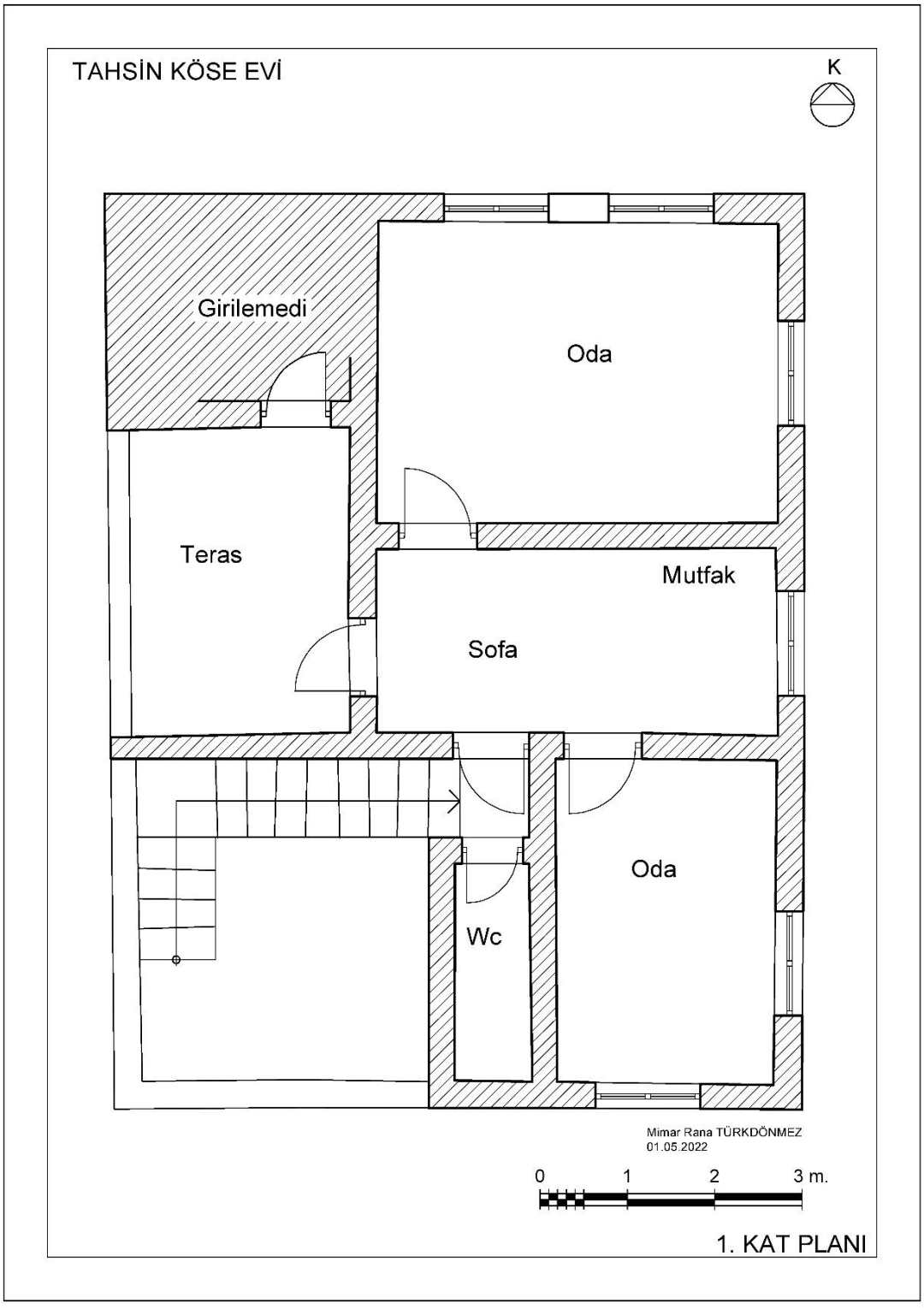
Şekil 4.75. Köse evi zemin kat planı

a) Sofa b) Mutfak c) Oda

Şekil 4.76. Köse evi zemin kat görselleri

Şekil 4.77.'de Köse evi 1. kat planı yer almaktadır. Avludaki merdivenle ulaşılan 1. katta, merdivenin çıkış yönünün sağ tarafında tuvalet solunda ise 1. kat yaşam alanı yer almaktadır. 1. kat sofa, iki adet oda ve terastan oluşmaktadır (Şekil 4.78.). Sofada üst kat odalarına hizmet ve servis için mutfak bulunmaktadır. Odalar ve terasın kapısı sofaya açılmaktadır. Kuzey cephede yer alan oda oturma odası, güney cephede yer alan oda ise yatak odası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.77. Köse evi 1. kat planı

a) Sofa b) Oda c) Teras

Şekil 4.78. Köse evi 1. kat görselleri

Gurbet Kaçmaz Evi

Karakoyunlu mahallesinde bulunan ve günümüzde Gurbet Kaçmaz'a ait olan tarihi evin, zamanında İncesu Belediyesi çalışanlarından Mustafa Kütükçü'nün dedesine ait olduğu bilinmektedir (Şekil 4.79. ve 4.80.). Yapı, 2010 tarihinde 1713 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.7.).

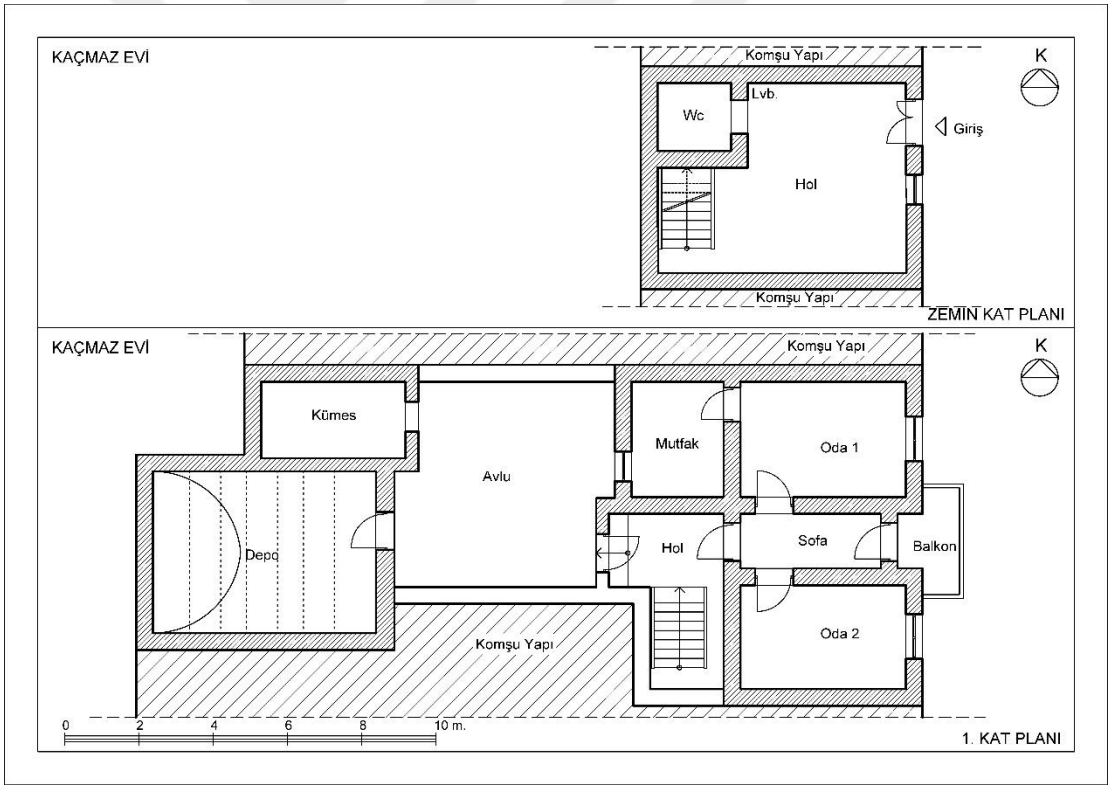

Şekil 4.79. Kaçmaz evinden genel görünümler

Tarihi ev sofalı-avlulu plan şemasına sahiptir. Zemin ve 1. kat olmak üzere toplamda iki kattan oluşan Kaçmaz evinin, ele alınan diğer geleneksel evlerden farkı, avlusunun 1. katta bulunmasıdır.

Şekil 4.80. Kaçmaz evinden genel görünümler

Şekil 4.81. Gurbet Kaçmaz evi kat planları

Şekil 4.81.'de Gurbet Kaçmaz evinin kat planları yer almaktadır. Zemin katta giriş holü, ıslak birimler ve 1. kata çıkış merdiveni bulunmaktadır (Şekil 4.82.). Zemin kat döşemesi sal taşıyla kaplı olup, taş duvarlar kısmen sıvalıdır. Tavanları sıvalı olan zemin katın, merdivenleri ise ahşaptır.

Şekil 4.82. Gurbet Kaçmaz zemin kat görselleri

Kaçmaz evinin 1. katı sofa, iki oda, mutfak, avlu, depo ve kümesten oluşmaktadır. Merdivenle ulaşılan holün doğusunda yaşam alanı, batısında avlu ve evin yardımcı birimleri bulunmaktadır.

Yaşam alanında iç sofa, odalar arası bağlantı ve geçişi sağlamaktadır. Sofanın doğusunda balkon, kuzey ve güneyinde ise odalar yer almaktadır. Sofanın ışık alması için tepe penceresi kullanımı görülmektedir. Sofanın tavanında ahşap kiriş sistemi bulunmaktadır (Şekil 4.83.).

Şekil 4.83. Kaçmaz evi sofası

Kuzey cephede yer alan oda 1, günün en çok vakit geçirildiği ve oturma, yemek yeme, uyuma gibi eylemlerin yapıldığı, misafirlerin ağırlandığı çok işlevli odadır (Şekil 4.84.). Odada sedir sistemi bulunmaktadır. Oda 1'in içinde, odaya hizmet eden mutfak yer almaktadır.

Şekil 4.84. Kaçmaz evi oda 1 görselleri

Güney cephede bulunan oda 2, yatak odası olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.85.). Odanın döşemesi sal taşıyla kaplıdır. Tavanı ise, ahşap olup, yalıtım için naylon örtüyle kapatılmıştır. Duvarları sıvanmıştır.

Şekil 4.85. Kaçmaz evi oda 2 görselleri

Holün batısında avlu yer almaktadır (Şekil 4.86.). Avluda depo ve kümes bulunmaktadır. Deponun tavanı tonoz örtülü olup, duvarlarında niş kullanımı görülmektedir. Deponun taş duvarları sıvanmadan bırakılmıştır. Depo kapısının üstünde tepe penceresi bulunmaktadır

a) Avlu b) Depo c) Depo iç mekânı

Şekil 4.86. Kaçmaz evi avlusu

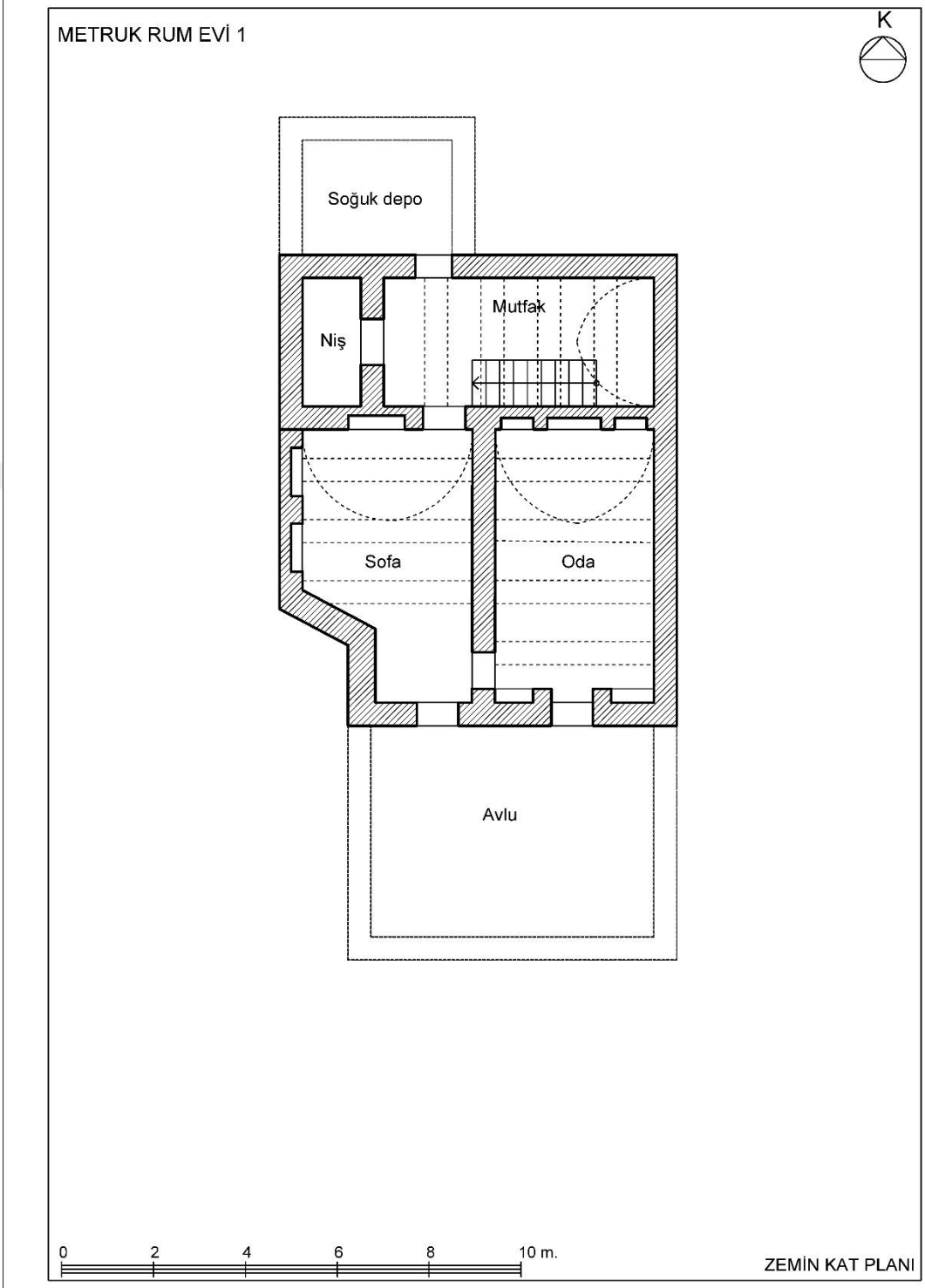
Metruk Rum Evi 1

Bulgurcu mahallesi Kuyubaşı sokakta bulunan tarihi yapı, zemin ve bodrum kattan oluşmaktadır (Şekil 4.87.). Yapı, 2009 tarihinde 1593 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.8.). Terk edilmiş olan tarihi evin avlulu-sofalı plan tipine sahip olduğu düşünülmektedir. Avlu duvarları günümüzde yıkılmıştır. Çatı örtüsü düz toprak damdır.

Şekil 4.87. Rum evinin genel görselleri

Yapının döşemesinde oluşan hasarlar ve göçükler nedeniyle bodrum kata inilememiştir. Kaya oyma ve taştan oluşan bodrum katta, mahzen ve depo alanlarının olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.88. Rum evinin zemin kat planı

Şekil 4.88.'de Rum evinin zemin kat planı yer almaktadır. Zemin kat planı sofa, oda ve mutfaktan oluşmaktadır (Şekil 4.89.). Tüm birimlerde tonozlu tavan, niş ve tepe penceresi kullanımı görülmektedir.

a) Oda b) Sofa c) Mutfak

Şekil 4.89. Rum evinin zemin kat görselleri

Mutfakta, soğuk depo olarak kullanıldığı düşünülen kaya oyma nişler bulunmaktadır. Mutfaktan bodrum kata iniş merdivenleri bulunmaktadır (Şekil 4.90.).

a) Kaya oyma depo alanı b) Kaya oyma depo alanı c) Bodruma iniş merdiveni

Şekil 4.90. Rum evinin mutfağı

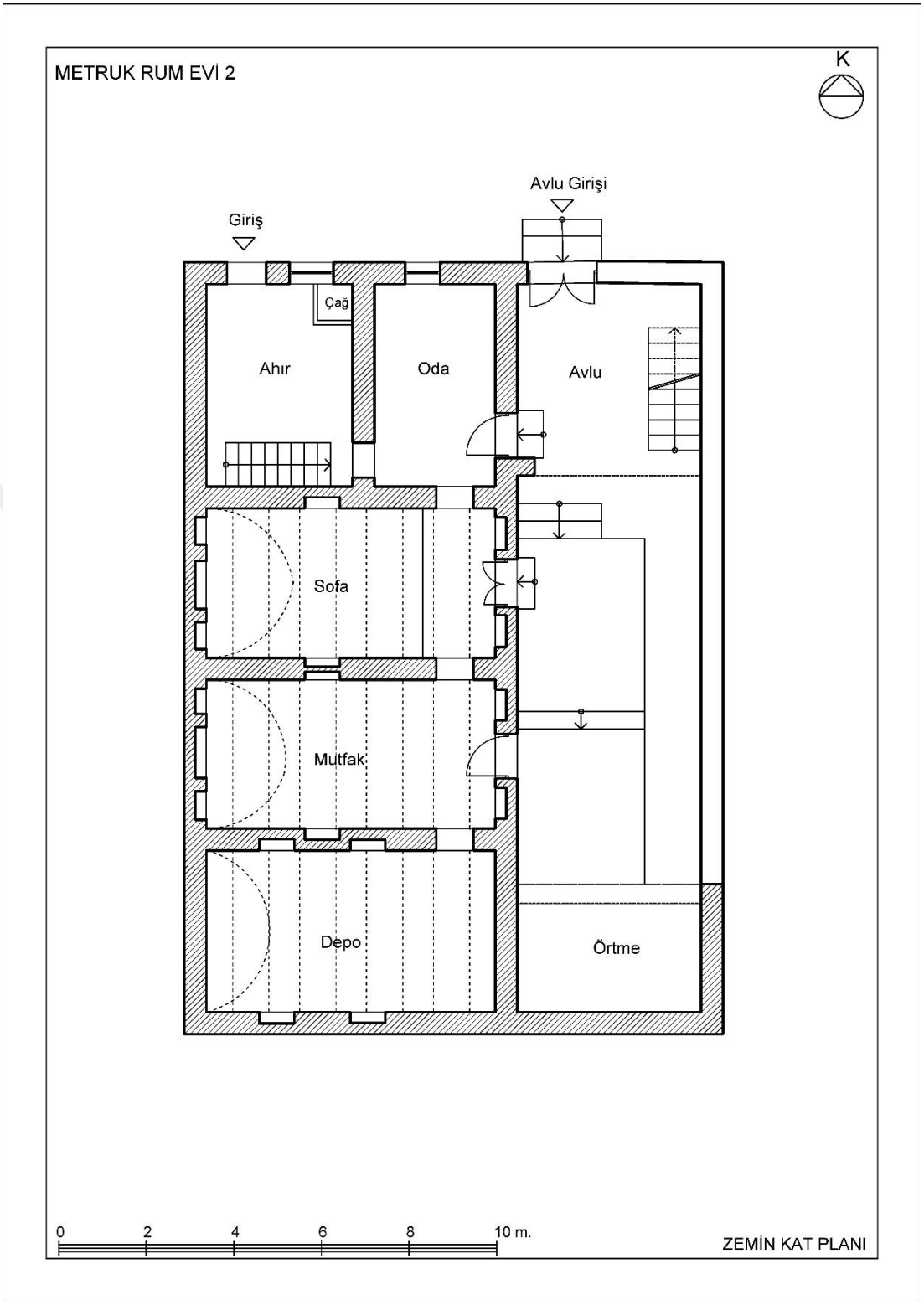
Metruk Rum Evi 2

Günümüzde terk edilmiş olan tarihi ev, Yenicami mahallesinde bulunmaktadır (Şekil 4.91.). Yapı, 2009 tarihinde 1568 sayılı Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmiştir (Ek A.9.). Çatı örtüsü düz toprak damdır. Avlulu sofalı plan şemasına sahip olan ev, zemin, bodrum ve 1. kattan oluşmaktadır. Merdivenleri yıkıldığı için bodrum ve 1. kata ulaşılamamıştır.

Şekil 4.91. Rum evinden genel görünümler

Şekil 4.92.'de Rum evinin zemin kat planı yer almaktadır. Girişler kuzey cepheden verilmiş olup, yapıya avlu kapısından ve ahırdan olmak üzere iki şekilde ulaşım sağlanmaktadır.

Şekil 4.92. Rum evi zemin kat planı

Avluya çift kanatlı ahşap kapıyla ulaşım sağlanmaktadır. Avlu kapısı üzerindeki taşta oyma tekniğiyle yapılmış sembol bulunmaktadır (Şekil 4.93.). Kot farkı nedeniyle, avlu içinde merdivenlerle set oluşturulmuştur. Oda, sofa ve mutfağın kapıları avluya

açılmaktadır. Avlunun güney cephesinde üstü ve üç tarafı kapalı, önü açık taştan yapılmış örtme bulunmaktadır. 1. kata ulaşım avludaki taş merdivenle sağlanmaktadır.

Şekil 4.93. Rum evinin avlusu

Kuzey cephede ahır ve oda yer almaktadır (Şekil 4.94.). Ahırda bodrum kata iniş merdiveni ve çağ bulunmaktadır. Odanın kapıları ahır, sofa ve avluya açılmaktadır. Oda bu anlamda diğer birimler arası bağlantı ve geçişi sağlayan koridor görevi de görmektedir. Ahır ve odanın duvarları taş, tavanları ise ahşaptır.

a) Ahır b) Ahırdaki merdiven c) Oda

Şekil 4.94. Rum evinin ahır ve oda görselleri

Batı cephesinde sofa, mutfak ve depo yer almaktadır (Şekil 4.95.). Sofaya çift kanatlı ahşap kapıyla girilmektedir. Sofanın ısı ve ışık alması için tepe penceresi kullanımı görülmektedir. Tavanı tonoz örtü şeklinde olan sofa duvarlarında yoğun niş kullanımı

bulunmaktadır. Rum evindeki sofanın, diğer geleneksel İncesu evlerinde olduğu gibi sadece odalar arası geçiş ve bağlantı sağlayan bölüm olmadığı görülmektedir. Oda işlevinde olan sofada, kot farkıyla, seki ve sekialtı bölümü oluşturulmuştur. Seki bölümü, oturma, misafir ağırlama, yemek yeme bölümü olarak kullanılmaktadır. Seki döşemesi ahşaptır. Niş yüksekliğinden seki bölümünde sedir sistemi olduğu anlaşılmaktadır. Sekialtından diğer odalara geçiş sağlanmakta, ayrıca seki bölümüne hizmet edilmektedir. Sekialtı döşemesi ise sal taşıyla kaplıdır.

a) Sofa b) Mutfak c) Depo

Şekil 4.95. Rum evinin görselleri

Mutfağa avlu ve sofadan olmak üzere iki şekilde ulaşım sağlanmaktadır. Mutfakta da tavan sistemi tonoz örtüdür. Sofada olduğu gibi mutfakta da tepe penceresi ve yoğun niş kullanımı görülmektedir. Depoya mutfaktan geçiş sağlanmaktadır. Planlamada mutfak, depo ve örtme birbirine yakın olacak şekilde kurgulanmıştır.

Hasan Ünver Evi

Bulgurcu mahallesinde bulunan Hasan Ünver evi, avlulu plan şemasına sahiptir (Şekil 4.96.). Yapının tescil bilgisine ulaşılamamıştır. Avluya tek kanatlı demir kapıdan girilmektedir. Zemin ve 1. kat olmak üzere toplam iki kattan oluşan Ünver evi, Solak evinde olduğu gibi iki evin birleştirilmesiyle sonradan genişletilmiştir (Evler zemin kat planında A ve B şeklinde gösterilmiştir.). İki evin avlu duvarları yıkılarak, iki yapı tek bir eve dönüştürülmüştür (Şekil 4.97.).

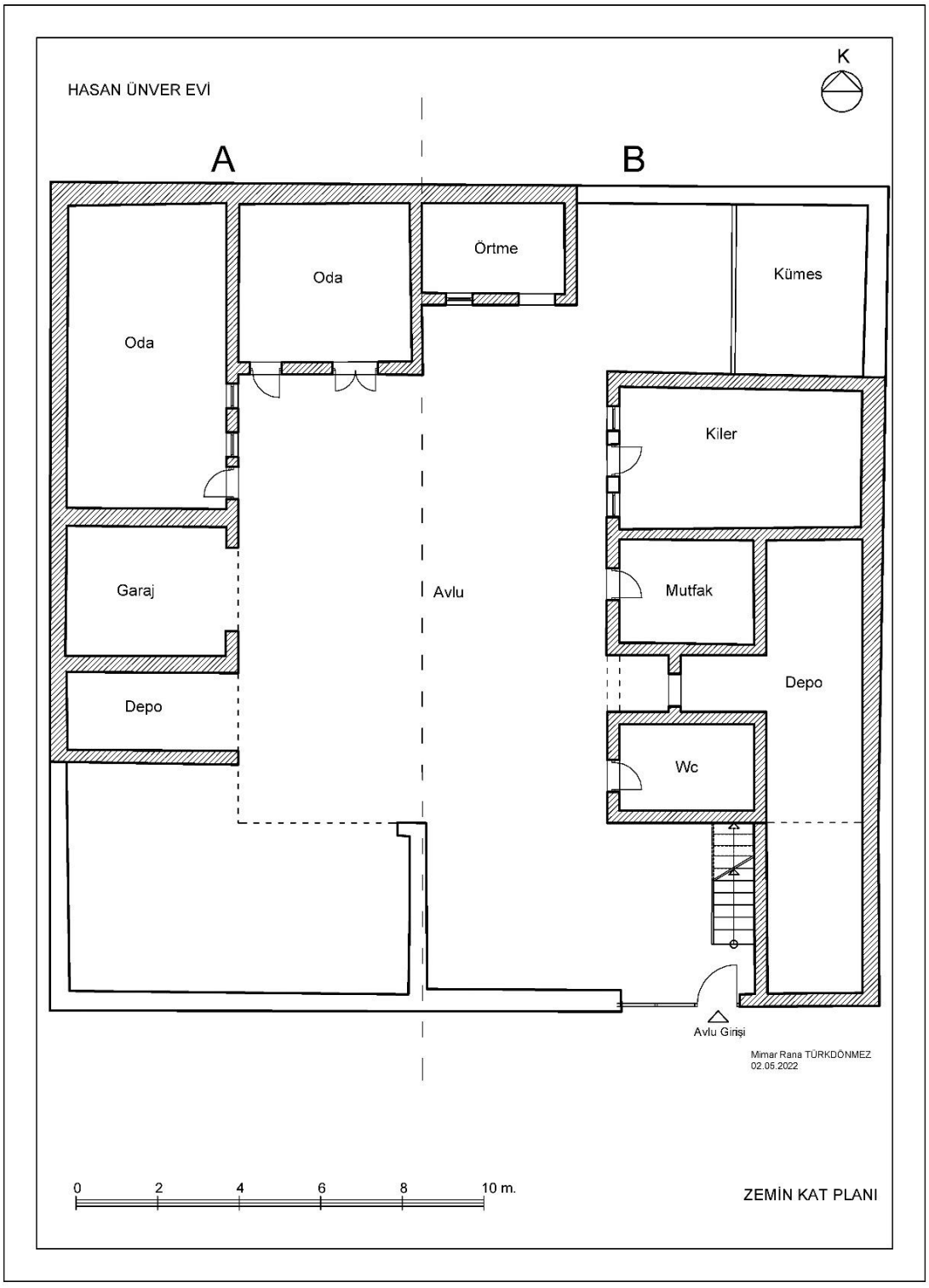

Şekil 4.96. Ünver evinden genel görünümler

Şekil 4.97. Ünver evi avlusu

Şekil 4.98.'de Ünver evi zemin kat planı yer almaktadır. Doğu yönündeki ev (B) iki kattan, batı yönündeki ev (A) tek kattan oluşmaktadır. Zemin katta sofasız plan tipi görülmektedir. Yapı avlu etrafında gelişmiş olup, odaların kapısı avluya açılmaktadır.

Şekil 4.98. Hasan Ünver evi zemin kat planı

Batı yönünde yer alan evin (A), zamanında iki oda, mutfak ve örtmeden oluştuğu anlaşılmaktadır. Günümüzde mutfak ve örtme, garaj ve depo olarak kullanılmaktadır.

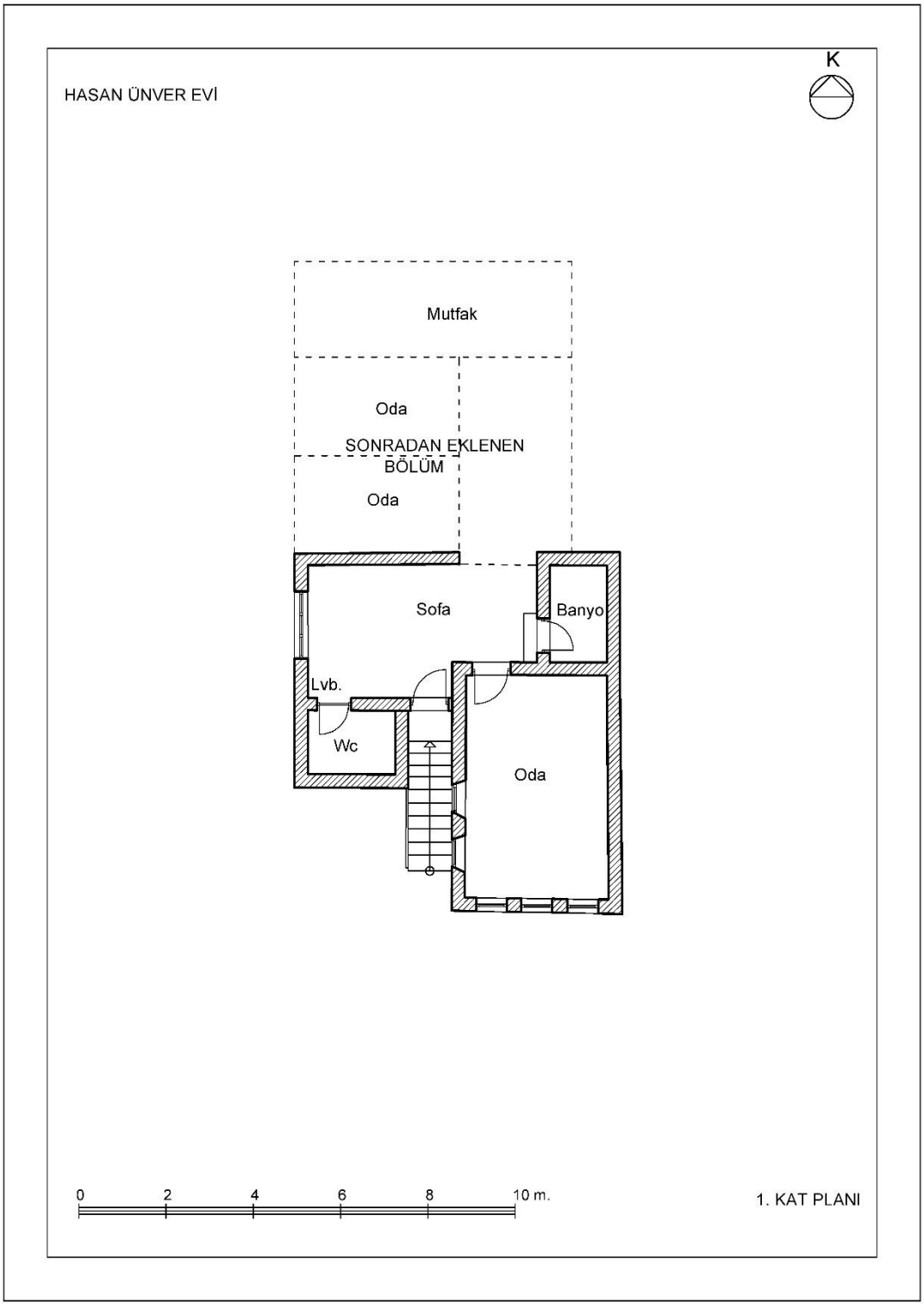
Doğu yönünde yer alan evin (B) zemin kat planı, örtme, mutfak, kiler ve ıslak hacimden oluşmaktadır. Depo ve örtmenin zeminleri sal taşıyla kaplı olup, duvarları ise taştır. Taşlar sıvanmadan bırakılmıştır. Deponun tavan tonoz örtülüdür. Örtmenin tavanı ise ahşaptır (Şekil 4.99.).

a) Depo b) Örtme c) Örtme

Şekil 4.99. Hasan Ünver evi zemin kat görselleri

Şekil 4.100.'de Ünver evi 1. kat planı yer almaktadır. Yapının 1. katında yaşam alanı bulunmaktadır. Evin özgün halinde 1. kat sofa, bir oda ve ıslak hacimden oluşmaktadır. Yeni bir sofa oluşturularak iki oda ve mutfak eklenmiş ve yapının 1. katı sonradan genişletilmiştir (Şekil 4.101.).

Şekil 4.100. Ünver evi 1. kat planı

a) Sofa b) Banyo c) Sonradan eklenen sofa

Şekil 4.101. Ünver evi 1. kat görselleri

1. katta yer alan oda dikdörtgen şeklinde tasarlanmıştır (Şekil 4.102.). Oturma ve yatak odası olarak kullanılan odanın iki cephesinde pencereler bulunmaktadır. Pencereler günümüzde PVC pencerelerle değiştirilmiş olup, avluya bakan cephedeki pencerelere, mazgal pencere olarak yapılmıştır.

Şekil 4.102. Ünver evi 1. kat oda görselleri

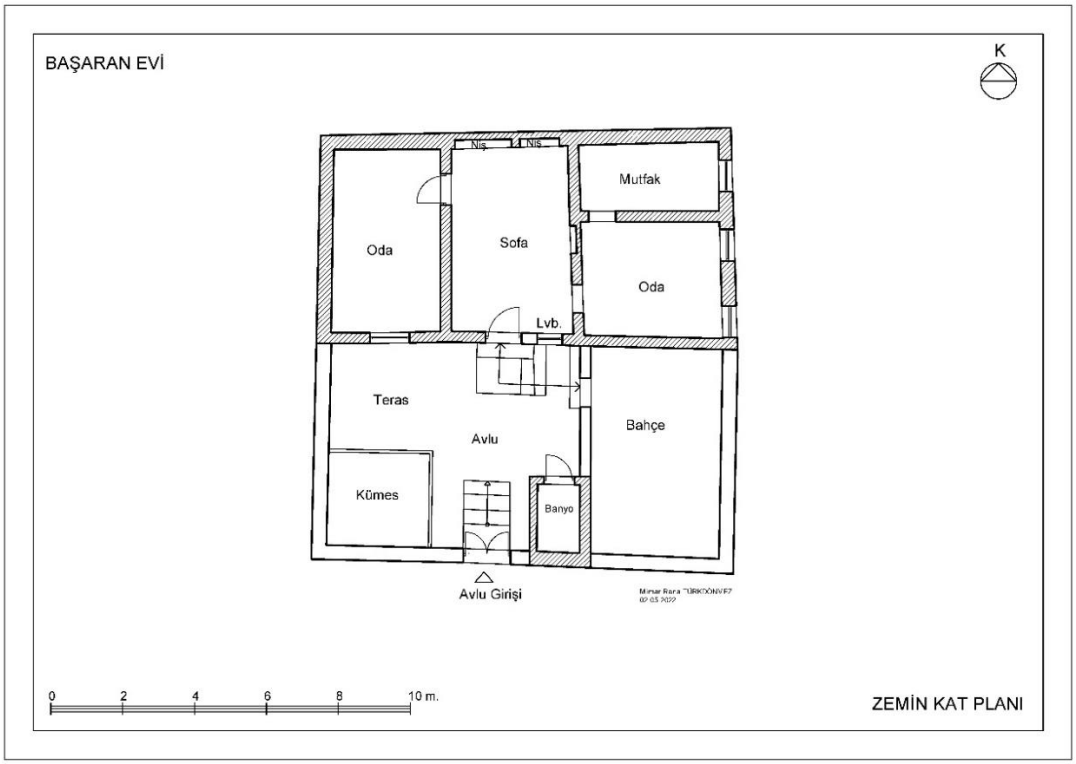
Odada, dolap içerisinde yer alan gusülhane sonradan iptal edilmiş olup, sofaya ayrı bir banyo bölümü eklenmiştir. Döşemesi yükseltilmiş olan banyoya, iki basamaklı merdivenle sofadan ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 4.101.).

Fatma Başaran Evi

Yenicami mahallesinde bulunan Fatma Başaran evi, avlulu-sofalı plan şemasına sahiptir. Tek kattan oluşan ve taştan inşa edilen geleneksel yapının tescil durumu ve yapım tarihiyle ilgili bilgilerine ulaşılamamıştır. (Şekil 4.103.). Tarihi evde günümüzde Ağrı'dan göç eden Başaran ailesi yaşamaktadır.

Şekil 4.103. Başaran evinden genel görünümler

Şekil 4.104. Başaran evi zemin kat planı

Şekil 4.104.'te Başaran evi zemin kat planı yer almaktadır. Yapıda sofa ve giriş kapısı avluya açılmaktadır. Avluya kemerli çift kanatlı ahşap kapıyla girilmektedir. Avluda kümes, banyo, bahçe ve teras yer almaktadır. Başaran eviyle bitişik nizamda bulunan ve günümüzde atıl durumda olan komşu parseldeki eve, Başaran evinin avlusundan sonradan geçiş verilerek, bahçe alanı oluşturulmuştur (Şekil 4.105.).

Şekil 4.105. Başaran evi avlusu

Başaran evinde, iç sofalı plan tipi görülmektedir. Plan, sofa, mutfak ve iki odadan oluşmaktadır. Oda kapıları sofaya açılmaktadır. Tuvalet ve banyo ise avludadır. Sofada el yıkamak için bir lavabo bulunmaktadır. Sofa duvarlarında nişler görülmektedir. Nişler eşya ve erzak depolama alanı olarak kullanılmaktadır.

a) Sofa b) Oda c) Mutfak

Şekil 4.106. Başaran evi iç mekânı

Odalardan biri oturma odası diğeri yatak odası olarak kullanılmaktadır. Mutfak odanın içinde yer almaktadır (Şekil 4.106.). Mutfak eşyalarını koymak için taştan tezgâh

yapılmıştır. Tavanlarda ahşap kiriş sistemi görülmektedir. Yapıda plan şeması avlu etrafında gelişmiş olup, sofa ise odaları birbirine bağlayan ve odalar arası irtibatı sağlayan bir ortak mekân işlevindedir.

Yıldırım Evi

Yenicami mahallesinde bulunan Erhan Yıldırım evinde avlulu-sofalı plan tipi görülmektedir. Yapının tescil durumu ve yapım tarihiyle ilgili bilgilerine ulaşılamamıştır. Yapı zemin ve birinci kat olmak üzere toplam iki kattan oluşmaktadır (Şekil 4.107.). Tarihi evde günümüzde Ağrı'dan göç eden Yıldırım ailesi yaşamaktadır.

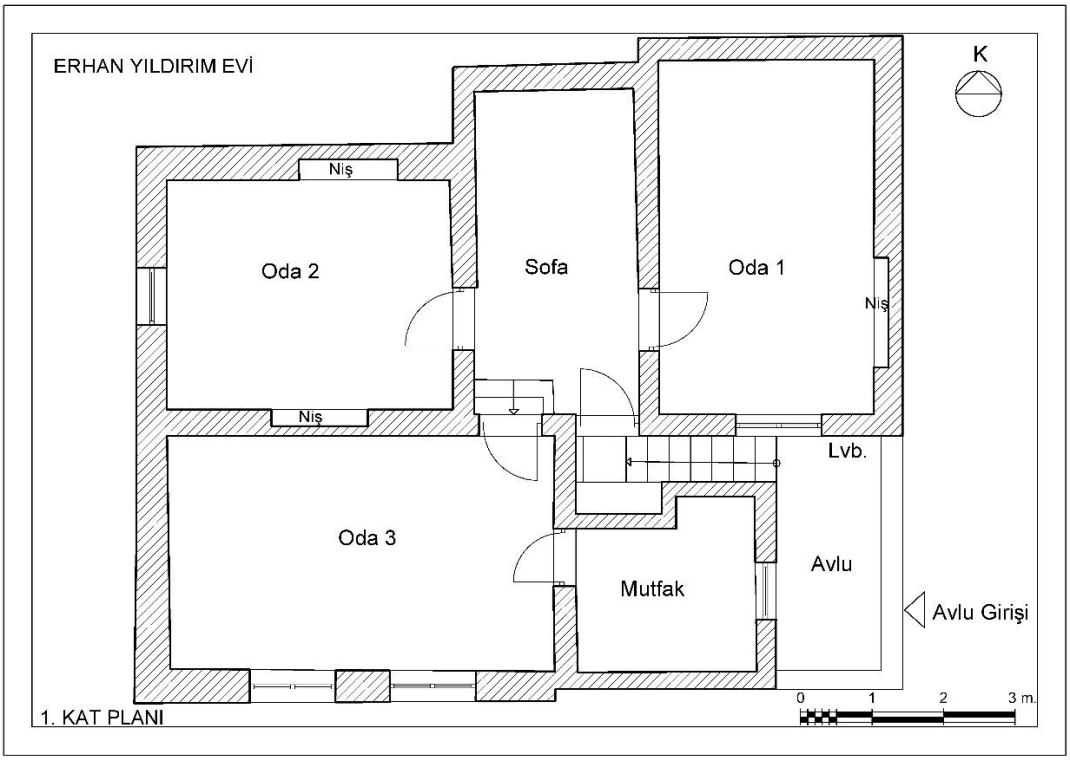

Şekil 4.107. Yıldırım evinden genel görünümler

Avluya ulaşım tek kanatlı kapıyla sağlanmaktadır (Şekil 4.108.). Zemin katta avlu içerisinde kiler ve ahır, lavabo ve 1. kata ulaşım sağlayan merdiven yer almaktadır.

Şekil 4.108. Yıldırım evi avlusu

Şekil 4.109. Erhan Yıldırım evi 1. kat planı

Şekil 4.109.'da Erhan Yıldırım evi 1. kat planı yer almaktadır. 1. kat planı sofa, odalar ve mutfaktan oluşmaktadır. 1. katında yaşam alanı bulunan yapıda, iç sofalı plan tipi görülmektedir. Bu katta kapısı sofaya açılan üç adet oda bulunmaktadır. Sofa odalar arası bağlantı ve geçişi sağlayan koridor işlevindedir (Şekil 4.110.). Penceresi bulunmayan sofa, ışığı odalardan almaktadır. Oda 1 salon, oda 2 yatak odası, oda 3 ise

oturma odası olarak kullanılmaktadır. Oda 3'ün döşemesi yükseltilmiş olup, odaya ulaşım sofadaki üç basamaklı merdivenle sağlanmaktadır. Mutfağa oda 3'ten ulaşım sağlanmaktadır. Şekil 4.104.'te zemin kat planı yer alan Başaran evinde olduğu gibi, Yıldırım evinde de mutfak oda içerisinde yer almaktadır.

a) Sofa b) Sofa c) Oda d) Mutfak

Şekil 4.110. Yıldırım evi yaşam alanı

4.3. MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ

4.3.1. Sofa

Sofa odalar arası ilişkinin sağlandığı ortak bir alandır. Odaların birbiriyle bağlantıları olmayıp direk sofaya açılırlar. Bu durum Türk evini, Avrupa evlerinden ayıran en önemli özelliktir (Bozkurt, 2013).

Geleneksel Türk evinde, evin en önemli bölümü sofadır. Sofa, odalar arası geçiş ve bağlantıyı sağlamasının yanı sıra tüm ailenin birlikte zaman geçirdiği, eve gelen misafirlerin ağırlandığı, evin en gösterişli ve özel bölümüdür. Sofa, farklı bölgelerde hayat, sergâh gibi isimler de almaktadır (Eldem, 1954).

Geleneksel Türk evi ve Kayseri geleneksel evlerinde yapının sofa etrafında geliştiği ve sofanın evin merkezi konumunda olduğu görülmektedir. Şekil 4.111.'de "Kayseri Evi" olarak bilinen tarihi evin sofası yer almaktadır. Restorasyonu yapılan ev, günümüzde müze olarak kullanılmakta olup, müzede Kayseri ev mimarisi, kültürü, örf ve adetleri tanıtılmaktadır.

Şekil 4.111. Kayseri Evi'nin sofası

İncesu geleneksel evlerinde, avlulu-sofasız, avlusuz-sofalı ve avlulu-sofalı olmak üzere farklı tiplerde plan örnekleri görülmektedir. İlçede genel olarak avlulu-sofalı plan tipi ön plana çıkmaktadır. Sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı olarak gruplandırılan sofa tiplerinden, İncesu evlerinde genellikle iç sofalı plan tipi görülmekle birlikte, konak tipi yapılarda orta sofalı örnekler de bulunmaktadır.

Şekil 4.112. İncesu geleneksel evlerinde iç sofa örnekleri

İncesu geleneksel evlerinde yapıların birçoğu avlu etrafında gelişmiş olup, avlu evin merkezi konumundadır. Çoğunlukla iç sofalı olarak karşımıza çıkan İncesu geleneksel evlerinde, sofa odaları birbirine bağlayan ve odalar arası irtibatı sağlayan bir ortak mekân işlevindedir. (Şekil 4.112.). İç sofalı plan tipine sahip evlerde, genellikle orta ve düşük gelirli müslüman ailelelerin yaşadığı görülmektedir. Bunun sonucunda, iç sofalı plan tipine sahip İncesu evlerinin, Türk evi ve Kayseri evlerindeki sofalara göre daha sade bir tasarıma sahip olduğu söylenebilir.

Orta sofalı plan tipine sahip konaklarda ise gelir seviyesi daha yüksek, gayrimüslimler yaşamaktadır. Orta sofanın iç sofaya göre daha nitelikli olduğu görülmektedir. Geleneksel Türk evi ve Kayseri evlerinde olduğu gibi İncesu'da da orta sofaya sahip geleneksel konutlarda, sofa odalar arası geçiş ve bağlantıyı sağlamasının yanı sıra tüm ailenin birlikte zaman geçirdiği, eve gelen misafirlerin karşılandığı, evin gösterişli ve özel bölümü olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.113.).

Şekil 4.113. Orta sofaya sahip Mestav konağı

İç sofalı plan tipine sahip yapılarda, sofa kapısı avluya açılmaktadır. Avlusuz yapılarda ise sofa kapıları sokağa açılmaktadır. Yapılarda sofanın ışık alması için pencere kullanımı görülmektedir. Şekil 4.113.'te Mestav konağı sofasında balkon kapısının iki yanında dikdörtgen pencereler, kapının üstünde ise kemerli tepe penceresi kullanılmıştır. Şekil 4.114.'te Başaran evi sofasında tek parçalı pencere kullanılarak sofanın ışık alması sağlanmıştır.

Sofa duvarlarında bazı örneklerde eşya ve erzak konulması için nişler oluşturulduğu görülmektedir (Şekil 4.114.). Bazı yapı örneklerinde yemek pişirmek için sofada ocak bulunmaktadır. Özellikle yapı içinde ıslak mekân bulunmayan evlerde, avlu veya sofada el yıkamak için lavabo yer almaktadır (Şekil 4.114.).

a) Başaran evi sofası b) Başaran evi sofası c) Metruk evin sofası

Şekil 4.114. İncesu geleneksel evlerinde sofa örnekleri

4.3.2. Odalar

Geleneksel Türk evinde, evdeki oda sayısı ve yerleşimi Türk evi plan tipini etkileyen önemli unsurlardandır. Evdeki her oda evli bir çifti barındıracak niteliklere sahiptir (Günay, 1999). Geleneksel Türk evinin odaları kare veya dikdörtgen biçimlenmeleri ile oldukça kararlı geometrik özellikler göstermektedir (Eyüce, 2005).

Şekil 4.115. İncesu geleneksel evlerinde oda örnekleri

İncesu geleneksel evlerinde ev sahibinin maddi durumuna göre oda sayısı değişmekle birlikte, evlerin en az iki odası bulunmaktadır. Avlu ya da sofa etrafında yerleşim gösteren odalar, oturma ve uyuma eylemlerinin yanı sıra banyo yapma, yemek pişirme ve yemek yeme alanı olarak da kullanılan çok işlevli mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. (Şekil 4.115. ve 4.116.).

Şekil 4.116. İncesu geleneksel evlerinde oda örnekleri

Çağ, gusülhane ve mutfak gibi hizmet alanlarının da oda içerisinde yer aldığı örnekler bulunmaktadır. Hizmet alanlarının da bulunduğu odalarda, oturma alanının genellikle hizmet alanlarından döşeme farkı veya tırabzanla ayrılarak özelleştirildiği görülmektedir (Şekil 4.117.). Oturma bölümü, yüksek ve ahşap döşemeli olup, sedir ve koltukların olduğu alandır. Çağın olduğu bölüm sal taşı ve döşeme farkı ile oturma alanından ayrılırken, gusülhanelerin mahremiyet nedeniyle dolabın içinde konumlandırıldığı görülmektedir.

Şekil 4.117. Oturma alanı özelleştirilen oda örnekleri

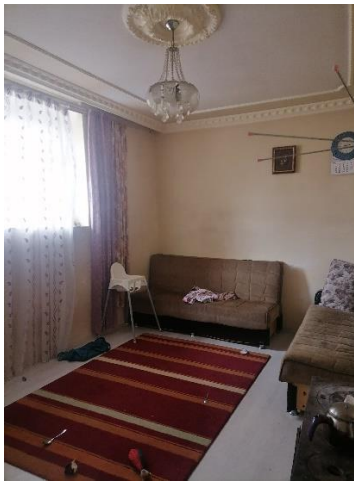

Şekil 4.118. Oda içinde yer alan hizmet alanları

Kare veya dikdörtgen formda karşımıza çıkan odaların büyüklüğü, ev sahibinin maddi durumuna ve odanın işlevine göre değişiklik göstermektedir. İçerisinde çağ, gusülhane, ocak gibi hizmet birimlerinin de olduğu odaların daha geniş olduğu görülmektedir (Şekil 4.118.). Oda içerisinde farklı işlevlere sahip alanların döşeme veya tırabzanla ayrılarak oda içerisinde farklı bölümler oluşturulabildiği gibi, odalar arasında döşeme farkının oluşturulduğu örnekler bulunmaktadır. Bu tip örneklerde, odanın döşemesi tamamıyla yükseltilerek, sofadan birkaç basamaklı merdivenle odaya ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 4.119.).

a) Yıldırım evinin yüksek döşemeli oda girişi

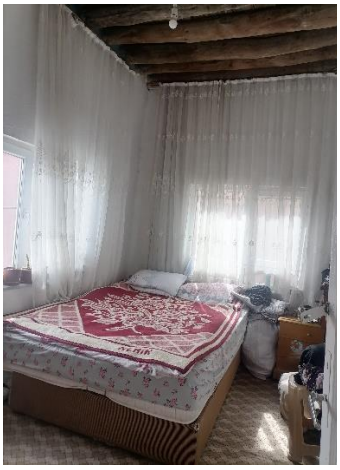
b) Yıldırım evinin yüksek döşemeli oda görseli

c) Yıldırım evinin yüksek döşemeli oda görseli

Şekil 4.119. İncesu geleneksel evlerinde yüksek döşemeli oda örneği

Odaların tavanları ele alındığında, tavanlar ahşap veya tonozlu olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.120.). Ahşap tavanlarda ters tavan uygulaması görülmektedir. Basit ve ekonomik olan bu yöntemde, tavandaki ahşap kirişler açık bırakılmaktadır. Tadilat yapılan evlerde ise ahşap tavanların kapatıldığı örnekler de bulunmaktadır.

Şekil 4.120. İncesu geleneksel evlerinde ahşap tavan örnekleri

İlçede görülen bir diğer tavan sistemi ise tonozlu tavandır (Şekil 4.121.). Tonozlu tavan uygulamasında ise taş malzeme kullanılmış olup, bu tavan sistemi genellikle ilçedeki tarihi gayrimüslim evlerinde karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.121. İncesu geleneksel evlerinde tonozlu tavan örnekleri

Oda kapıları genellikle tek kanatlıdır ve ahşap malzemeden oluşmuştur (Şekil 4.122.). Ahşap pencereler ise tek veya iki parçalı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Pencereler odanın cephesi, büyüklüğü ve ışık alma durumuna göre tek ya da iki cephede görülmektedir.

a) Tek kanatlı kapı b) Tek cephede pencere c) İki cephede pencere

Şekil 4.122. Odalardaki kapı ve pencereler

Odalarda dikkat çeken bir diğer bölüm ise nişler ve dolaplardır (Şekil 4.123.). Yatak, yorgan, erzak, süs objelerini koymak için duvar yüzeylerinde nişler oluşturulmuştur. Bazı nişlerin yüzeyi mahremiyet nedeniyle örtü veya ahşap kapakla kapatılmıştır.

Şekil 4.123. İncesu geleneksel evlerinde odalardaki niş ve dolap örnekleri

Odalardaki süslemeler ev sahibinin maddi durumu ve dini inancına göre farklılık göstermektedir. Ev sahibinin maddi durumunun iyi olduğu evlerde ve gayrimüslim evlerinde odaların duvarlarında ve tavanlarda ahşap süslemeler yoğun şekilde kullanılmıştır (Şekil 4.124.).

a) Elif dilek evinin tavan süslemesi

b) Sezgin sülün evinin dolap süslemesi

c) Mestav konağının pencere süslemesi

Şekil 4.124. Ahşap süsleme örnekleri

4.3.3. Mutfak

Geleneksel Türk evi plan tipini etkileyen başlıca bölümler odalar ve sofadır. Yemeklerin hazırlanıp pişirildiği bölüm olan mutfak, bu birimlere hizmet eden bölüm

olması nedeniyle evin içinde sabit bir konumu yoktur. İncesu'da "tafhane" olarak da adlandırılan mutfakların, evdeki konumu evin plan tipine göre değişmektedir. Avlusuz evlerde sofada ya da oda içerisinde yer alan mutfaklar, avlulu örneklerde avlu içerisinde de yer alabilmektedir (Şekil 4.125.).

Şekil 4.125. İncesu geleneksel evlerinde mutfak örnekleri

Avluda yer alan mutfağın kendi içinde bölümlere ayrıldığı görülmektedir. Mutfağın yanında mutfağa hizmet eden kiler ve örtme birimleri yer almaktadır (Şekil 4.126.). Kiler, yiyeceklerin depolandığı ve muhafaza edildiği, örtme ise ocağın bulunduğu ve yiyeceklerin depolandığı çok işlevli mekânlardır.

Şekil 4.126. Mutfağa hizmet eden yardımcı birimler

Evin içinde yer alan mutfağın konumu, evin plan tipi ve oda sayısına göre değişiklik göstermektedir. İki odası olan evlerde odalardan biri oturma odası olarak kullanılırken, diğeri yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bu tip evlerde mutfak, oturma odası olarak tanımlayabileceğimiz odanın içinde yer almaktadır (Şekil 4.127.). Oda içerisinde yer alan mutfak, içinde bulunduğu odaya hizmet etmektedir.

Şekil 4.127. Oda içerisinde yer alan mutfak örnekleri

İkiden fazla odası olan evlerde, mutfak odalardan bağımsız bir birim olarak tasarlanmış olup, mutfağın kapısı sofaya açılmaktadır. Bu tip evlerde mutfak, tüm odalara hizmet ettiği için odalara yakın olacak şekilde konumlandırılmıştır (Şekil 4.128.).

Şekil 4.128. Sofaya açılan mutfak örnekleri

4.3.4. Örtme

Örtme, evlerin önündeki gölgelik olarak tanımlanmaktadır (Oğuz, 1997; Dişli vd., 2019). Ayrıca, mutfak anlamında da kullanılmıştır. (Odabaşı, 2000; Dişli vd., 2019). Odalardaki ısınma ve yemek pişirme amaçlı ocaklara ek olarak, bir başka deyişle üstü kapalı, önü açık avludaki müştemilat bölümünde, çeşitli ocak tiplerinin yer aldığı mekâna örtme/örtmelik adı verilmektedir (Dişli vd., 2019).

İncesu halk dilinde "örtme" olarak bilinen alan, kısaca üstü kapalı, üç tarafı ya da önü açık bir mekân olarak tanımlanabilir. Avluda mutfağa yakın olacak şekilde konumlandırılan örtme, çok işlevli bir mekân olarak kullanılmaktadır. Örtme, erzakların depolandığı, içerisinde ocağın bulunduğu, ekmek ve yemeklerin pişirildiği, tandır görevi de gören, mutfağa hizmet eden ve mutfağın bir bölümü olarak da kullanılan bir mekândır. İncesu'da örtme örneklerinde taş duvar sıvasız, tavan sistemi ise ahşap kiriş veya tonoz örtü olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.129.).

Şekil 4.129. İncesu geleneksel evlerinde örtme örnekleri

4.3.5. Çağ

Türklerin örf ve inançları gereği temizlik önemli bir kavramdır. Bu nedenle geleneksel Türk evinde temizlik kavramına dikkat edilerek tasarım yapıldığı görülmektedir. İncesu geleneksel evlerinde temizlik ihtiyacının karşılanması için gusülhane veya çağ

bölümü bulunmaktadır. Odalarda yüklük içinde bulunan gusülhaneler, daha çok kişisel temizlik ihtiyaçlarının giderildiği bölümlerdir.

Halk dilinde "cağ" olarak bilinen çağ, banyo yapmak ve çamaşır yıkamak gibi temizlik ihtiyaçlarının karşılandığı çok işlevli bölümdür. İncesu evlerinde çağ, sal taşıyla kaplıdır. Mutfakta, sofada, seki ve sekialtı olarak ayrılmış olan odalardaki sekialtı bölümünde veya odanın köşesinde çağ örnekleri görülmektedir. Sezgin Sülün ve Alayı Güner evinde odada yer alan çağ; Rukane Mat evinde, eskiden mutfak olarak kullanılan günümüzde kiler işlevindeki bölümde yer almaktadır. (Şekil 4.130.)

a) Odada yer alan çağ b) Odada yer alan çağ c) Mutfakta yer alan çağ

Şekil 4.130. Çağ örnekleri

4.4. YAPI ELEMANLARI

Yapı elemanları kendi içinde, iç mekân elemanları, cephe elemanları ve malzeme olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir.

4.4.1. İç Mekân Elemanları

İç mekân elemanları; duvarlar, döşemeler, tavanlar, kapılar ve pencereler, nişler ve merdivenler olmak üzere 6 alt başlıkta ele alınmıştır.

4.4.1.1. Duvarlar

Sınır elemanı olan duvarlar, mimari yapılarla bir eşik olarak, bu eşik üzerinden iki mekân arasında ilişki kurulmaktadır (Selçuk vd., 2016; Sarıkaya vd., 2019).

İncesu'da tarihi evlerin duvarlarının yapımında ana yapı malzemesi olarak taş kullanılmıştır. Dış duvarların yapımında genellikle zemin katta kenarlarda kesme taş ortalarda yoğunlukla moloz taş kullanılırken, üst katlarda tamamen kesme taş kullanılmıştır (Şekil 4.131.). Zemin katta orta kısımlarda moloz taş kullanılması, taşın işlenmeden kullanılmasından dolayı yapı maliyetini düşürmektedir. Bazı örneklerde zemin katta da kesme taş kullanımı görülmektedir. Uygulamada kesme taşlar şaşırtmalı olarak yerleştirilerek yapı mukavemeti artırılmıştır. Geleneksel evlerdeki taş işçiliği dikkat çekmektedir.

Şekil 4.131. İncesu geleneksel evlerinde duvar örnekleri

Kargir olarak karşımıza çıkan duvarların yapımında, taşlar yontularak ihtiyaç doğrultusunda istenilen büyüklüklerde kullanılmıştır (Şekil 4.131.). İncesu evlerinde taşın doğal yapısından ve örgü tekniklerinden dolayı duvarlar oldukça kalındır. Duvarlar ortalama 50-90 cm arasındadır.

Şekil 4.132. İncesu geleneksel evlerinde duvar örnekleri

Dış duvarlar üst katlarda sade ve sıvasızken, zemin katın subasman seviyesine kadar çamur veya kireçle sıvandığı görülmektedir (Şekil 4.132.). Bu şekilde ısı ve su yalıtımı sağlanmaktadır. Avlu duvarlarının sokağa bakan kısmı sıvasızken avlu içindeki duvarlar ise bazı örneklerde sıvasız bırakılmış bazı örneklerde ise çamur veya kireçle sıvanmıştır (Şekil 4.133.).

Şekil 4.133. İncesu geleneksel evlerinde avlu duvarları

İç mekânda yer alan oda duvarları genellikle sıvalı ve boyalıdır (Şekil 4.134.). Avlu veya bodrum katta yer alan ve evin hizmet bölümleri olarak tanımlayabileceğimiz ahır, örtme, kiler ve tandırın iç duvarları ise genel itibariyle sıvasız olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.135.).

Şekil 4.134. İncesu geleneksel evlerinde oda duvarları

a) Kiler b) Ahır c) Mahzen

Şekil 4.135. İncesu geleneksel evlerinde hizmet bölümü duvarları

İç ve dış mekândaki duvarlarda ihtiyaç doğrultusunda kapı, pencere, dolap ve niş boşlukları bırakılmıştır (Şekil 4.136.). Bu boşlukların üstünde hatıllar kullanılmıştır. Duvarlarda yer alan dolaplar gusülhane, yüklük veya depolama alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.137.).

Şekil 4.136. İncesu geleneksel evlerindeki duvar örnekleri

Şekil 4.137. İncesu geleneksel evlerindeki duvarlarda yer alan dolap örnekleri

4.4.1.2. Döşemeler

Yaşam alanlarına zemin oluşturan döşemeler, iç mekân kurgusunda önemli bir yere sahiptir. İncesu geleneksel evlerinde döşeme malzemesi olarak toprak, kaya, sal taşı, toprak üzeri ahşap ya da taş kaplama ve beton sıvalı döşeme örnekleri bulunmaktadır (Şekil 4.138.).

Şekil 4.138. İncesu geleneksel evlerinde döşeme örnekleri

Üst katı alt kata göre daha geniş tasarlanan geleneksel evlerde, ahşap döşemeli örneklerde, üst katın ahşap döşemesi çıkmalara kadar devam ederek cephede önemli bir etki yaratmaktadır (Şekil 4.139.).

Şekil 4.139. İncesu geleneksel evlerinde döşemenin cepheye kattığı etki

Geleneksel evlerde döşemeler, mekânı özelleştirmek ve birbirinden ayırmak için genellikle yükseltilip alçaltılarak kullanılmıştır (Şekil 4.140.). Geleneksel evlerde, "seki" olarak tanımlanan, sedirlerin bulunduğu oturma bölümü ve "sekialtı" olarak tanımlanan, geçiş ve hizmet bölümü arasında kot farkı oluşturularak oda kendi içerisinde ayrılmıştır. Seki bölümünün döşemesinde genellikle ahşap kaplama kullanılmış olup, hizmet ve geçiş alanı olan, temizlik ihtiyaçlarının da karşılandığı

sekialtı ise, genellikle sal taşı ile kaplıdır. Döşeme farkının başladığı alanda “tırabzan” olarak adlandırılan ahşap korkuluklar kullanılmıştır.

Şekil 4.140. Döşeme farkı olan oda örnekleri

Döşemesi kendi içinde yükseltilen odada, seki bölümünde, döşemenin üstüne pencere alt seviyesinde sedir sistemi yer almaktadır. Sedirin üst ve sırt bölümüne minderler yerleştirilmiştir. Seki ve sekialtı tırabzanla ayrılmıştır (Şekil 4.141.). Döşemesi yükseltilen bir diğer bölüm ise, zeminde tesisat sisteminin oluşturulması için ıslak hacimler olmuştur.

a) Sekide yer alan sedir sistemi b) Tırabzanla ayrılan seki ve sekialtı

Şekil 4.141. Döşeme farkı olan oda örneği

4.4.1.3. Tavanlar

Evlerin üst örtü elemanı olan tavanlar, iç mekânın estetik ve süsleme açısından önem taşıyan yapı elemanlarıdır. Tavan yapımında ahşap malzeme kullanılmıştır. İlçedeki tavanlar genellikle ters tavan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ters tavan uygulaması, taşıyıcı ahşap kirişlerin üzerinin mertek ya da hasırla kaplanması şeklinde elde edilmektedir. Bu uygulamada kirişler kapatılmamakta ve tavanda açık bir şekilde görünmektedir (Şekil 4.142.). Ters tavan uygulaması basit ve ekonomik bir yöntem olduğu için ilçedeki geleneksel konutlarda yoğun şekilde tercih edilmiştir.

Şekil 4.142. İncesu geleneksel evlerinde ters tavan örnekleri

İlçede görülen bir diğer tavan sistemi ise tonozlu tavandır. Tonoz sistemi, kemerlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş, çok eski dönemlerden beri kullanıldığı bilinen üst örtü sistemidir. Tonoz sisteminde taş malzeme kullanılmış olup, bu sistemin kullandığı evlerde kat yüksekliği zaman zaman 6 metreyi bulabilmektedir. Tonozlu örtü sistemi, genellikle ilçedeki tarihi gayrimüslim evlerinde karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.143.).

Şekil 4.143. Tonuzlu tavan örnekleri

İncesu evlerinde yoğun taş kullanımıyla dış cephe oldukça sade tutulurken iç mekânda tavanda, pencerelerde, dolaplarda ahşap malzeme kullanımı görülmektedir. İlçede özgün tavan süslemeleri bulunmaktadır. Tavanlarda süslemeler özellikle odalarda karşımıza çıkmaktadır. Şekil 4.144.'te Elif Dilek'e ait tarihi Ermeni evinin tavan görseli yer almaktadır. Geleneksel evin odasındaki tavanda yıldız şeklinde özgün tavan süslemeleri bulunmaktadır. İlçede öne çıkan, tarihi Gayrimüslim evi olan Mestav konağının iç mekânında, yoğun şekilde ahşap süsleme kullanıldığı görülmektedir.

a) Dilek evi tavanı b) Mestav konağı tavanı

Şekil 4.144. İncesu geleneksel evlerinde özgün tavan örnekleri

4.4.1.4. Kapılar ve Pencereler

Kapılar, giriş kapısı ve oda kapıları olarak iki grupta toplanabilir. Oda kapıları iç mekân elemanları, giriş kapısı ise cephe elemanları kapsamında incelenecektir.

Şekil 4.145. İncesu geleneksel evlerinde oda kapısı örnekleri

Oda kapıları mekânlar arası geçişi sağlayan ve mekânları ayıran, aynı zamanda mahremiyeti koruyan yapı elemanlarıdır. İncesu evlerinde ahşap olan oda kapıları tek kanatlı ve sadedir (Şekil 4.145. ve 4.146.). Düz lentolu kapıların önünde eşik bulunmaktadır. Oda köşesine yerleştirilen kapıların açılış yönü odanın içine doğrudur. Bazı kapı örneklerinde cam kullanımı görülmektedir.

Şekil 4.146. İncesu geleneksel evlerinde oda kapısı örnekleri

İlçedeki konak tarzı geleneksel konutlarda, işçiliğin ön plana çıktığı oyma ve kabartma tekniğiyle yapılmış ahşap süslemelere sahip, nitelikli ve özgün kapı örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.147.).

Şekil 4.147. İncesu geleneksel evlerinde özgün kapı örnekleri

Geleneksel Türk Evinin, pencerelerle bir taraftan sokak ve dış dünyaya, diğer taraftan hayat ve eyvanla bahçeye açılmasına imkan veren planı, ona Türk evi kimliğini kazandıran özel bir mimari yaklaşımdır (Cansever, 2002).

Pencereler, iç ve dış mekân arasındaki ilişkiyi sağlayan, yapının ışık ve havalandırma ihtiyacını karşılayan yapı elemanıdır. Odaların ihtiyacına göre pencere boyutları ve kullanım yoğunluğu değişiklik göstermektedir. Geleneksel konutlarda zemin katlarda pencere sayısı az ve pencerelerin boyutları küçüktür. Pencere, asıl olarak üst katlarda, özellikle oda ve sofalarda ve çıkmanın olduğu alanda yoğun şekilde kullanılmıştır. Bu şekilde iç ve dış mekân arası ilişki sağlanmış, hem de iç mekânın ısı ve ışık alması sağlanmıştır. Pencere yüksekliği ise, sedirde oturanların manzarasını kesmeyecek şekilde ayarlanmıştır (Bozkurt, 2013).

Şekil 4.148. İncesu geleneksel evlerinde pencere örnekleri

İncesu geleneksel evlerindeki pencereler kare ya da dikdörtgen formda olup, yapımında ahşap malzeme kullanılmıştır. Bazı yapılarda tepe pencereleri görülmektedir (Şekil 4.148.). Tepe penceresi kullanımı sayesinde gün ışığından daha fazla verim sağlanmaktadır. Kalın taş duvarlara sahip olan geleneksel evlerde pencereler dış cepheye yakın takılmıştır. Bu şekilde pencerelerin içeri doğru geniş açı

yapması sağlanarak, iç mekânda hem soğuk hava koşulllarına karşı koruma sağlanmış hem de ışıktan daha fazla yararlanılmıştır (Şekil 4.149.).

Şekil 4.149. Geniş açı yapan pencere örnekleri

İlçedeki pencereler genellikle iki parçalı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu tip pencerelerde üst bölüm küçük ve hareketsiz olup, alt bölüm geniş ve hareketlidir. İki parçalı pencerelerde tek kanatlı, çift kanatlı, üç kanatlı ve giyotinli örnekler vardır. Tek parçalı pencere örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.150.). Oyma ve kabartma tekniğiyle yapılmış, özgün ahşap süslemelere ve işçiliğine sahip pencere örnekleri dikkat çekmektedir.

a) Giyotinli b) İki parçalı c) İki parçalı d) Tek parçalı

Şekil 4.150. İncesu geleneksel evlerinde pencere örnekleri

4.4.1.5. Nişler

Şekil 4.151. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri

Duvar içinde, işlevine göre farklı genişliklerde bırakılan boşluk olarak tanımlayabileceğimiz nişler, geleneksel konutlarda sıkça karşımıza çıkan yapı elemanıdır (Şekil 4.151.).

Nişler, evdeki erzak ve eşyaların konulduğu ve sergilendiği işlevsel bir bölümdür. Genellikle yatak, yorgan ve yastık gibi eşya ve erzakların konulduğu yüklük şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İşlevselliğinin yanı sıra görselliğiyle de ön plana çıkan nişler, bazı örneklerde sade ve yalınken, bazı yapılardaki nişlerin süslemelerle vurgulandığı görülmektedir. Bu bölümde yoğunlukla ahşap kullanımı görülmektedir (Şekil 4.152.). Genellikle birçok niş yüzeyi mahremiyet ve görsellik nedeniyle örtüyle kapatılmaktadır.

Şekil 4.152. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri

Ocak bulunan odalarda genellikle ocağın yanında da nişler bulunmaktadır (Şekil 4.153.). Daha küçük olan nişler, küçük objelerin ve gaz lambası gibi öğelerin oda içerisinde sergilenmesi için yapılmıştır. Genellikle kare ve dikdörtgen formunda karşımıza çıkmakta olup, kemer formunda da niş örnekleri bulunmaktadır (Şekil 4.153. ve 4.154.). Kapı üzerinde süsleme olarak yapılan niş örnekleri de karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.153. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri

Şekil 4.154. İncesu geleneksel evlerinde niş örnekleri

4.4.1.6. Merdivenler

İncesu'da geleneksel konutlar bir ya da iki katlı olarak inşa edilmiş olup bazılarında bodrum kat da bulunmaktadır. İki katlı olan evlerde katlar arası ulaşım merdiven ile sağlanmaktadır. Bazı örneklerde merdiven avluda bulunup, katlar arası ulaşım dış mekândan sağlanırken, bazı örneklerde ise iç mekândan sağlanmaktadır.

Şekil 4.155. İncesu geleneksel evlerinde avluda yer alan merdiven örnekleri

İncesu'daki geleneksel konut planlarının avlu etrafında geliştiği görülmektedir. Bu nedenle 1. kata ulaşan merdivenler de genellikle avlu içerisinde bulunmaktadır (Şekil 4.155.). Avlusuz yapılarda 1. kata ulaşan merdivenler ise mekân içerisinde bulunmaktadır (Şekil 4.156.). Bodrum kata ulaşım sağlayan merdivenlerin avluda da iç mekânda da olduğu örnekler bulunmaktadır.

Şekil 4.156. İncesu geleneksel evlerinde merdiven örnekleri

Özgün durumda olan merdivenlerin yapı malzemesinin taş olduğu görülmektedir. Sonradan eklenen merdivenlerde betonarme örnekler görülmektedir. İşlem gören merdivenlerin üzeri sıvanıp kaplanmıştır.

4.4.2. Cephe Elemanları

Cephe elemanları; çıkmalar, kapılar, pencereler, balkonlar ve çatılar olmak üzere 5 grupta toplanmıştır.

4.4.2.1. Çıkmalar

Çıkmalar kısaca yapılarda üst katın alt kata göre dışa doğru taşan bölümü olarak tanımlanabilir (Özel, 2019). "Şahniş" olarak da adlandırılan çıkmalar, odanın dışa taşırılan çok pencereli bölümüdür (İmamoğlu, 2010). Geleneksel Türk evlerinin en ayırt edici ve önemli özelliklerinden biri olan çıkmalar, bir diğer adıyla cumbalar sayesinde cephede hareket oluşturulmuş ve odalarda özel oturma alanları yaratılmıştır. Çıkma, Türk evini dış görünüşü bakımından birbirine yaklaştıran önemli bir etkendir (Çetin, 2006; Altan vd, 2021). Çıkmalarda pencerelerin fazla olmasıyla birlikte iç mekânda gün ışığından ve manzaradan maksimum verim elde edilmektedir (Şekil 4.157.).

Şekil 4.157. İncesu geleneksel evlerinde çıkma örnekleri

Türk aile yapısı, gelenek, kültür ve mahremiyet gibi etkenlerden dolayı geleneksel evler içe dönük yapılardır. İç ve dış mekân arasında net ayrım olan yapılarda, çıkmalar iç ve dış mekân arasında köprü kuran ve ilişkiyi sağlayan bölümdür (Özel, 2019).

Çıkmaların genellikle evin giriş kapısı üzerinde yer aldığı görülmektedir (Şekil 4.158.). Bu sayede hem evin girişi tanımlanmakta hem de çıkma saçak görevi görmekte ve kapıdan girip çıkanları olumsuz hava koşullarına karşı korumaktadır (Özel, 2019).

Şekil 4.158. İncesu geleneksel evlerinde çıkma örnekleri

İncesu'da iki katlı yapıların hemen hemen hepsinde bulunan çıkmalar, genellikle oda genişliğinde yapılmış olup, çıkmaların payanda ile desteklendiği görülmektedir. Payandalar sayesinde çıkma istenilen genişlikte yapılabilmektedir. Payandaların yapımında genellikle taş malzeme kullanılmış olmasıyla birlikte, ahşap payanda örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.157.). Çıkmalarla birlikte dar sokak dokusu oluşmaktadır (Şekil 4.159.).

Şekil 4.159. İncesu geleneksel evlerinde çıkma örnekleri

4.4.2.2. Kapılar

Kapı kelimesi kısaca, yapıya giriş çıkışı sağlayan ve denetleyen, iç ve dış mekân arasında sınır oluşturan, kasa ve kanat bölümlerinden oluşan ve yapımında çeşitli malzemeler kullanılan mimarinin önemli yapı elemanlarından biri olarak tanımlanabilir.

a) Lentolu ahşap kapı b) Kemerli ahşap kapı c) Kemerli kapı örneği

Şekil 4.160. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri

İncesu geleneksel konutlarında avluya giriş kapısı genellikle çift kanatlı ve kemerli olarak karşımıza çıksa da lentolu kapı örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.160.). Kemerli kapılarda, kemerler üzengi taşı üzerine oturtulmuş olup, kilit taşları vurgulanmıştır. Kapı boşluklarının niş içinde bulunması cepheye hareket katmaktadır (Şekil 4.161.). Avlu içine açılan kapıların kanatları ise çoğunlukla ahşaptır.

Şekil 4.161. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri

Günümüzdeki kapı zili görevini gören, eve gelenin sesini duyurabilmesi için, geleneksel konutlarda kapı üstünde kapı tokmakları ve kapı halkaları kullanılmıştır. İlçedeki kapıların üzerinde genellikle kapı halkası bulunmakla birlikte kapı tokmağı olan yapı örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.162.).

a) Üzerinde kapı tokmağı bulunan geleneksel kapı

b) Üzerinde kapı halkası bulunan geleneksel kapı

c) Üzerinde kapı halkası bulunan geleneksel kapı

Şekil 4.162. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri

Kapılar, cephede süslemenin yoğun olarak karşımıza çıktığı bölümdür. İlçedeki yapılarda avluya giriş kapılarının silmelerle vurgulandığı görülmektedir. Bazı örneklerde kitabelere rastlanmaktadır. Kitabelerde yapının yapım tarihi, "Bismillah", "Allah" ve "Maşallah" gibi yazılar yer almaktadır.

Şekil 4.163.a.'da Bulgurcu mahallesinde bulunan ve günümüzde Elif Dilek'e ait ve dış kapı numarası 1 olan tarihi Ermeni evinin kapısı ilçede ön plana çıkan kapı örnekleriden biridir. Kemerli, çift kanatlı ahşap kapının süslemeleri ve taş işçiliği dikkat çekmektedir. Kapı silmesinin üst kısmında taşlarla oluşturulan, iki yarım dairenin üstünde üçgen formda yapılan süsleme ile kapı anıtsallaştırılmıştır. Gerekli bakımlar ve koruma önlemleri alınmadığı için tarihi kapının avluya bakan cephesinde göçükler oluşmaya başlamış ve kapı üzerindeki taşlar yıkılmak üzeredir. Bir an önce gerekli koruma tedbirleri alınmalıdır.

a) Dış kapı numarası 1 olan evin giriş kapısı

b) Dış kapı numarası 6 olan evin giriş kapısı

Şekil 4.163. İncesu geleneksel evlerinde kapı örnekleri

Şekil 4.163.b.'de Bulgurcu mahallesinde bulunan ve dış kapı numarası 6 olan evin giriş kapısı, yapısal özellikleri itibariyle 1 numaralı eve ait olan kapının özellikleri ile örtüştüğü görülmektedir. Yapı sahibine ulaşılamayan evin kapı özellikleri incelendiğinde, evin zamanında gayrimüslümlere ait olabileceği düşünülmektedir. Kapının kanat bölümü günümüzde değiştirilmiş olup, diğer bölümleri orjinaldir. Kemerli ve çift kanatlı kapının süslemeleri ve taş işçiliği dikkat çekmektedir. Kapı silmesinin üst kısmında iki adet üçgen formda ortalarında da dairesel formda yapılan

taş ile kapı anıtsallaştırılmıştır. Kemerin üstünde güneş sembolü ve Rumca yazılmış yazılar bulunmaktadır.

İlçedeki ön plana çıkan, nitelikli evlerden biri olan Mestav konağı giriş kapıları da, tasarım ve işçiliğiyle dikkat çekmektedir (Şekil 4.164.). Konağın zemin kat ana giriş kapısı metal ve çift kanatlıdır. Üzerinde kapı halkası ve iki adet kapı tokmağı bulunmaktadır. Küçük el şeklinde olan kapı tokmağı kadınlar için, büyük el şeklindeki tokmak ise erkekler için yapılmış olup, bu yöntemle eve gelen kişinin kimliği anlaşılmaktadır. Ev sahibi, restorasyon öncesi 1. kata yapı dışından ulaşım sağlanmakta olduğunu, restorasyon sonrası 1. kata dışardan ulaşımın iptal edildiği bilgisini vermiştir. 1. kat giriş kapısı ise ahşap ve çift kanatlı olup, süslemeleri ve ahşap işçiliğiyle ön plana çıkmaktadır. Ahşap kanat bölümünde kabartma ve oyma tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Üzerinde bitkisel motifli metal tokmağı bulunan kapının, ilçedeki nitelikli kapılardan biri olduğu söylenebilir.

a) Mestav konağı ana giriş kapısı b) Mestav konağı ana giriş kapısı c) Mestav konağı 1. kat giriş kapısı d) Mestav konağı 1. kat giriş kapısı

Şekil 4.164. Mestav konağı giriş kapıları

Şekil 4.165.a. ve Şekil 4.165.b.'de, Furunönü mahallesi, Uzunbekir sokağında yer alan, Arnavut kökenli Rukane Mat'a ait olan evin giriş kapısı yer almaktadır. Kapıda bitkisel motifler ve Rumca yazılmış yazılar bulunmaktadır.

a) Mat evi kapısı b) Mat evi kapısı c) Sülün evi kapısı d) Sülün evi kapısı

Şekil 4.165. Gayrimüslim evlerinin giriş kapılarındaki yazılar

Şekil 4.165.c. ve 4.165.d.'de, Furunönü mahallesinde yer alan, günümüzde Sezgin Sülün'e ait olan, gayrimüslim evinin giriş kapısı yer almaktadır. Kapının üzerinde Rumca yazılmış yazılar bulunmaktadır**.** Ev sahibi Sezgin Sülün kapının üstünde "Nevşehirli oğlu Evtatyos-1892" yazdığı bilgisini vermiştir.

4.4.2.3. Pencereler

Hasol, pencereyi: "Dışarıyı görmek, hava ve ışık almak için duvarlarda yapılan ve doğrama ile camdan meydana gelen açma" şeklinde tanımlamıştır. (Hasol, 2012). Pencereler, iç ve dış mekân arasındaki ilişkiyi sağlayan, yapının ışık ve havalandırma ihtiyacını karşılayan ve yapıda doluluk-boşluk ilişkisi sağlayarak cepheye hareket katan yapı elemanıdır (Şekil 4.166.). Formu, genişliği ve yapımında kullanılan malzeme açısından pencereler, bölgesel olarak farklılık gösterebilmektedir.

Şekil 4.166. İncesu geleneksel evlerinden pencereler

İncesu geleneksel evlerindeki pencereler kare ya da dikdörtgen formda olup, yapımında ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencereler genellikle dikdörtgen ya da kemer şeklinde silmelerle vurgulanmaktadır. Evin sokağa bakan cephesinde, pencerelerin üst kısmında taştan yapılmış, Maşallah, Bismillah, evin yapım tarihi gibi yazıların yer aldığı kitabeler ve ay yıldız gibi sembollerin olduğu motifler bulunmaktadır (Şekil 4.167.).

Şekil 4.167. İncesu geleneksel evlerinde pencere örnekleri

Diğer geleneksel konutlarda olduğu gibi, İncesu'da incelenen örneklerde de güvenlik kontrolü, mahremiyet ve statik nedenleriyle zemin katta pencere kullanımı az ve boyutları küçüktür. Zemin kattaki dar pencereler genellikle havalandırma amacıyla kullanılmaktadır. Pencere kullanımının olduğu asıl bölüm üst katlardır (Şekil 4.168.). Özellikle çıkmaların olduğu yerlerde pencere yoğunluğu fazladır. Bu şekilde dış

mekân ile ilişki sağlanmış aynı zamanda iç mekânda ışık ve havalandırma ihtiyaçları karşılanmıştır.

Şekil 4.168. İncesu geleneksel evlerinde katlara göre pencere kullanımı

Bazı pencerelerde demir parmaklıklar ve kepenkler bulunmaktadır (Şekil 4.169.). Yoğunlukla parmaklık tercih edilen pencerelerde, parmaklıklar düz ya da bitkisel motif şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bitkisel motifli parmaklıklar cepheye estetik değer kazandırmıştır.

Şekil 4.169. İncesu evlerinde pencerelerde parmaklık ve kepenk örnekleri

Geleneksel konutlarda pencere ölçüleri insan ölçüsüne göre ayarlanmış olup, ayakta durma ve oturma durumunda her iki şekilde de görüş açısını engellemeyecek şekilde yerleştirilmişlerdir.

Oda pencereleri, yaklaşık ½ oranında, 80 cm genişliğinde ve 120-150 cm yüksekliğindedir. Geç dönemlerde ve daha çok büyük evlerde, bu ölçüler maksimum 100 cm genişlik ve 200 cm yüksekliğe kadar artmıştır (Kahraman, 1997; Üce vd., 2019).

Şekil 4.170. İki parçalı pencere örnekleri

Orta Anadolu evlerinde 19. yy'ın ortalarına kadar pencereler alt ve üst kanat olmak üzere iki parçalı olarak tasarlanmıştır. Alt pencerelerin boyutları daha büyüktür ve açılıp kapanabilen ahşap kapaklara sahipken, üst pencereler daha küçük boyutta tasarlanmış ve hareketsizdir (Küçükerman, 2007). İlçedeki pencereler genellikle iki parçalı şekilde karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.170.). Bu tip pencerelerde üst bölüm küçük ve hareketsiz olup, alt bölüm geniş ve hareketlidir. İki parçalı pencerelerde tek kanatlı, çift kanatlı, üç kanatlı ve giyotinli örnekler vardır. İlçedeki geleneksel evlerde tek parçalı pencere örnekleri de bulunmaktadır. (Şekil 4.171.).

Şekil 4.171. Tek parçalı pencere örnekleri

4.4.2.4. Balkonlar

Balkon yapılarda öne doğru çıkma yapan açık mekânlardır. Cepheye hareket katan balkonlar, geleneksel konutlarda mahremiyet nedeniyle, genellikle avlu içinde konumlandırılmıştır. Sokağa bakan cephelerde genellikle balkon yerine çıkmalar tercih edilmiştir. Ancak geleneksel konutların son dönemlerinde inşa edilen yapılarda, sokağa bakan cephede balkon kullanımı da görülmektedir (Şekil 4.172.).

Şekil 4.172. İncesu geleneksel evlerinde balkon örnekleri

Balkonlar işlevsel olarak genellikle oturma ve çamaşır kurutma alanı olarak kullanılmaktadır. Balkonlarda yoğun pencere kullanımı nedeniyle buradan iç mekâna ışık alınmasını sağlanmaktadır.

Şekil 4.173. İncesu geleneksel evlerinde balkon örnekleri

İncesu'da balkon yerine daha çok çıkmalar kullanılmış olup, ilçedeki balkonlu evlerin sayıca daha az olduğu da görülmektedir. Balkon elemanı genellikle giriş kapısının hemen üstünde konumlandırılmıştır (Şekil 4.173.). Bu şekilde hem yapı girişi tanımlanmakta olup, hem de olumsuz hava koşullarına karşı balkonun saçak görevi yapması sağlanmaktadır. Niş içerisinde yer alan balkonlarda tepe penceresi olan yapı örneklerine de rastlanmaktadır (Şekil 4.174.).

Şekil 4.174. Balkonlarda tepe penceresi örnekleri

Genellikle konsol şeklinde küçük çıkmalar yapan balkonlar, cepheye hareket katmaktadır. Payanda ile desteklenen balkon örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.175.) Bazı örneklerde ise balkonlar oda genişliğinde tutularak, teras şeklinde yarı açık oturma alanları oluşturulmuştur. Kemer kullanımı, silmeler, üzengi ve kilit taşı ile birlikte balkonların vurgulandığı görülmektedir (Şekil 4.176.).

Şekil 4.175. Balkonun cephede oluşturduğu hareket

Şekil 4.176. Oturma mekânı oluşturulan balkonlar

Balkonlarda yapı malzemesi olarak döşemelerde ahşap, korkuluklarda metal, süslemelerde ise taş veya ahşap kullanılmıştır. Yapıya sonradan eklenen balkon örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.177.).

Şekil 4.177. Yapıya sonradan eklenen balkon örneği

4.4.2.5. Çatılar

Çatı, yapıyı olumsuz hava koşullarına karşı koruyan üst örtü elemanıdır. Yıllık sıcaklık farklarının ve yağış miktarının yüksek olduğu bölgelerde, ısının depolanması için yapı malzemesi olarak toprak kullanılmıştır. Ahşabın kullanımının yaygın olmadığı İç Anadolu'nun kırsal kesimlerinde, toprak yaygın olarak tercih edilmiştir.

Şekil 4.178. İncesu'da düz toprak damlı çatı örnekleri

İncesu'da çatılarda yoğunlukla düz toprak damlar karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.178.). Düz toprak damların yapılma şekli ise kısa kenara paralel şekilde ahşap kirişler hatıla oturacak şekilde yerleştirilir. Ahşap kirişlerle birlikte hasır veya çalı yerleştirilip üzerine toprak katmanı oluşturulur (Şekil 4.179.). Toprağın korunması amacıyla üzerine çorak denen toprak veya kırık taşlar yerleştirilir. Bu şekilde çatı yalıtımı sağlanmış olur. Çatının kenarı taşla çevrilerek parapet oluşturulmaktadır.

Şekil 4.179. Tahrip olmuş düz toprak damlı çatılar

Yapının olumsuz iklim koşullarından etkilenmemesi için toprak damlı çatıların düzenli olarak bakımının yapılması gerekmektedir. Bakımının zor ve zahmetli olması nedeniyle daha sonraki dönemlerde beşik çatı uygulmasına geçilmiştir. Toprak damlı çatısı olan bazı evlerin sonradan meyil verilerek, üzerinin sac veya kiremitle kapatıldığı görülmektedir (Şekil 4.180.). Tahsin Köse, Gurbet Kaçmaz, Hasan Ünver ve Erhan Yıldırım evleri çatısı sacla kapatılan örneklerdendir. Metruk birçok evde ise çatılar hasarlı durumdadır.

Şekil 4.180. Çatısına sonradan meyil verilen yapı örnekleri

4.4.2.6. Çörtenler

Kışları soğuk ve kar yağışlı olan İncesu bölgesinde düz toprak damlı çatılardan yağmur ve kar sularını uzaklaştırmak için taş çörtenler kullanılmıştır. Kayseri'nin merkezinde ve bazı ilçelerinde farklı figürlerde ilginç çörtenlere rastlanmaktadır. Özellikle hayvan başlı çörtenler dikkat çekmektedir. İncesu'da genellikle düz taş çörtenler karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.181.).

Şekil 4.181. İncesu evlerinde çörten örnekleri

Geleneksel konutların çörtenlerinin yapımında taş malzeme kullanılmış olup, su yalıtımı için taşların içleri oyularak, iç kısımlarına borular yerleştirilmiştir (Şekil 4.182.).

Şekil 4.182. İncesu evlerinde çörten örnekleri

4.4.3. Malzeme

Geleneksel yapılarda kullanılan malzemeler doğal ve yenilenebilir kaynaklardan elde edildiği için doğal kaynak korunumu sağlamaktadır. Üretim ve yapım aşamalarında işçilikleri kolaydır. Yerel olmaları nedeniyle, taşıma için harcanan enerji düşüktür (Önal vd., 2016).

Geleneksel evlerin yapımında tercih edilen malzemeler kolay ulaşılabilir, uzun ömürlü, ekonomik, dayanıklı, estetik, işlenebilir ve sürdürülebilir gibi özellikler taşımaktadır. İncesu evlerinin yapımında yoğun olarak taş kullanılmış olup, yer yer ahşap, tuğla ve metal kullanımı da görülmektedir.

4.4.3.1. Taş

Bilinen en eski yapı malzemelerinden olan taş, kolay bulunması ve sağlam olması, çevreye zarar vermemesi, geri dönüştürülebilir ve sürdürülebilir olması gibi etkenlerle sürekli tercih edilmiştir (Aydın vd., 2014; Sarıkaya vd., 2019) Sıcak ve soğuğa karşı yalıtım sağlayan taş, Orta Anadolu Türk evlerinde yapı ile zemini birbirine bağlayan önemli bir yapı malzemesidir (Şimşek, 2016; Sarıkaya vd., 2019).

Ürünün bir bölgede yoğun şekilde bulunması ve kolaylıkla ulaşılabilmesi ve ekonomik anlamda kolaylık sağlaması onun yapı malzemesi olarak tercih edilmesinde önemli bir etken olmuştur. Eski çağlarda yapılan önemli birçok eserin inşasında taş malzeme kullanıldığı görülmektedir. Taşın sağlam ve dayanıklı olması, yapı malzemesi olarak tercih edilmesinde bir diğer önemli etkendir. Kayseri'de eski dönemlerde taştan inşa edilip, günümüze kadar ulaşabilmiş birçok tarihi eser bulunmaktadır.

Şekil 4.183. İncesu evlerinde taş kullanımı

Kayseri'de bulunan taş ocaklarının varlığı geleneksel konutlarda taşın ana yapı malzemesi olarak kullanılmasında etkili olmuştur. Kayseri ve ilçelerindeki geleneksel evleri incelendiğinde yapıların neredeyse tamamına yakınının taştan inşa edildiği görülmektedir (Şekil 4.183.). Taştan inşa edilen evlerin cepheleri sıvanmadan bırakılmıştır (Şekil 4.184.).

Şekil 4.184. İncesu evlerinde taş kullanımı

Taşların yerine göre farklı tür ve boyutlarda kullanıldığı görülmektedir. Kayseri ve civarında kullanılan taş türleri kesme taş, sal taşı, bazalt, andezit, tüf taşı ve kevek taşıdır. Taşların özelliklerine göre kullanım alanları değişmektedir (Tali, 2005). Evlerin yapımında kullanılan tüf, bazalt ve andezit taşları, genel anlamda "Kayseri taşı" diye bilinmektedir. İncesu evlerinde yoğun olarak kullanılan Kayseri taşları oldukça sert, su ve darbeye karşı dayanıklıdır. Tarihi birçok eserde de Kayseri taşının kullanıldığı bilinmektedir.

Şekil 4.185. İncesu evlerinde taş kullanımı

Selçuklu dönemi mimari özellikleri incelendiğinde taş yapıların ve taş işçiliğinin ön plana çıktığı bilinmektedir İncesu geleneksel evleri, Selçuklu dönemi mimari özelliklerini yansıtmaktadır. İlçedeki taş yapıların oldukça yalın ve sade olmasının yanı sıra, yörede yoğun şekilde taşın bulunması taş işçiliğinin gelişmesinde de önemli bir etken olmuştur. Yapıların cephesinde oyma ve kabartma teknikleriyle yapılmış, taş işçiliğinin ön plana çıktığı süslemeler görülmektedir (Şekil 4.185.). Çıkmalardaki payandalarda, pencere kenarlarındaki silmelerde, kapı girişlerinde ve pencere üstlerinde yer alan geometrik motifler ve kitabelerde oyma ve kabartma teknikleriyle yapılan taş süslemeler yer almaktadır (Şekil 4.186.).

Şekil 4.186. İncesu evlerinde taş süsleme örnekleri

4.4.3.2. Ahşap

Kayseri'de olduğu gibi İncesu'da da ahşap malzemeyle inşa edilen yapı bulunmamaktadır. Ahşap, İncesu evlerinde genellikle iç mekân elemanlarında ve süslemelerde karşımıza çıkmaktadır. Dış cephede, kapı ve pencerelerde, çıkmalardaki payandalarda ve kat silmelerinde karşımıza çıkan ahşap, iç mekânda kepenklerde, kapılarda, dikmelerde, dolaplarda, tavanlarda ve döşemelerde, sedirlerde, trabzanlarda, nişlerde ve tereklerde yoğun şekilde kullanılmıştır (Şekil 4.187. ve 4.188.).

Şekil 4.187. Cephede ahşap kullanımı

Ev sahibinin maddi durumuna göre iç mekândaki süsleme yoğunluğu değişiklik göstermektedir. Gayrimüslümler daha varlıklı olduğu için, gayrimüslim evlerindeki ahşap süslemelerin müslüman evlerine göre daha yoğun kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.189. ve 4.190.). Ev sahibinin gelir durumunun düşük olduğu yapılar daha sadedir.

Şekil 4.188. Cephede ahşap kullanımı

Şekil 4.189. İncesu geleneksel evlerinin iç mekânında ahşap kullanımı

Şekil 4.190. Mestav konağı iç mekânında ahşap kullanımı

4.4.3.3. Tuğla

İncesu evlerinin yapımında ana yapı malzemesi taş olup, iç mekânda ve süslemelerde yoğun olarak ahşap kullanılmıştır. Geleneksel konutlarda tuğla kullanımı çok azdır. Geleneksel konutların bazılarında çatılarda ve tadilat yapılan evlerde sonradan tuğla kullanımı görülmektedir.

İncesu'da yapılar inşa edilirken, çatılar düz toprak damlı olarak inşa edilmiş olup, toprak damlı çatı bakımının zor ve zahmetli olması nedeniyle bazı yapılarda, ev sahipleri çatılara eğim vererek çatının üstünü sac veya marsilya tipi tuğla kiremitlerle

kapatmışlardır. Ayrıca, geleneksel konutlarda sonradan kapatılmak istenen duvarlar, kapı ya da pencere boşlukları taş ya da tuğla ile kapatılmıştır (Şekil 4.191.). Tahsin Köse evinde avlu duvarında tuğla kullanıldığı görülmektedir.

a) İncesu evlerinin çatılarında tuğla kullanımı

b) Metruk evin kapatılan pencesinde tuğla kullanımı

c)Tahsin Köse evinin avlu duvarında tuğla kullanımı

Şekil 4.191. İncesu evlerinde tuğla kullanımı

4.4.3.4. Metal

İncesu geleneksel evlerinde metal kullanımı genellikle dış cephede ve avluda görülmektedir. Sonradan değişen avlu ya da giriş kapılarında demir kapılar karşımıza çıkmaktadır.

İncesu evlerinde, giriş kapıları üzerinde yer alan kapı tokmağı ve halkasının yapımında demir malzeme kullanılmıştır. Pencerelerde güvenlik için demir parmaklıklar karşımıza çıkmaktadır. Evlerin avlusu metal korkulukla çevrilmiştir. Yine merdiven ve balkon korkuluklarında ferforje kullanımı görülmektedir (Şekil 4.192.). Sonradan değişen çatılarda, çatının üstünün sacla kapatıldığı örnekler bulunmaktadır. İncelenen örneklerden biri olan Mestav konağında, çatının sonradan sacla kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4.192. İncesu evlerinde metal kullanımı

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tarihi milattan önceki dönemlere dayanan Kayseri, İpek Yolu üzerinde olması nedeniyle tarih boyunca önemli bir merkez olmuştur. Tarihi yapılar açısından ülkemizin önemli şehirlerinden biri olan Kayseri, coğrafi konumu, iklimi ve bölgeye ait yerel malzemelerden dolayı kendine özgü sivil bir mimariye sahiptir (Tali, 2005).

Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan ve birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Kayseri ve ilçelerinde Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserler görülmektedir. Tarihi yapılar açısından zengin bir şehir olan Kayseri'de özellikle Selçuklular döneminde yapılan birçok eser korunmuş ve bu eserlerin günümüze kadar ayakta kalması sağlanmıştır.

Kayseri'nin 32 km güneydoğusunda ve birçok şehrin kesişim noktasında yer alan İncesu, stratejik, tarihi ve kültürel öneme sahip olan bir ilçedir. Eskiden kervanlar için menzil yeri olan İncesu'nun, zamanında bir köy yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın ilçeyi kalkındırmak adına külliye yaptırmasıyla birlikte, halkın İncesu'ya yerleşmesi teşvik edilmiştir. Civar köylerden gelen nüfusun yerleşmesiyle birlikte zamanla gelişen İncesu, 1925-1930 mübadelesine kadar Rum ve Türklerin birlikte yaşadığı bir ilçe olmuştur.

Tarihi Kentler Birliği üyesi olan İncesu'nun, 1. derece arkeolojik sit alanı olan beş mahallesinde, toplamda 140 tescilli yapı bulunduğu bilinmektedir (İnternet 4). Çalışma alanı olarak seçilen ve Kayseri ili sınırları içinde bulunan tarihi İncesu ilçesi, özgün mimari dokuya sahiptir.

20. yüzyılda yaşanan nüfus mübadelesi sonucunda gayrimüslümlerin ilçeyi terk etmeye başladığı ve ilçenin ticari çekiciliğini yitirdiği bilinmektedir. Kent hayatının

çekiciliğiyle birlikte ilçe 1950'den itibaren Kayseri ve çevre şehirlere göç vermiştir. Bölgedeki tarihi evlerin büyük çoğunluğu terk edilmiş ve günümüzde birçok evin atıl durumda olduğu tespit edilmiştir. Yeterli akademik çalışma yapılmayan tarihi ilçede, kaybolmaya yüz tutan bu kültürel dokunun sürekliliğin sağlanması amacıyla tezin ana konusunu ilçede bulunan tarihi evler ve evlerin mimari özellikleri oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, Kayseri'de geleneksel özellikleri üzerinde taşıyan, nitelikli yapı örnekleri incelenerek, İncesu geleneksel evlerinin karakteristik ve mekânsal özellikleri irdelenmiştir. Aynı zamanda mimari açıdan nitelikli olan örnekler ele alınarak, İncesu geleneksel evlerinin mimari özellikleri ortaya konmuştur. Bu çalışma sonucunda geleneksel Kayseri ve İncesu evlerinin mimari özelliklerinin benzer olduğu ve bu evlerin geleneksel Türk evi özelliklerini yansıttığı görülmüştür.

Kayseri geleneksel evleri genellikle bir veya iki katlı olarak inşa edilmiştir. Bölgedeki evlerin biçimlenmesinde ve süslemesinde taş malzeme kullanımı ağırlıktadır. Ahşap ise genellikle süslemelerde ve iç mekânda görülmektedir. Klasik Türk evi özelliklerini taşıyan Kayseri evleri, birbirlerinin görüş alanını etkilemeyecek şekilde konumlandırılmıştır. İçe dönük tasarlanan evlerde, yer yer çıkmalar ve konsollarla hareketli cepheler oluşturulurken, aynı zamanda sokak dokusu da zenginleştirilmiştir.

Evlerin büyüklüğü ve süslemesi de ev sahibinin mensup olduğu dine, maddi ve eğitim durumuna göre değişmektedir. Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı Kayseri'de, dini farklılıklar konut mimarisi oluşumunda etkili olmuştur. İnşa tarihi 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başı olan gayrimüslim evlerinin özellikle dış cephelerinde, batı mimari unsurlarına rastlanır.

Avlu, Kayseri evlerinde hayat olarak bilinmektedir. İçe dönük tasarlanan evlerde, tüm mekânlar hayata açılmakta, hayat sayesinde ihtiyaç doğrultusunda evdeki oda sayısı artırılabilmektedir.

Kayseri ev planı genel olarak, sofa-tokana-harem üçlüsünden oluşmaktadır. Geleneksel Kayseri evlerinde, plandaki en önemli unsur sofadır (İmamoğlu, 2010). Evler sofa etrafında gelişmektedir. Kayseri evlerinde sofa, Türk evinde olduğu gibi

çok işlevli bir mekândır. Sofa misafirlerin ağırlandığı, oturma, yemek yeme, uyuma, gibi ihtiyaçlara yanıt veren çok fonksiyonlu mekândır. Yemek pişirme ve yeme, oturma ve uyuma mekânı olan tokana, 19. yüzyıldan sonra depolama, oturma, yatma, duş alma gibi ihtiyaçlara cevap veren çok fonksiyonlu bir mekân konumuna gelmiştir. Tokana genellikle sofa ile doğrudan bağlantılı bir mekândır. Harem odası ise, ailenin yaşadığı bölümdür. Bu bölüm yatma ve uyuma alanı olarak kullanmaktadır. Evlerdeki her birimin çok işlevli ve birçok ihtiyaca yanıt verdiği görülmektedir.

İncesu geleneksel evlerinin incelenmesi kapsamında Bulgurcu, Yeni Cami, Furunönü ve Karakoyunlu mahallelerinden tarihi evler incelenmiştir. İncelemeler sonucunda geleneksel İncesu evlerinin, geleneksel Türk evi ve Kayseri evleri özelliklerini yansıttığı görülmektedir.

İlçedeki geleneksel konutlar genellikle bir ya da iki katlı inşa edilmiş olup, bazılarında bodrum kat da bulunmaktadır. Evlerin büyüklüğü ve oda sayısı ev sahibinin ekonomik durumuna göre değişmekle birlikte evler genellikle sofa, mutfak ve odalardan oluşmaktadır. Avlu etrafında gelişen ve içe dönük tasarlanan evlerde, giriş kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Evlerin yapımında taş malzeme kullanılmış olup, ahşap ise süslemeler ve iç mekânda karşımıza çıkmaktadır.

Karşılıklı dizilmiş olarak yerleşim gösteren evler çıkmaz ve dar sokaklar üzerinde bulunmaktadır. Evler mümkün olduğunca birbirlerinin görüş alanını etkilemeyecek şekilde konumlandırılmıştır.

İncesu geleneksel evlerinde, evlerin gelişim aşamasına göre plan tipleri değişkenlik göstermektedir. Plan tipleri sofasız ve sofalı evler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Sofalı evler kendi içinde avlulu sofalı ve avlusuz sofalı olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir.

Evlerin gelişim aşamasında ilk olarak sofasız evler karşımıza çıkmaktadır. Bu plan tipinde, yapı avlu etrafında gelişim göstermektedir. En ilkel plan tipi olan sofasız evlerde, oda kapıları avluya açılmaktadır. Odalar arasında bağlantı ve geçiş bulunmamaktadır. Bu kapsamda, Sezgin Sülün, Erdoğan Güner ve Elif Dilek evleri

incelenmiştir. Erdoğan Güner evinin günümüzde kullanılmadığı, Sezgin Sülün evinin ise dönemsel kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

İncesu geleneksel evleri plan özellikleri bakımından incelendiğinde, evlerin genellikle avlulu ve içe dönük olduğu görülmektedir. Fakat az da olsa ilçede avlusuz evler de görülmektedir. Avlusuz evlerde, iç sofalı ve orta sofalı örnekler bulunmaktadır. Dış sofalı örneklerde, yapının eskiden iç sofalı olduğu, dış sofanın yapıya sonradan eklenerek, iç sofanın odaya dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. İç sofalı örneklerde odalar arası geçiş ve bağlantı sofayla sağlanmakta ve evin giriş kapısı sokağa açılmaktadır. Bu kapsamda, İbrahim Solak ve Hacı Osman Mestav konağı incelenmiştir.

Kayseri evlerinde avlu (hayat) sayesinde ihtiyaç doğrultusunda evdeki oda sayısı artırılabilmektedir. Bu durum İncesu evlerinde de görülmektedir. Ailedeki birey sayısı arttıkça ihtiyaç doğrultusunda genişletilmiş ev örnekleri karşımıza çıkmaktadır. İncesu geleneksel evlerinin incelenmesi kapsamında, İbrahim Solak ve Hasan Ünver evlerinin günümüz koşullarına büyüklük açısından veremediği için ihtiyaç doğrultusunda sonradan büyütüldüğü görülmektedir.

İki evin sonradan birleştirilmesiyle tek bir yapı haline dönüştürülen Solak evinde, iç sofalı plan tipi görülmektedir. Mestav konağı, İncesu'da ön plana çıkan nitelikli konaklardan biridir. Gayrimüslim evi olan konak, zemin, bodrum ve 1. kattan oluşmaktadır. Restorasyon çalışması tamamlanan, büyüklüğü ve tasarımıyla dikkat çeken Mestav konağı giriş cephesinde yoğun pencere kullanımı görülmektedir. Dışa dönük tasarlanan konakta, orta sofalı plan tipi görülmektedir. Mestav konağı iç mekânında ahşap detaylar dikkat çekmektedir.

İncesu evlerinde en sık görülen plan tipi avlulu sofalı plan tipidir. Yüksek avlu duvarlarıyla içe dönük tasarlanan evlerde, çoğunlukla iç sofalı plan tipi görülmektedir. Bu tip evlerde, sofa kapısı avluya açılmaktadır. Örtme, ahır, depo gibi evin yardımcı birimleri genellikle evden bağımsız şekilde, avluda yer almaktadır. Evler genellikle sofa, mutfak ve odalardan oluşmaktadır. Oda sayısı genellikle iki olmakla birlikte, ev sahibinin maddi durumuna göre artabilmektedir.

İncesu evlerindeki iç sofa, genel olarak Türk ve Kayseri evinde olduğu gibi çok işlevli ve evin özel mekânı olmaktan çok, odalar arası geçiş ve bağlantıyı sağlayan koridor niteliğinde karşımıza çıkmaktadır.

Nüfus mübadelesi ve şehir hayatının ilçedeki halka çekici gelmesi gibi sebeplerle bölgedeki tarihi evlerin büyük çoğunluğu terk edilmiş ve günümüzde birçok evin atıl durumda olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, tarihi ve kültürel mirasa sahip İncesu ilçesinde, özellikle son yıllarda koruma bilinci oluşmaya başlamış olup, ilçedeki nitelikli evlerin bir kısmında restorasyon çalışmalarının devam ettiği görülmektedir. Fakat terk edilmeye yüz tutmuş birçok evde, henüz yeterli bakım ve koruma çalışması yapılmadığını vurgulamak yerinde olacaktır.

İncesu geleneksel evleri, özgün yapısı itibarıyla çatısı bulunmayan, düz örtü sistemine sahip evlerdir. Bu durum konutların periyodik bakımlarının aksatılmadan yapılması gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bununla beraber sürekli bakımı yapılmayan evlerde bozulmaların hızla devam ettiği, duvarların su alması sebebiyle, ortamda nem ve rutubet meydana geldiği, bunun sonucunda da duvarlarda küflenmelerle beraber, sıva ve boyalarının dökülmesi gibi sorunların olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.1.).

Şekil 5.1. İncesu evlerinin duvarlarındaki sorunlar

Kış dönemi yoğun kar yağışıyla birlikte çatılardan su akıntısı olmaktadır. Ev sahiplerinin kendi imkânları doğrultusunda yaptırdığı tavan yalıtımı ve tadilatları

yetersiz kalmakla birlikte, tarihi yapının özgün dokusunu kaybetmesine neden olmaktadır (Şekil 5.2.).

Şekil 5.2. İncesu evlerinde zarar görmüş tavanlar

Düz toprak damlı çatılı evlerde yaşayan birçok ev sahibi yeterli maddi güce sahip olmadığı için çatı bakımı yaptıramamaktadır. Bakımı yapılmayan çatılarda ısı ve su yalıtımı problemleri yaşanmakta olup, kış dönemi çatılardan akıntılar olmaktadır. Akıntı olan evlerde rutubet oluşması nedeniyle sağlık açısından yaşamaya uygun olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda atıl durumda olan birçok evin çatısının da yıkık durumda olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.3.).

Şekil 5.3. İncesu evlerinde çatılardaki tahribat

Bunların dışında ve farklı bir durum olarak da, İncesu'daki TOKİ bölgesindeki inşaat aşamasında patlatılan dinamitlerin sebebiyet verdiği sarsıntı nedeniyle Alayı Güner evinin duvarları zarar görmüş ve çatlaklar oluşmuştur (Şekil 5.4.).

Şekil 5.4. Alayı Güner evinin duvarlarında oluşan çatlaklar

İlçedeki geleneksel evlerde diğer birçok yapı elemanında olduğu gibi döşemelerin de özgün dokusunun korunamadığı görülmektedir. Bazı evlerde döşemeler sıvanmış, tadilat yapılan evlerde parke ve seramik yapılarak döşemenin doğal dokusu yok edilmiştir. Terk edilen evlerde ise evin öncelikle ve en çok zarar gören kısımlarının başında döşemelerin geldiği saptanmıştır (Şekil 5.5.).

Şekil 5.5. İncesu evlerinde atıl durumdaki döşemeler

İlçedeki geleneksel konutların kapıları incelendiğinde kapıların bir çoğu çift kanatlı ve kemerlidir. Kapı üstlerinde taş süslemelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Eskiden ahşap olan kapı kanatlarının birçoğunun metal kapı ile değiştiği görülmektedir. Günümüzde halen özgün olarak varlığını sürdürme çabası içinde olan ahşap kapıların bir çoğunda bakım ve tadilat gerekmektedir. Terk edilen evlerde kapılar korunamamış olup, bu evlerin birçoğunda günümüzde kapıların yerinde olmadığı görülmüştür (Şekil 5.6.).

Şekil 5.6. İncesu evlerindeki kapı problemleri

Elif Dilek, evinin avlu kapısının taşlarının zarar gördüğünü ve yıkılmak üzere olduğunu, yetkilileri haberdar ettiği halde gerekli önlemlerin alınmadığını, bu nedenle kendi imkânları doğrultusunda tamirat yaptıkları bilgisini vermiştir.

Pencere doğramasında ahşap kullanılan geleneksel evlerde, gerekli bakımlar ve koruma önlemleri alınmadığı için kar, yağmur gibi olumsuz hava koşullarında ahşap pencerenin su alması, zamanla çürümeye başlaması ve soğuk havayı içeri alması gibi problemler yaşanmaktadır. Bu durum sonucunda ev sahipleri kendi olanakları doğrultusunda evlerini tamir ettirip, ahşap pencereleri PVC pencereler ile değiştirmektedirler (Şekil 5.7.). İlçedeki birçok evde görülen bu durum, incelenen evlerden Hasan Ünver, Tahsin Köse ve Gurbet Kaçmaz örneklerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle özellikle kullanıcılar tarafından niteliksiz onarım yapılan evlerde, öncelikle pencerelerin orjinal dokusunu kaybettiği görülmektedir.

Şekil 5.7. Ahşap pencelerin yerini alan PVC pencereler

Günümüzde metruk vaziyetteki geleneksel evlerin bir çoğunda kapı ve pencerelerin korunamadığı, bunların bir çoğunun ya büyük oranda tahrip olduğu, ya da çalınmış (yerinden alınmış) olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.8.).

Şekil 5.8. Terk edilen evlerde atıl durumda olan pencereler

Geleneksel konutlarda yapılara estetik değer katan dış cephe unsurlarından birisi de özgün çörtenlerdir. İncesu evlerinin çatılarından yağmur ve kar sularını uzaklaştırmak için kullanılmış olan özgün taş çörtenlerinin birçoğu günümüzde zarar görmüş olup, maalesef korunamamıştır (Şekil 5.9.).

Şekil 5.9. İncesu'da özgün dokusu korunamayan çörtenler

Tarihi binlerce yıl öncesine dayanan İncesu, konumu, bölgede zamanında farklı imparatorlukların yaşamış olması, Müslüman ve Hristiyan halkın bir arada yaşaması gibi etkenlerle birlikte zengin bir kültüre sahiptir. Bölgedeki zengin kültür, önemli mimari dokunun oluşmasına da katkı sağlamıştır. Bölgenin geleneksel evleri, plan şeması, oda ve cephe düzeni, işlevselliği ve süslemeleriyle birlikte, iç ve dış tasarımda kendine özgü karakteri olan ve dönemin kültürünü yansıtan önemli yapısal elemanlardır. Bu çalışmada da buna vurgu yapılmıştır.

20. yüzyılda yaşanan nüfus mübadelesi sonucunda gayrimüslümlerin İncesu'yu terk etmeye başladığı ve ilçenin ticari çekiciliğini yitirdiği bilinmektedir. Kent hayatının çekiciliğiyle birlikte ilçe, 1950'den itibaren Kayseri, Nevşehir ve İstanbul'a göç vermiştir (Özcan vd., 2005). Bölgedeki tarihi evlerin büyük çoğunluğu terk edilmiş olup, günümüzde birçok evin atıl durumda olduğu tespit edilmiştir. Kullanılmayan evler yıkılmaya terk edilmiş durumdadır. Tarihi evlerde düzenli bakım ve onarım çalışmaları yapılması gerekmektedir. Kullanılmayan konutlar bir yana, yaşanılan evlerde bile yeterli bakım ve onarım çalışmaları yapılmadığı için sorunlar yaşanmaktadır. Ev sahipleri kendi imkânları doğrultusunda yaptıkları bilinçsiz müdahalelerle tarihi dokuya zarar verebilmektedir.

Yapılan bu çalışmayla, İncesu'daki geleneksel evlerin mimari özellikleri ortaya konularak, geleneksel evler ile ilgili yapılan çalışmalara katkı sağlamak ve kültürel değerlere dikkat çekmek, sahip çıkmak amaçlanmıştır. Kaybolmaya yüz tutan kültürel dokunun sürekliliğin sağlanması için gerekli tedbirler alınmalı, gelecek nesillere bırakılmak üzere mimari miras örneklerimizin hak ettiği ilgiyi görebilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Ambar : Yiyeceklerin muhafaza edildiği alan.

Aşgana : Yemek yapılan bölüm.

Çağ : Banyo yapmak, çamaşır ve bulaşık yıkamak gibi temizlik ihtiyaçlarının karşılandığı çok işlevli bölüm.

Gusülhane : Odanın içindeki dolapta yer alan yıkanma bölümü.

Harem : Yatma ve uyuma alanı olarak kullanılan çok işlevli oda.

Hayat : Avlu.

Kabaltı : Odanın altından sokaklar arası geçişe izin veren evin bölümü.

Kapalak : Ocak dumanının dışarı çıkmasını sağlayan baca.

Köşk : Avlu içinde gelişim gösteren yarı açık oturma alanı.

Mahzen : Geleneksel evlerin bodrum katında şarap yapılan mekân.

Örtme : Evlerin avlusunda yer alan, üstü kapalı, önü açık ve içerisinde ocak bulunan mekân.

Sedir : Oturma alanı.

Seki : Sedir bulunan oturma bölümü.

Sekialtı : Odanın girişinde yer alan, odalar arası geçiş ve bağlantıyı sağlayan servis alanı.

Sofa : Odalar arası geçiş ve bağlantıyı sağlamasının yanı sıra, ailenin birlikte zaman geçirdiği ve misafirlerin ağırlandığı çok işlevli bölüm.

Tafhane : Mutfak (İncesu yöresinde yaygın kullanım).

Tahtalı : Yemek hazırlanan ve yemeklerin yendiği bölüm.

Tandır : Ekmek ve yemek pişirme, ısınma amacıyla kullanılan alan.

Tokana : Mutfak (Kayseri yöresinde yaygın kullanım).

KAYNAKLAR

Alan, G., "İncesu", Kayseri Ansiklopedisi, ***Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 95***, 3. Cilt, İstanbul, 292-299 (2013).

Altan, G. vd., "Geleneksel Konutların Tipolojisi Üzerine Bir Araştırma: Kızılcabölük Örneği", ***Online Journal of Art and Design,*** Eskişehir (2021).

Arel, A., "Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar", ***Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları***, İzmir (1982).

Atak, Ö., "Mekânsal dizim ve görünür alan bağlamında geleneksel Kayseri evleri", Yüksek Lisans Tezi, ***İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,*** 161-163, İstanbul (2009).

Aydın, Ö. ve Alemdağ, E., "Karadeniz Geleneksel Mimarisinde Sürdürülebilir Malzemeler; Ahşap ve Taş", ***Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi***, 35, 394-405, (2014).

Bektaş, C. "Türk Evi", ***Yapı Kredi Yayınları***, İstanbul (1996).

Bolak Hisarlıgil, B., "Yer"leşmenin Düş(üm)lenmesi: Geleneksel Anadolu Yerleşmelerinde "Ara"lar ", Doktora Tezi, ***İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,*** İstanbul (Ekim 2007).

Bozkurt, S. G., "19. yy.'da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi", ***Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University***, 62(2):37-70, İstanbul (2013).

Cansever, T., "Türk Evinin Mimarisi", Türkler Ansiklopedisi, ***Yeni Türkiye Yayınları***, 4. Cilt, 200-203, Ankara (2002).

Cömert, H., "1844-1875 yılları arasında İncesu Kayseri", ***İncesu Belediyesi Yayınları,*** 6, Kayseri (2010).

Çakıroğlu, N., "Kayseri Evleri", ***İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları***, İstanbul, (1952).

Çalışır Hovardaoğlu, S., "Tarihi Süreklilikte Kentsel Katmanlaşmanın Belgelenmesi Bağlamında Kayseri Kent Merkezi", Doktora Tezi, ***İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü***, İstanbul (2009).

Çelebi, Ç. L., "Konut ve Göç: 19. Yüzyıl Kayseri Rum Evleri", ***Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi***, XXXII / 1, 17-45, İzmir (2017).

Çetin, Y., "Geleneksel Türk Evinde Cumba". ***Sanat Tarihi Dergisi***. 15. (2), 17-27. (2006).

Çöteli M. G., "Görsel Planlama ve Pitoresk'i Yeniden Kurmak: Kentsel Tasarım Stüdyo Eğitiminde Kentsel Problemlere Yaklaşım", ***Sanat ve Tasarım Dergisi***, Sayı 19, 33-53, Ankara (Haziran 2017).

Çöteli, M. G., "Kültürel Peyzajın Korunması ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişmenin Yaratılması Yönünde Bir Politika Önerisi", ***Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***, Sayı: 32, 71-110, Kayseri (Haziran 2012).

Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Atatürk Evi Müzesi arşivi, (2021).

Denktaş, M., "İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi", ***Vakıflar Dergisi***, Ankara, 26: 193-224 (1997).

Denktaş, M., "İncesu'daki Türk devri yapıları", Yüksek Lisans Tezi, ***Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü***, Konya, 37-38 (1989).

Dişli G., vd., "Tarihî Konut Yapılarında İşlevsel Sistemler; Konya - Ilgın'da Tarihi Bir Konut Örneği", ***Sanat Tarihi Dergisi***, XXVIII/2, 407-435, İzmir (2019).

Eldem, S. H., "Türk Evi Osmanlı Dönemi", ***Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı***, Cilt I, İstanbul (1984).

Eldem, S. H., "Türk Evi Plan Tipleri", ***İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,*** İstanbul (1954).

Eldem, S. H., "Osmanlı Dönemi Türk Evi III", ***Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı***, İstanbul (1987).

Erdoğan, A. ve Atabeyoğlu, Ö., "Tarihi yapıların kentsel dokuya etkisi: Kayseri kent merkezi örneği", ***Turkish Journal of Forestry***, 17(1), 83-92, Isparta (2016).

Eyüce, A., "Geleneksel Yapılar ve Mekanlar", ***Birden Yayınevi***, İstanbul (2005).

Faroqhi, S., "Orta Halli Osmanlılar", Çeviri Editörü: ***Hamit Çalışkan***, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul (2007).

Gabriel, A., "Monument Turcs'd Anatolia", ***E. de Boccard***, C. I, 100, Paris (1931).

Günay, R., "Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri". ***Yapı Endüstri Merkezi Yayınları***, İstanbul (1999).

Gündoğdu, G., "Kayseri sit alanı içinde yer alan sivil mimarlık örnekleri üzerine bir araştırma", Yüksek Lisans Tezi, ***Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü***, İstanbul (1986).

Hacısalihoğlu, İ. Y., "Şehir coğrafyası açısından Safranbolu-Karabük ikilemi", Doktora Tezi. ***İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü***, İstanbul (1995).

Hasol, D., "Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü", 12. Baskı, ***Yem Yayınları***, İstanbul (2012).

İmamoğlu, V., "Geleneksel Kayseri Evleri", ***Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları*** No:49, Kayseri (2006).

İmamoğlu, V., "Geleneksel Kayseri Evlerinde Bir Zerafet İfadesi Olarak Sofa", ***Metu JFA***, 2010/1, (27:2):223-238, Ankara (2010).

İmamoğlu, V., "Geleneksel Gesi evleri Mimar Sinan'ın yetiştiği yöredeki köyler ve geleneksel evler", ***Kayseri Büyükşehir Belediyesi***, Kayseri (2010).

İncesu Belediyesi arşivi, (2021).

İnternet 1: "Kayseri ilinin ilçeleri ve merkez ilçeleri" **https://www.lafsozluk.com/2009/04/kayseri-ilinin-ilceleri-ve-nufus-sayilari.html** (2021).

İnternet 2: Pinterest, "Kayseri için örnek haritalar", **https://tr.pinterest.com/pin/410601691034032541/** (2021).

İnternet 3: "İncesu İlçesi", **https://kartanesi-38.blogspot.com/2013/04/incesu-ilcesi.html** (2021).

İnternet 4: Metropol Haber, "Tarihi İncesu Evleri Onarılıyor.", **https://www.youtube.com/watch?v=TczgV4jlM94&t=41s** (2021).

İnternet 5: "Kayseri Nüfusu", **https://www.nufusu.com/il/kayseri-nufusu** (2021).

İnternet 6: "Türkiye'nin En Kalabalık İlleri 2021" **https://www.nufusu.com/turkiyenin-en-kalabalik-sehirleri** (2021).

İnternet 7: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, "Ekonomik Yapı", **https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-54978/iklim-ve-bitki-ortusu.html** (2022).

İnternet 8: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, "İklim ve Bitki Örtüsü", **https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-55002/ekonomik-yapi.html** (2022).

İnternet 9: Google Earth, **https://earth.google.com/web/** (2021).

İnternet 10: Kayseri Gezi, "İncesu", **https://www.kayserigezi.net/kayseri-doga/incesu-193** (2021).

İnternet 11: "İncesu Nüfusu-Kayseri", **https://www.nufusu.com/ilce/incesu_kayseri-nufusu** (2021).

İnternet 12: "Kayseri İncesu'nun Mahalleleri-Kayseri İncesu Mahalle Haritası" **https://www.atlasbig.com/tr/kayseri-incesunun-mahalleleri** (2021).

İnternet 13: "Kayseri İncesu Nüfusu", **https://www.nufusune.com/incesu-ilce-nufusu-kayseri** (2021).

İnternet 14: "Bulgurcu Mahallesi Nüfusu İncesu Kayseri" **https://www.nufusune.com/42232-kayseri-incesu-bulgurcu-mahallesi-nufusu** (2021).

İnternet 15: "Yarım Mahallesi Nüfusu İncesu Kayseri", **https://www.nufusune.com/42239-kayseri-incesu-yarim-mahallesi-nufusu**, (2021).

İnternet 16: Demirören Haber Ajansı "349 yıllık hamam çay ocağına dönüştü." **https://www.dha.com.tr/gundem/349-yillik-hamam-cay-ocagina-donustu-1701911** (2022).

İnternet 17: "Avlu, Güpgüpoğlu Konağı" **http://mimaritasarimatolyesiavlu.blogspot.com/2015/03/gupgupoglu-konagi-melikgazi-ilcesi.html** (2021).

İnternet 18: Somut Haber, "Gavremoğlu Konağı Restore Edildi.", **http://somuthaber.com/gavremoglu-konagi-restore-edildi/5368/** (2022).

İnternet 19: Kayseri Haber, "Gavremoğlu Konağı", **http://www.kayserihaber.com.tr/haber/gavremoglu-konagi-33192.html** (2022).

İpşirli, M., "KAYSERİ İç Anadolu bölgesinde şehir ve bu şehrin merkez olduğu il" ***TDV İslam Ansiklopedisi***, 25. cilt, 96-101, Ankara (2022).

Kahraman, B., "Geleneksel Türk odasında ahşap iç mimari elemanları", Yüksek Lisans Tezi, ***Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,*** İstanbul (1997).

Kayseri Etnografya Müzesi arşivi, (2021).

Kocatürk, F. ve Yılmaz Bakır, N., "İncesu'da Yeni Yapılaşma Kararlarının Geleneksel Doku Üzerindeki Etkileri", ***İncesu Sempozyumu***, 83-99, Kayseri (Ekim 2011).

Kuban, D., "Türk Hayat'lı Evi", ***Ziraat Bankası Kültür Yayınları***, İstanbul (1995).

Kuran, A., "Klasik Osmanlı Mimarisi Çağının Sonlarında Yapılan İki Külliye", ***Vakıflar Dergisi***, Sayı: 9, 239, Ankara, (1971).

Küçükerman, Ö., "Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi". ***Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu***, İstanbul (2007).

Odabaşı, A. S., "Geçmişten Günümüze Konya Kültürü", ***Konya Selçuklu Belediyesi,*** Konya (2000).

Oğuz, Z., "Gelenekleriyle Görenekleriyle Konya Dağ Köyleri", ***Çizgi Yayıncılık,*** Konya (1997).

Önal, M. ve Çellek, S., "İç Anadolu'da Geleneksel Türk Evleri, Yapısal Özellikleri, Yozgat ve Kırşehir Örnekleri", ***Uluslararası Bozok Sempozyumu***, 315-331, Yozgat (2016).

Özel, Y., "Türk Evinde Sokağa Uzanan İç Mekânlar: Çıkmalar", ***International Journal of Social and Humanities Sciences*** (IJSHS), 3(1), 143-160, (2019).

Özcan, Z., vd. (2005). "Geleneksel Konut Dokusunda Kullanılabilirlik Ölçütlerinin Belirlenmesi, Talas-İncesu Örnekleri", ***Minpa Matbaacılık,*** Ankara (2002).

Özsöz, C., "Kayseri'de Ticaret Kültürünün Tarihsel Kökleri ve Bugünü: MÜSİAD Kayseri Şubesi Örneği", ***OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,*** cilt 7, 284-311, Kayseri (2017).

Sarı, M. ve Karababa, O., "Dünden Bugüne İncesu", ***Netform Matbaacılık***, Kayseri (2005).

Sarıkaya, B. ve Arpacıoğlu, Ü., "Orta Anadolu Köy Evlerinde Duvar", ***İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi***, Cilt 1, Sayı 1, 21-31, İstanbul (2019).

Selçuk S. ve Sorguç A., "Sınırlanmıştan Sınıra: Sınırdan Arayüze: Sayısaldan Fiziksele". ***Mimarlık Dergisi***, 38, İstanbul (2016).

Sevim, K., "Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi restorasyon önerisi", Yüksek Lisans Tezi, ***Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü***, Ankara (2014).

Subaşı M.İ., "Dünden Bugüne Kayseri", ***Kıvılcım Yayınevi***, Kayseri, (2003).

Sönmez, F., "Kayseri barınma kültüründe değişim: 1930-1970", ***Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü***, İstanbul (2012).

Sönmez, F. ve Doğan, H., "Kayseri'nin İncesu ilçesinde tarihi bir ev: Hacı Osman Mestav konağı" ***Mimarlık Planlama ve Tasarım Alanında Araştırma ve Derlemeler***, Gece Kitaplığı, 47-68, Ankara (2019).

Şimşek, F., "Anadolu Türk Mimarisinde Taş Malzeme", (Yüksek Lisans Tezi) ***Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı,*** İstanbul (2016).

Tali, Ş., "Geleneksel Kayseri Evlerinde Süsleme", ***Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***, 61-72, Erzurum (2005).

Toroğlu, E. ve Kaya, Ö., "Kentleşme Sürecinde Oruçreis Mahallesi (Kocasinan-Kayseri)", ***Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi***, Cbd 12 (2), Ankara, 161-186 (2014).

Tozer, H.F., "Turkish Armenia and Eastern Asia Minor", ***Kessinger Publishing***, Londra: Longmans (1881).

Tuğlacı, P., "Osmanlı Şehirleri". ***Milliyet Yayınları***, İstanbul (1985).

Uşma, G., "Anadolu'daki Geleneksel Türk Evlerinin Plan, Cephe ve Süsleme Özellikleri Bağlamında İncelenmesi", ***Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi***, Mardin (2021).

Üce, S.ve Arpacıoğlu, Ü., "Orta Anadolu Köy Evlerinde Pencere ve Işık, Tongurlar Köyü, Yapısal Analizler", ***İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,*** Cil 1, Sayı 1, 38-46, İstanbul (2019).

Yalçın, T., "Bir İlçenin Sosyo-Kültürel Tarihi İNCESU", ***Can Form Ofset Matbaa LTD. ŞTİ.***, Kayseri (2021).

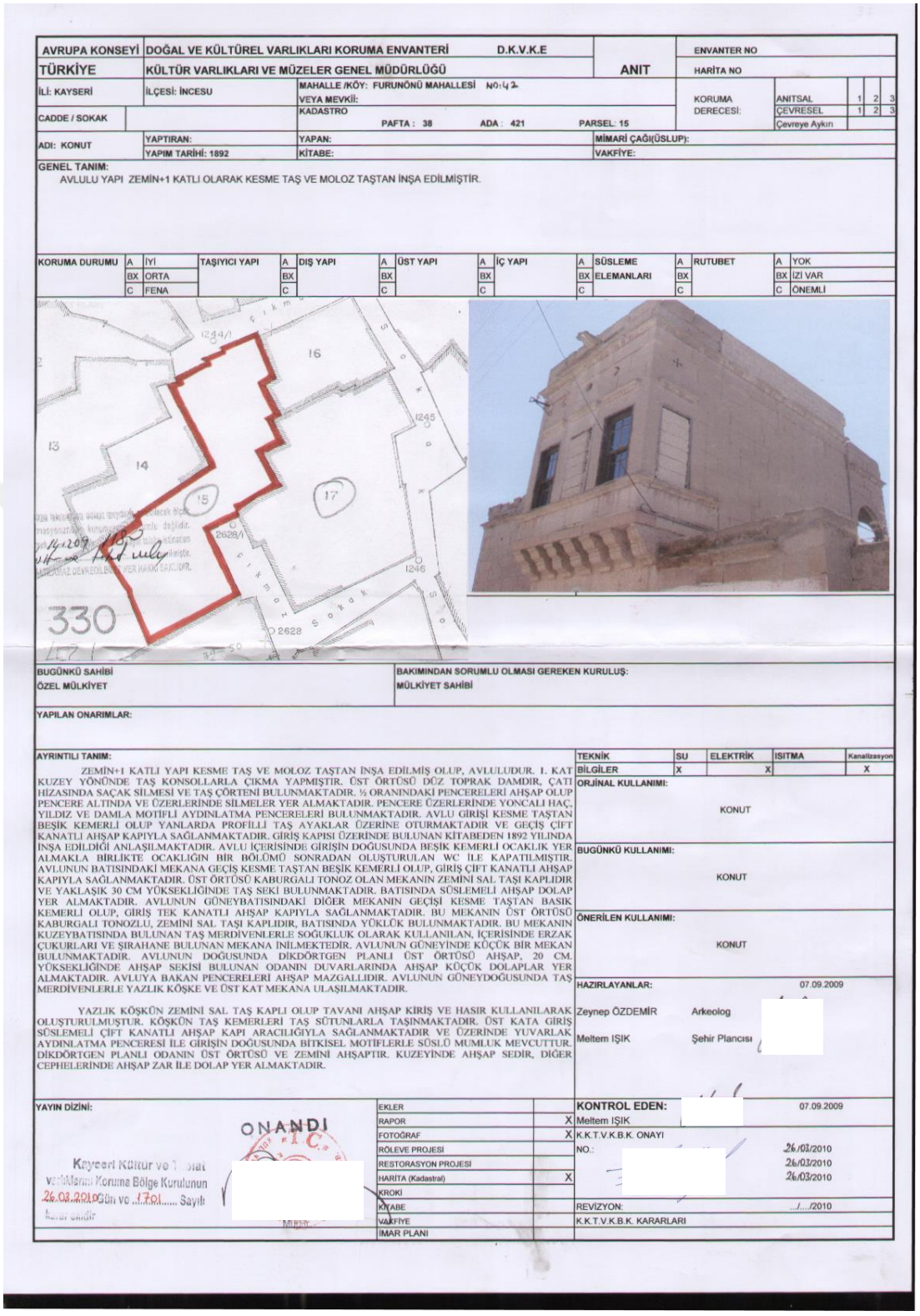
Yalçın, T., "Bir İlçenin Sosyo-Kültürel Tarihi İNCESU", ***Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi***, 33:10, Ankara (2005).

Yavuzer, H., "İncesu'da Sosyal Hayat", 1. Ulusal İncesu Sempozyumu. ***İncesu Belediyesi Kültür Yayınları***, 1. Baskı, 153-180, Kayseri (2011).

Yıldırım, G., "İncesu'da yerleşmenin evrimi", Yüksek Lisans Tezi, ***İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü***, İstanbul (1999).

EK AÇIKLAMALAR A.

İNCELENEN YAPILARIN TESCİL FİŞLERİ

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: FURUNÖNÜ MAHALLESİ NO:42 | VEYA MEVKİİ:

CADDE / SOKAK | KADASTRO PAFTA : 38 ADA : 421 PARSEL: 15

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPAN: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP):

YAPIM TARİHİ: 1892 | KİTABE: | VAKFİYE:

GENEL TANIM:

AVLULU YAPI ZEMİN+1 KATLI OLARAK KESME TAŞ VE MOLOZ TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET		
	A	İYİ		A		A		A		A		A		A	YOK
	BX	ORTA		BX		BX		BX		BX		BX		BX	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

BUGÜNKÜ SAHİBİ: ÖZEL MÜLKİYET | BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

ZEMİN+1 KATLI YAPI KESME TAŞ VE MOLOZ TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ OLUP, AVLULUDUR. I. KAT KUZEY YÖNÜNDE TAŞ KONSOLLARLA ÇIKMA YAPMIŞTIR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAMDIR, ÇATI HİZASINDA SAÇAK SİLMESİ VE TAŞ ÇÖRTENİ BULUNMAKTADIR. ½ ORANINDAKİ PENCERELERİ AHŞAP OLUP PENCERE ALTINDA VE ÜZERLERİNDE SİLMELER YER ALMAKTADIR. PENCERE ÜZERLERİNDE YONCALI HAÇ, YILDIZ VE DAMLA MOTİFLİ AYDINLATMA PENCERELERİ BULUNMAKTADIR. AVLU GİRİŞİ KESME TAŞTAN BEŞİK KEMERLİ OLUP YANLARDA PROFİLLİ TAŞ AYAKLAR ÜZERİNE OTURMAKTADIR VE GEÇİŞ ÇİFT KANATLI AHŞAP KAPIYLA SAĞLANMAKTADIR. GİRİŞ KAPISI ÜZERİNDE BULUNAN KİTABEDEN 1892 YILINDA İNŞA EDİLDİĞİ ANLAŞILMAKTADIR. AVLU İÇERİSİNDE GİRİŞİN DOĞUSUNDA BEŞİK KEMERLİ OCAKLIK YER ALMAKLA BİRLİKTE OCAKLIĞIN BİR BÖLÜMÜ SONRADAN OLUŞTURULAN WC İLE KAPATILMIŞTIR. AVLUNUN BATISINDAKİ MEKANA GEÇİŞ KESME TAŞTAN BEŞİK KEMERLİ OLUP, GİRİŞ ÇİFT KANATLI AHŞAP KAPIYLA SAĞLANMAKTADIR. ÜST ÖRTÜSÜ KABURGALI TONOZ OLAN MEKANIN ZEMİNİ SAL TAŞI KAPLIDIR VE YAKLAŞIK 30 CM YÜKSEKLİĞİNDE TAŞ SEKİ BULUNMAKTADIR. BATISINDA SÜSLEMELİ AHŞAP DOLAP YER ALMAKTADIR. AVLUNUN GÜNEYBATISINDAKİ DİĞER MEKANIN GEÇİŞİ KESME TAŞTAN BASIK KEMERLİ OLUP, GİRİŞ TEK KANATLI AHŞAP KAPIYLA SAĞLANMAKTADIR. BU MEKANIN ÜST ÖRTÜSÜ KABURGALI TONOZLU, ZEMİNİ SAL TAŞI KAPLIDIR, BATISINDA YÜKLÜK BULUNMAKTADIR. BU MEKANIN KUZEYBATISINDA BULUNAN TAŞ MERDİVENLERLE SOĞUKLUK OLARAK KULLANILAN, İÇERİSİNDE ERZAK ÇUKURLARI VE ŞIRAHANE BULUNAN MEKANA İNİLMEKTEDİR. AVLUNUN GÜNEYİNDE KÜÇÜK BİR MEKAN BULUNMAKTADIR. AVLUNUN DOĞUSUNDA DİKDÖRTGEN PLANLI ÜST ÖRTÜSÜ AHŞAP, 20 CM. YÜKSEKLİĞİNDE AHŞAP SEKİSİ BULUNAN ODANIN DUVARLARINDA AHŞAP KÜÇÜK DOLAPLAR YER ALMAKTADIR. AVLUYA BAKAN PENCERELERİ AHŞAP MAZGALLIDIR. AVLUNUN GÜNEYDOĞUSUNDA TAŞ MERDİVENLERLE YAZLIK KÖŞKE VE ÜST KAT MEKANA ULAŞILMAKTADIR.

YAZLIK KÖŞKÜN ZEMİNİ SAL TAŞ KAPLI OLUP TAVANI AHŞAP KİRİŞ VE HASIR KULLANILARAK OLUŞTURULMUŞTUR. KÖŞKÜN TAŞ KEMERLERİ TAŞ SÜTUNLARLA TAŞINMAKTADIR. ÜST KATA GİRİŞ SÜSLEMELİ ÇİFT KANATLI AHŞAP KAPI ARACILIĞIYLA SAĞLANMAKTADIR VE ÜZERİNDE YUVARLAK AYDINLATMA PENCERESİ İLE GİRİŞİN DOĞUSUNDA BİTKİSEL MOTİFLERLE SÜSLÜ MUMLUK MEVCUTTUR. DİKDÖRTGEN PLANLI ODANIN ÜST ÖRTÜSÜ VE ZEMİNİ AHŞAPTIR. KUZEYİNDE AHŞAP SEDİR, DİĞER CEPHELERİNDE AHŞAP ZAR İLE DOLAP YER ALMAKTADIR.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 07.09.2009

Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog

Meltem IŞIK Şehir Plancısı

YAYIN DİZİNİ:

ONANDI

Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kurulunun 26.03.2010 Gün ve 1701 Sayılı kararı gereğidir

EKLER	
RAPOR	X
FOTOĞRAF	X
RÖLEVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA (Kadastral)	X
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
İMAR PLANI	

KONTROL EDEN: 07.09.2009

Meltem IŞIK

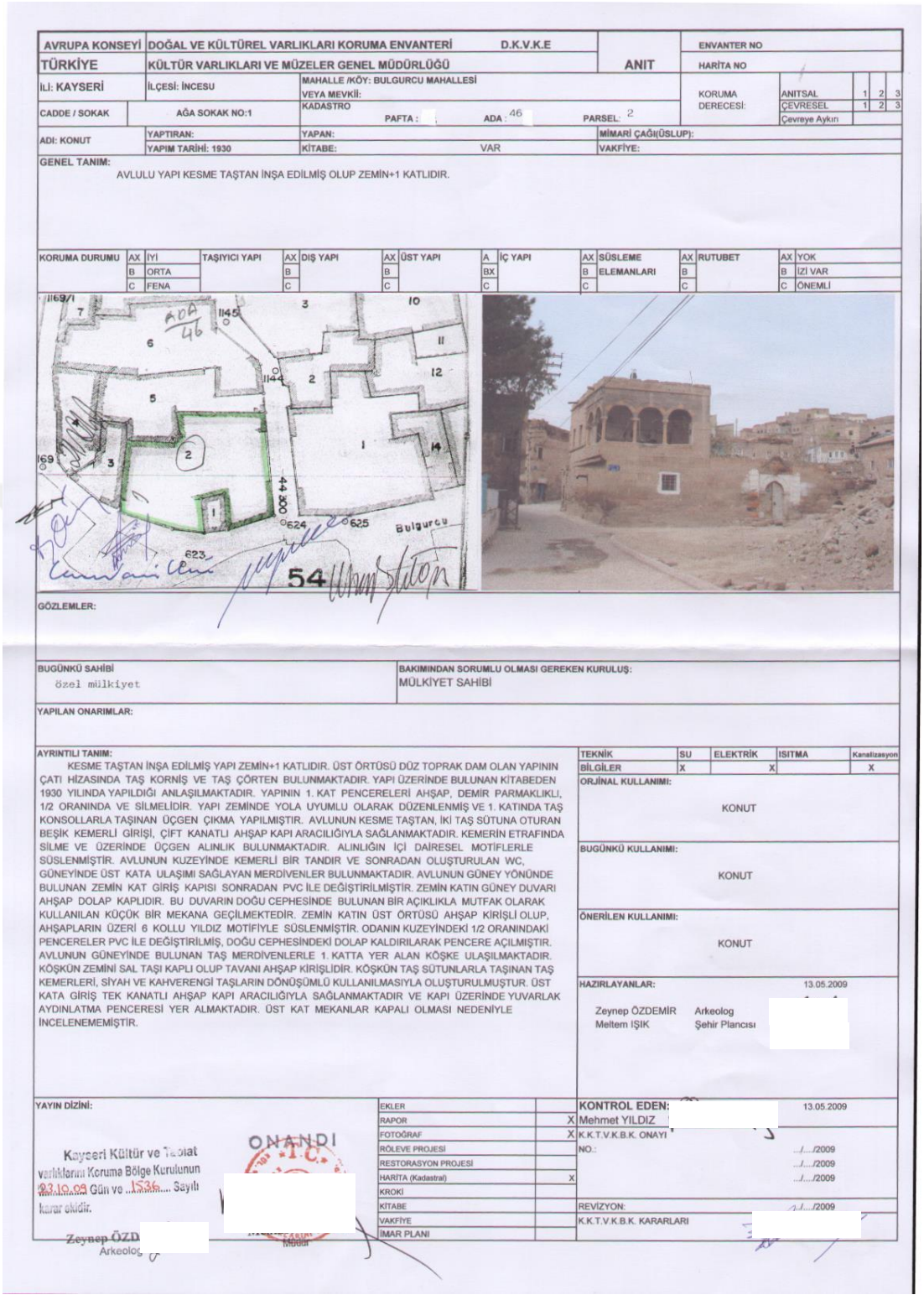
K.K.T.V.K.B.K. ONAYI

NO.: 26/03/2010 26/03/2010 26/03/2010

REVİZYON: ../../2010

K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.1. Sezgin Sülün evi tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: BULGURCU MAHALLESİ VEYA MEVKİİ:

CADDE / SOKAK: AĞA SOKAK NO:1 | KADASTRO PAFTA: ADA: 46 PARSEL: 2

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPIM TARİHİ: 1930 | YAPAN: | KİTABE: VAR | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): | VAKFİYE:

GENEL TANIM:
AVLULU YAPI KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ OLUP ZEMİN+1 KATLIDIR.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET		YOK
	AX	İYİ		AX		AX		A		AX		AX		AX	
	B	ORTA		B		B		BX		B		B		B	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

GÖZLEMLER:

BUGÜNKÜ SAHİBİ: özel mülkiyet

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:
KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ YAPI ZEMİN+1 KATLIDIR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAM OLAN YAPININ ÇATI HİZASINDA TAŞ KORNİŞ VE TAŞ ÇÖRTEN BULUNMAKTADIR. YAPI ÜZERİNDE BULUNAN KİTABEDEN 1930 YILINDA YAPILDIĞI ANLAŞILMAKTADIR. YAPININ 1. KAT PENCERELERİ AHŞAP, DEMİR PARMAKLIKLI, 1/2 ORANINDA VE SİLMELİDİR. YAPI ZEMİNDE YOLA UYUMLU OLARAK DÜZENLENMİŞ VE 1. KATINDA TAŞ KONSOLLARLA TAŞINAN ÜÇGEN ÇIKMA YAPILMIŞTIR. AVLUNUN KESME TAŞTAN, İKİ TAŞ SÜTUNA OTURAN BEŞİK KEMERLİ GİRİŞİ, ÇİFT KANATLI AHŞAP KAPI ARACILIĞIYLA SAĞLANMAKTADIR. KEMERİN ETRAFINDA SİLME VE ÜZERİNDE ÜÇGEN ALINLIK BULUNMAKTADIR. ALINLIĞIN İÇİ DAİRESEL MOTİFLERLE SÜSLENMİŞTİR. AVLUNUN KUZEYİNDE KEMERLİ BİR TANDIR VE SONRADAN OLUŞTURULAN WC, GÜNEYİNDE ÜST KATA ULAŞIMI SAĞLAYAN MERDİVENLER BULUNMAKTADIR. AVLUNUN GÜNEY YÖNÜNDE BULUNAN ZEMİN KAT GİRİŞ KAPISI SONRADAN PVC İLE DEĞİŞTİRİLMİŞTİR. ZEMİN KATIN GÜNEY DUVARI AHŞAP DOLAP KAPLIDIR. BU DUVARIN DOĞU CEPHESİNDE BULUNAN BİR AÇIKLIKLA MUTFAK OLARAK KULLANILAN KÜÇÜK BİR MEKANA GEÇİLMEKTEDİR. ZEMİN KATIN ÜST ÖRTÜSÜ AHŞAP KİRİŞLİ OLUP, AHŞAPLARIN ÜZERİ 6 KOLLU YILDIZ MOTİFİYLE SÜSLENMİŞTİR. ODANIN KUZEYİNDEKİ 1/2 ORANINDAKİ PENCERELER PVC İLE DEĞİŞTİRİLMİŞ, DOĞU CEPHESİNDEKİ DOLAP KALDIRILARAK PENCERE AÇILMIŞTIR. AVLUNUN GÜNEYİNDE BULUNAN TAŞ MERDİVENLERLE 1. KATTA YER ALAN KÖŞKE ULAŞILMAKTADIR. KÖŞKÜN ZEMİNİ SAL TAŞI KAPLI OLUP TAVANI AHŞAP KİRİŞLİDİR. KÖŞKÜN TAŞ SÜTUNLARLA TAŞINAN TAŞ KEMERLERİ, SİYAH VE KAHVERENGİ TAŞLARIN DÖNÜŞÜMLÜ KULLANILMASIYLA OLUŞTURULMUŞTUR. ÜST KATA GİRİŞ TEK KANATLI AHŞAP KAPI ARACILIĞIYLA SAĞLANMAKTADIR VE KAPI ÜZERİNDE YUVARLAK AYDINLATMA PENCERESİ YER ALMAKTADIR. ÜST KAT MEKANLAR KAPALI OLMASI NEDENİYLE İNCELENEMEMİŞTİR.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

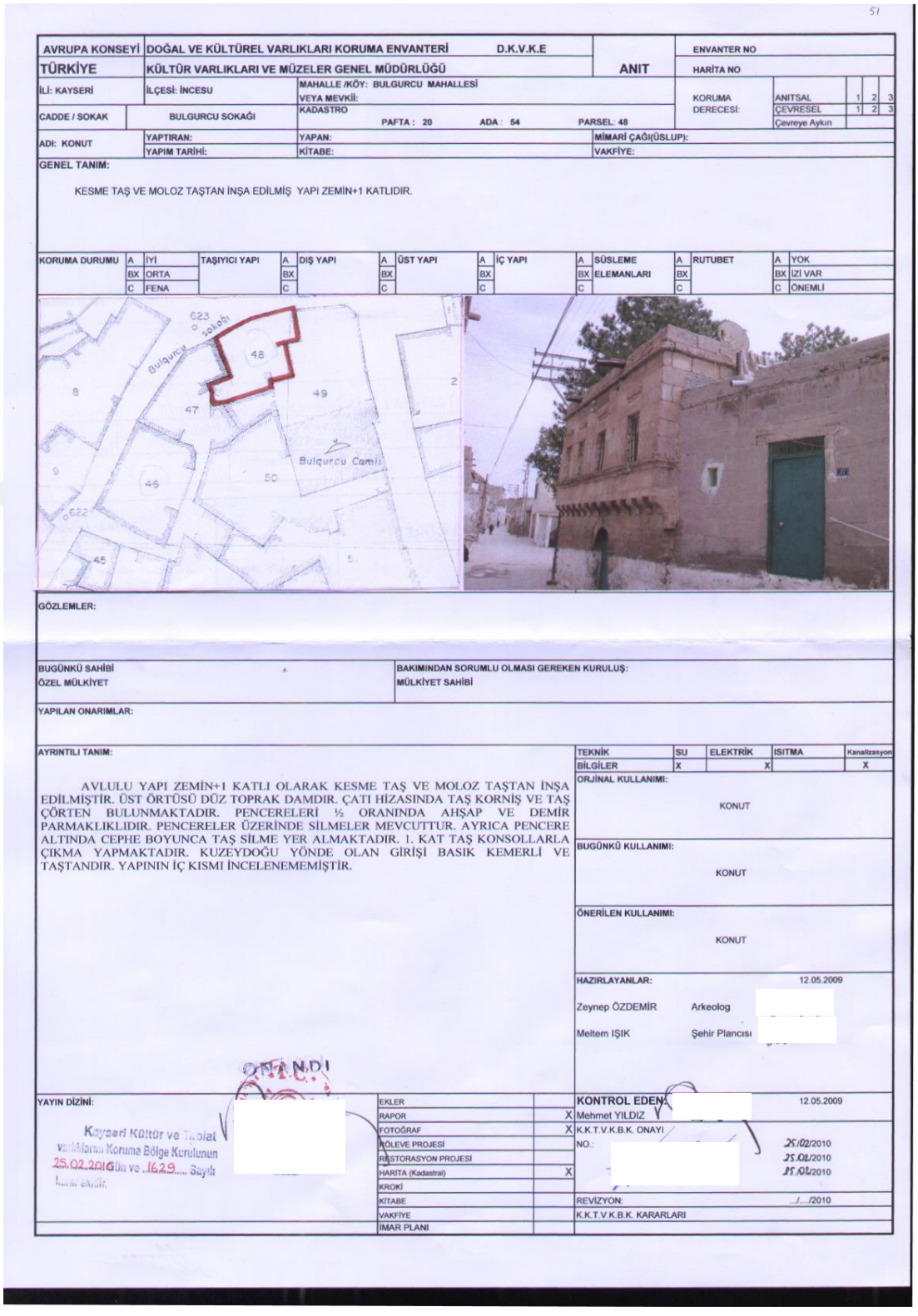
HAZIRLAYANLAR: 13.05.2009
Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog
Meltem IŞIK Şehir Plancısı

YAYIN DİZİNİ:
Kayseri Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 23.10.09 Gün ve ..1536.... Sayılı kararı ekidir.
ONANDI
Zeynep ÖZD
Arkeolog

EKLER		
RAPOR	X	
FOTOĞRAF	X	
RÖLEVE PROJESİ		
RESTORASYON PROJESİ		
HARİTA (Kadastral)	X	
KROKİ		
KİTABE		
VAKFİYE		
İMAR PLANI		

KONTROL EDEN: 13.05.2009
Mehmet YILDIZ
K.K.T.V.K.B.K. ONAYI
NO.: ../..../2009
../..../2009
../..../2009
REVİZYON: ../..../2009
K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.2. Elif Dilek evi tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: BULGURCU MAHALLESİ | VEYA MEVKİİ:

CADDE / SOKAK: BULGURCU SOKAĞI | KADASTRO PAFTA : 20 ADA : 54 PARSEL: 48

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPAN: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): | YAPIM TARİHİ: | KİTABE: | VAKFİYE:

GENEL TANIM:

KESME TAŞ VE MOLOZ TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ YAPI ZEMİN+1 KATLIDIR.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET		
	A	İYİ		A		A		A		A		A		A	YOK
	BX	ORTA		BX		BX		BX		BX		BX		BX	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

GÖZLEMLER:

BUGÜNKÜ SAHİBİ: ÖZEL MÜLKİYET | BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

AVLULU YAPI ZEMİN+1 KATLI OLARAK KESME TAŞ VE MOLOZ TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAMDIR. ÇATI HİZASINDA TAŞ KORNİŞ VE TAŞ ÇÖRTEN BULUNMAKTADIR. PENCERELERİ ½ ORANINDA AHŞAP VE DEMİR PARMAKLIKLIDIR. PENCERELER ÜZERİNDE SİLMELER MEVCUTTUR. AYRICA PENCERE ALTINDA CEPHE BOYUNCA TAŞ SİLME YER ALMAKTADIR. 1. KAT TAŞ KONSOLLARLA ÇIKMA YAPMAKTADIR. KUZEYDOĞU YÖNDE OLAN GİRİŞİ BASIK KEMERLİ VE TAŞTANDIR. YAPININ İÇ KISMI İNCELENEMEMİŞTİR.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 12.05.2009

Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog

Meltem IŞIK Şehir Plancısı

ONAYLI

YAYIN DİZİNİ:

Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 25.02.2010 Gün ve 1629 Sayılı kararı ekidir.

EKLER	
RAPOR	X
FOTOĞRAF	X
RÖLEVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA (Kadastral)	X
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
İMAR PLANI	

KONTROL EDEN: 12.05.2009

Mehmet YILDIZ

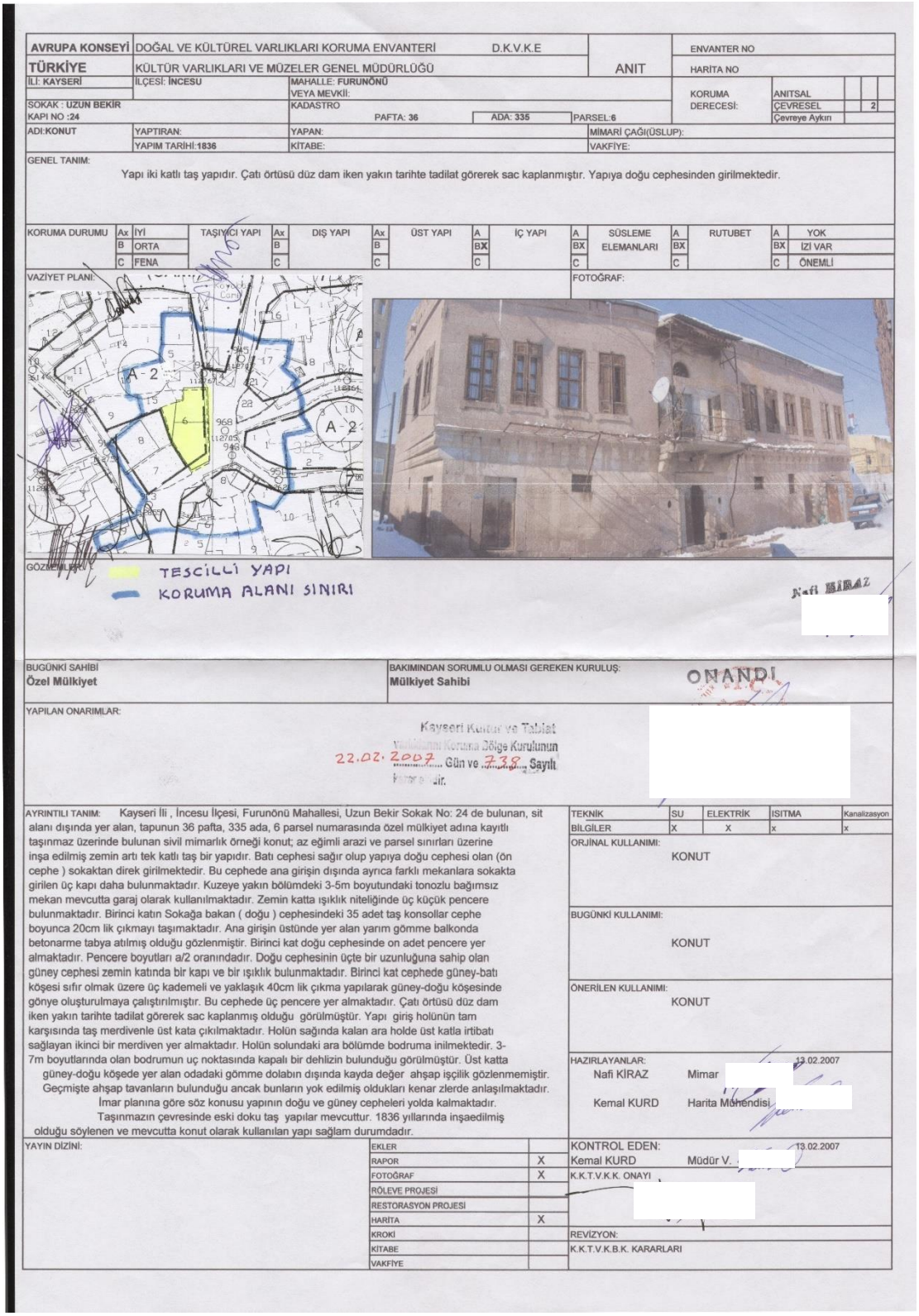
K.K.T.V.K.B.K. ONAYI

NO.: 25/02/2010 25/01/2010 25/01/2010

REVİZYON: .../.../2010

K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.3. İbrahim Solak evi tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO
TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO
İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE: FURUNÖNÜ VEYA MEVKİİ: | KORUMA DERECESİ: ANITSAL / ÇEVRESEL 2 / Çevreye Aykırı
SOKAK : UZUN BEKİR KAPI NO :24 | KADASTRO PAFTA: 36 ADA: 335 PARSEL:6
ADI:KONUT | YAPTIRAN: | YAPAN: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): | YAPIM TARİHİ:1836 | KİTABE: | VAKFİYE:

GENEL TANIM:
Yapı iki katlı taş yapıdır. Çatı örtüsü düz dam iken yakın tarihte tadilat görerek sac kaplanmıştır. Yapıya doğu cephesinden girilmektedir.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET		
	Ax	İYİ		Ax		Ax		A		A		A		A	YOK
	B	ORTA		B		B		BX		BX		BX		BX	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI:

FOTOĞRAF:

GÖZLEMLER:
TESCİLLİ YAPI
KORUMA ALANI SINIRI

Nafi KİRAZ

BUGÜNKİ SAHİBİ: Özel Mülkiyet
BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: Mülkiyet Sahibi
ONANDI

YAPILAN ONARIMLAR:
Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun
22.02.2007 Gün ve 738 Sayılı Kararı gereğince

AYRINTILI TANIM: Kayseri İli , İncesu İlçesi, Furunönü Mahallesi, Uzun Bekir Sokak No: 24 de bulunan, sit alanı dışında yer alan, tapunun 36 pafta, 335 ada, 6 parsel numarasında özel mülkiyet adına kayıtlı taşınmaz üzerinde bulunan sivil mimarlık örneği konut; az eğimli arazi ve parsel sınırları üzerine inşa edilmiş zemin artı tek katlı taş bir yapıdır. Batı cephesi sağır olup yapıya doğu cephesi olan (ön cephe) sokaktan direk girilmektedir. Bu cephede ana girişin dışında ayrıca farklı mekanlara sokakta girilen üç kapı daha bulunmaktadır. Kuzeye yakın bölümdeki 3-5m boyutundaki tonozlu bağımsız mekan mevcutta garaj olarak kullanılmaktadır. Zemin katta ışıklık niteliğinde üç küçük pencere bulunmaktadır. Birinci katın Sokağa bakan (doğu) cephesindeki 35 adet taş konsollar cephe boyunca 20cm lik çıkmayı taşımaktadır. Ana girişin üstünde yer alan yarım gömme balkonda betonarme tabya atılmış olduğu gözlenmiştir. Birinci kat doğu cephesinde on adet pencere yer almaktadır. Pencere boyutları a/2 oranındadır. Doğu cephesinin üçte bir uzunluğuna sahip olan güney cephesi zemin katında bir kapı ve bir ışıklık bulunmaktadır. Birinci kat cephede güney-batı köşesi sıfır olmak üzere üç kademeli ve yaklaşık 40cm lik çıkma yapılarak güney-doğu köşesinde gönye oluşturulmaya çalıştırılmıştır. Bu cephede üç pencere yer almaktadır. Çatı örtüsü düz dam iken yakın tarihte tadilat görerek sac kaplanmış olduğu görülmüştür. Yapı giriş holünün tam karşısında taş merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Holün sağında kalan ara holde üst katla irtibatı sağlayan ikinci bir merdiven yer almaktadır. Holün solundaki ara bölümde bodruma inilmektedir. 3-7m boyutlarında olan bodrumun uç noktasında kapalı bir dehlizin bulunduğu görülmüştür. Üst katta güney-doğu köşede yer alan odadaki gömme dolabın dışında kayda değer ahşap işçilik gözlenmemiştir. Geçmişte ahşap tavanların bulunduğu ancak bunların yok edilmiş oldukları kenar zlerde anlaşılmaktadır. İmar planına göre söz konusu yapının doğu ve güney cepheleri yolda kalmaktadır. Taşınmazın çevresinde eski doku taş yapılar mevcuttur. 1836 yıllarında inşaedilmiş olduğu söylenen ve mevcutta konut olarak kullanılan yapı sağlam durumdadır.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X	x	x

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT
BUGÜNKİ KULLANIMI: KONUT
ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

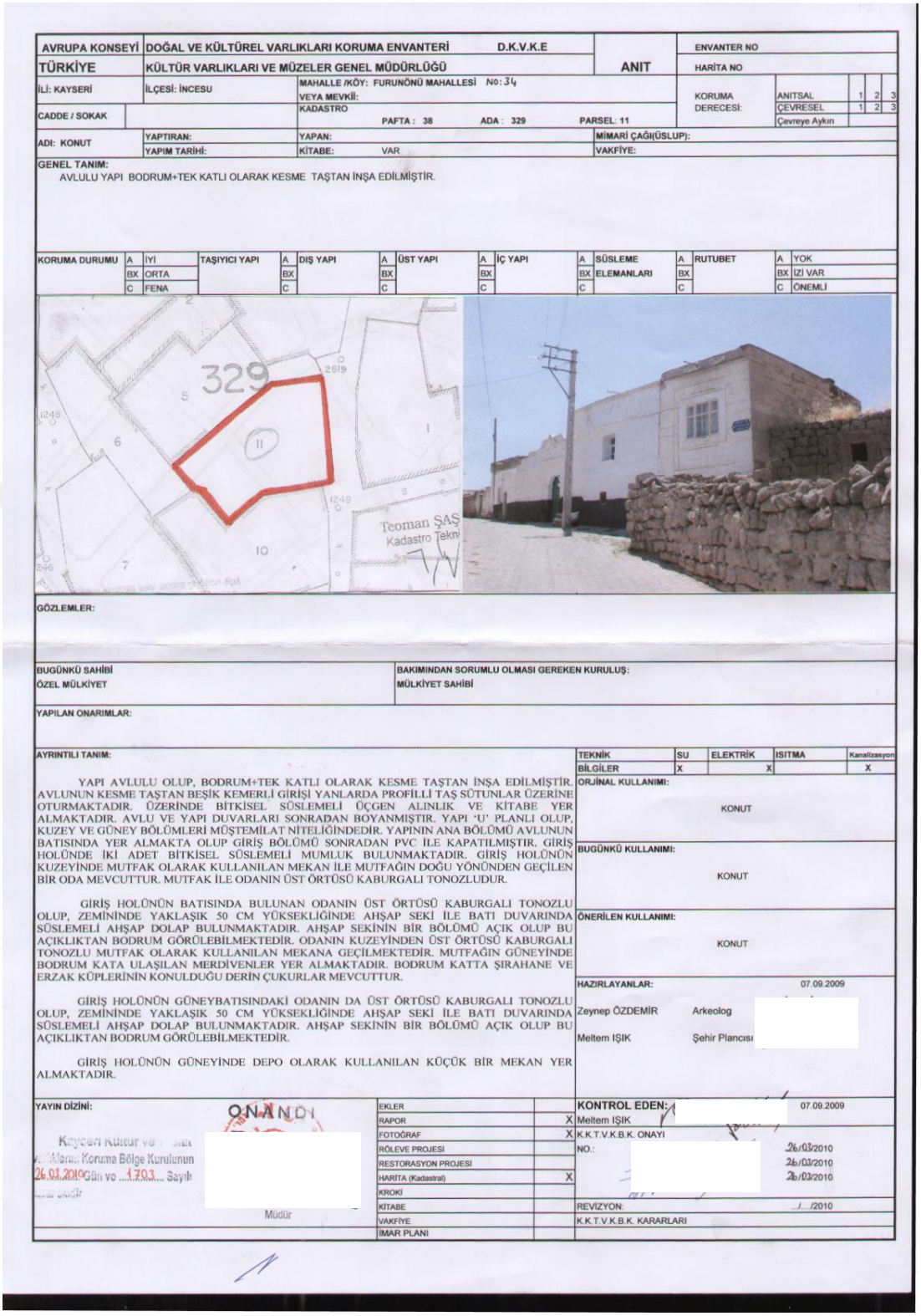
HAZIRLAYANLAR: 13.02.2007
Nafi KİRAZ Mimar
Kemal KURD Harita Mühendisi

YAYIN DİZİNİ:

EKLER	
RAPOR	X
FOTOĞRAF	X
RÖLEVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	X
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	

KONTROL EDEN: 13.02.2007
Kemal KURD Müdür V.
K.K.T.V.K.K. ONAYI
REVİZYON:
K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.4. Hacı Osman Mestav konağı tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: FURUNÖNÜ MAHALLESİ No: 34 | VEYA MEVKİİ:

CADDE / SOKAK | KADASTRO PAFTA : 38 ADA : 329 PARSEL: 11

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPAN: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP):

YAPIM TARİHİ: | KİTABE: VAR | VAKFİYE:

GENEL TANIM:
AVLULU YAPI BODRUM+TEK KATLI OLARAK KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET	
	A	İYİ		A	A	A	A	A	A YOK
	BX	ORTA		BX	BX	BX	BX	BX	BX İZİ VAR
	C	FENA		C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

GÖZLEMLER:

BUGÜNKÜ SAHİBİ
ÖZEL MÜLKİYET

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ:
MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

YAPI AVLULU OLUP, BODRUM+TEK KATLI OLARAK KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR. AVLUNUN KESME TAŞTAN BEŞİK KEMERLİ GİRİŞİ YANLARDA PROFİLLİ TAŞ SÜTUNLAR ÜZERİNE OTURMAKTADIR. ÜZERİNDE BİTKİSEL SÜSLEMELİ ÜÇGEN ALINLIK VE KİTABE YER ALMAKTADIR. AVLU VE YAPI DUVARLARI SONRADAN BOYANMIŞTIR. YAPI 'U' PLANLI OLUP, KUZEY VE GÜNEY BÖLÜMLERİ MÜŞTEMİLAT NİTELİĞİNDEDİR. YAPININ ANA BÖLÜMÜ AVLUNUN BATISINDA YER ALMAKTA OLUP GİRİŞ BÖLÜMÜ SONRADAN PVC İLE KAPATILMIŞTIR. GİRİŞ HOLÜNDE İKİ ADET BİTKİSEL SÜSLEMELİ MUMLUK BULUNMAKTADIR. GİRİŞ HOLÜNÜN KUZEYİNDE MUTFAK OLARAK KULLANILAN MEKAN İLE MUTFAĞIN DOĞU YÖNÜNDEN GEÇİLEN BİR ODA MEVCUTTUR. MUTFAK İLE ODANIN ÜST ÖRTÜSÜ KABURGALI TONOZLUDUR.

GİRİŞ HOLÜNÜN BATISINDA BULUNAN ODANIN ÜST ÖRTÜSÜ KABURGALI TONOZLU OLUP, ZEMİNİNDE YAKLAŞIK 50 CM YÜKSEKLİĞİNDE AHŞAP SEKİ İLE BATI DUVARINDA SÜSLEMELİ AHŞAP DOLAP BULUNMAKTADIR. AHŞAP SEKİNİN BİR BÖLÜMÜ AÇIK OLUP BU AÇIKLIKTAN BODRUM GÖRÜLEBİLMEKTEDİR. ODANIN KUZEYİNDEN ÜST ÖRTÜSÜ KABURGALI TONOZLU MUTFAK OLARAK KULLANILAN MEKANA GEÇİLMEKTEDİR. MUTFAĞIN GÜNEYİNDE BODRUM KATA ULAŞILAN MERDİVENLER YER ALMAKTADIR. BODRUM KATTA ŞIRAHANE VE ERZAK KÜPLERİNİN KONULDUĞU DERİN ÇUKURLAR MEVCUTTUR.

GİRİŞ HOLÜNÜN GÜNEYBATISINDAKİ ODANIN DA ÜST ÖRTÜSÜ KABURGALI TONOZLU OLUP, ZEMİNİNDE YAKLAŞIK 50 CM YÜKSEKLİĞİNDE AHŞAP SEKİ İLE BATI DUVARINDA SÜSLEMELİ AHŞAP DOLAP BULUNMAKTADIR. AHŞAP SEKİNİN BİR BÖLÜMÜ AÇIK OLUP BU AÇIKLIKTAN BODRUM GÖRÜLEBİLMEKTEDİR.

GİRİŞ HOLÜNÜN GÜNEYİNDE DEPO OLARAK KULLANILAN KÜÇÜK BİR MEKAN YER ALMAKTADIR.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 07.09.2009

Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog

Meltem IŞIK Şehir Plancısı

YAYIN DİZİNİ:

ONANDI

Kayseri Kültür ve ... Müdürlüğü Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulunun 26.03.2010 Gün ve ...1703... Sayılı ... Kararı

Müdür

EKLER	
RAPOR	X
FOTOĞRAF	X
RÖLEVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA (Kadastral)	X
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
İMAR PLANI	

KONTROL EDEN: 07.09.2009

Meltem IŞIK

K.K.T.V.K.B.K. ONAYI

NO.: 26/03/2010

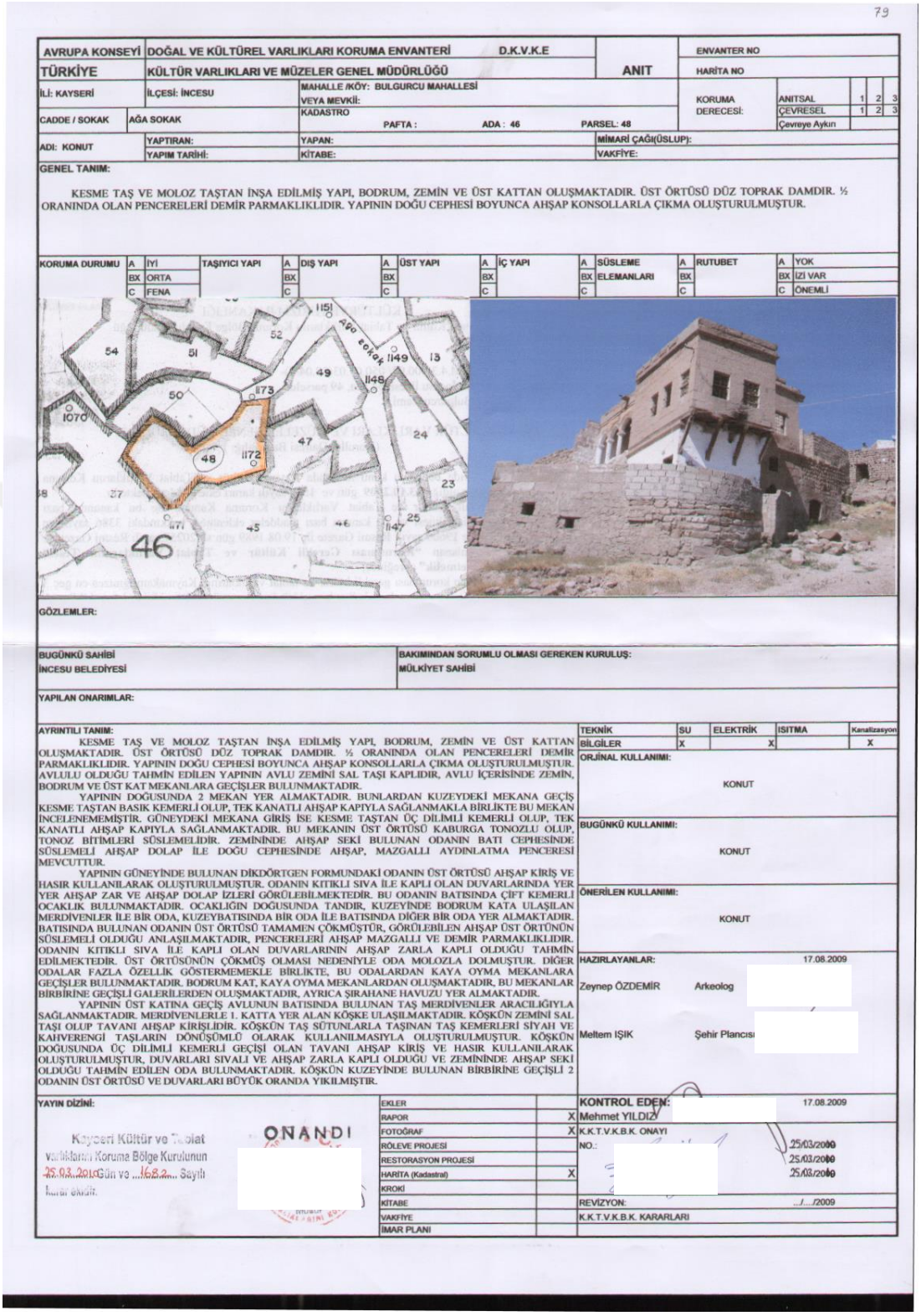
26/03/2010

26/03/2010

REVİZYON: ../../2010

K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.5. Rukane Mat evi tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: BULGURCU MAHALLESİ VEYA MEVKİİ:

CADDE / SOKAK | AĞA SOKAK | KADASTRO PAFTA : ADA : 46 PARSEL: 48

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPIM TARİHİ: | YAPAN: | KİTABE: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): | VAKFİYE:

GENEL TANIM:

KESME TAŞ VE MOLOZ TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ YAPI, BODRUM, ZEMİN VE ÜST KATTAN OLUŞMAKTADIR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAMDIR. ½ ORANINDA OLAN PENCERELERİ DEMİR PARMAKLIKLIDIR. YAPININ DOĞU CEPHESİ BOYUNCA AHŞAP KONSOLLARLA ÇIKMA OLUŞTURULMUŞTUR.

KORUMA DURUMU																		
	A	İYİ	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	A	YOK
	BX	ORTA		BX		BX		BX		BX	ELEMANLARI	BX		BX	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

GÖZLEMLER:

BUGÜNKÜ SAHİBİ: İNCESU BELEDİYESİ | BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: MÜLKİYET SAHİBİ:

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

KESME TAŞ VE MOLOZ TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ YAPI, BODRUM, ZEMİN VE ÜST KATTAN OLUŞMAKTADIR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAMDIR. ½ ORANINDA OLAN PENCERELERİ DEMİR PARMAKLIKLIDIR. YAPININ DOĞU CEPHESİ BOYUNCA AHŞAP KONSOLLARLA ÇIKMA OLUŞTURULMUŞTUR. AVLULU OLDUĞU TAHMİN EDİLEN YAPININ AVLU ZEMİNİ SAL TAŞI KAPLIDIR, AVLU İÇERİSİNDE ZEMİN, BODRUM VE ÜST KAT MEKANLARA GEÇİŞLER BULUNMAKTADIR.

YAPININ DOĞUSUNDA 2 MEKAN YER ALMAKTADIR. BUNLARDAN KUZEYDEKİ MEKANA GEÇİŞ KESME TAŞTAN BASIK KEMERLİ OLUP, TEK KANATLI AHŞAP KAPIYLA SAĞLANMAKLA BİRLİKTE BU MEKAN İNCELENEMEMİŞTİR. GÜNEYDEKİ MEKANA GİRİŞ İSE KESME TAŞTAN ÜÇ DİLİMLİ KEMERLİ OLUP, TEK KANATLI AHŞAP KAPIYLA SAĞLANMAKTADIR. BU MEKANIN ÜST ÖRTÜSÜ KABURGA TONOZLU OLUP, TONOZ BİTİMLERİ SÜSLEMELİDİR. ZEMİNİNDE AHŞAP SEKİ BULUNAN ODANIN BATI CEPHESİNDE SÜSLEMELİ AHŞAP DOLAP İLE DOĞU CEPHESİNDE AHŞAP, MAZGALLI AYDINLATMA PENCERESİ MEVCUTTUR.

YAPININ GÜNEYİNDE BULUNAN DİKDÖRTGEN FORMUNDAKİ ODANIN ÜST ÖRTÜSÜ AHŞAP KİRİŞ VE HASIR KULLANILARAK OLUŞTURULMUŞTUR. ODANIN KITIKLI SIVA İLE KAPLI OLAN DUVARLARINDA YER YER AHŞAP ZAR VE AHŞAP DOLAP İZLERİ GÖRÜLEBİLMEKTEDİR. BU ODANIN BATISINDA ÇİFT KEMERLİ OCAKLIK BULUNMAKTADIR. OCAKLIĞIN DOĞUSUNDA TANDIR, KUZEYİNDE BODRUM KATA ULAŞILAN MERDİVENLER İLE BİR ODA, KUZEYBATISINDA BİR ODA İLE BATISINDA DİĞER BİR ODA YER ALMAKTADIR. BATISINDA BULUNAN ODANIN ÜST ÖRTÜSÜ TAMAMEN ÇÖKMÜŞTÜR, GÖRÜLEBİLEN AHŞAP ÜST ÖRTÜNÜN SÜSLEMELİ OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR, PENCERELERİ AHŞAP MAZGALLI VE DEMİR PARMAKLIKLIDIR. ODANIN KITIKLI SIVA İLE KAPLI OLAN DUVARLARININ AHŞAP ZARLA KAPLI OLDUĞU TAHMİN EDİLMEKTEDİR. ÜST ÖRTÜSÜNÜN ÇÖKMÜŞ OLMASI NEDENİYLE ODA MOLOZLA DOLMUŞTUR. DİĞER ODALAR FAZLA ÖZELLİK GÖSTERMEMEKLE BİRLİKTE, BU ODALARDAN KAYA OYMA MEKANLARA GEÇİŞLER BULUNMAKTADIR. BODRUM KAT, KAYA OYMA MEKANLARDAN OLUŞMAKTADIR, BU MEKANLAR BİRBİRİNE GEÇİŞLİ GALERİLERDEN OLUŞMAKTADIR, AYRICA ŞİRAHANE HAVUZU YER ALMAKTADIR.

YAPININ ÜST KATINA GEÇİŞ AVLUNUN BATISINDA BULUNAN TAŞ MERDİVENLER ARACILIĞIYLA SAĞLANMAKTADIR. MERDİVENLERLE 1. KATTA YER ALAN KÖŞKE ULAŞILMAKTADIR. KÖŞKÜN ZEMİNİ SAL TAŞI OLUP TAVANI AHŞAP KİRİŞLİDİR. KÖŞKÜN TAŞ SÜTUNLARLA TAŞINAN TAŞ KEMERLERİ SİYAH VE KAHVERENGİ TAŞLARIN DÖNÜŞÜMLÜ OLARAK KULLANILMASIYLA OLUŞTURULMUŞTUR. KÖŞKÜN DOĞUSUNDA ÜÇ DİLİMLİ KEMERLİ GEÇİŞİ OLAN TAVANI AHŞAP KİRİŞ VE HASIR KULLANILARAK OLUŞTURULMUŞTUR, DUVARLARI SIVALI VE AHŞAP ZARLA KAPLI OLDUĞU VE ZEMİNİNDE AHŞAP SEKİ OLDUĞU TAHMİN EDİLEN ODA BULUNMAKTADIR. KÖŞKÜN KUZEYİNDE BULUNAN BİRBİRİNE GEÇİŞLİ 2 ODANIN ÜST ÖRTÜSÜ VE DUVARLARI BÜYÜK ORANDA YIKILMIŞTIR.

TEKNİK	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
BİLGİLER	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 17.08.2009

Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog

Meltem IŞIK Şehir Plancısı

YAYIN DİZİNİ:

Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 25.03.2010 Gün ve ...16.2... Sayılı kararı ekidir.

ONANDI

EKLER		
RAPOR	X	
FOTOĞRAF	X	
RÖLEVE PROJESİ		
RESTORASYON PROJESİ		
HARİTA (Kadastral)	X	
KROKİ		
KİTABE		
VAKFİYE		
İMAR PLANI		

KONTROL EDEN: 17.08.2009

Mehmet YILDIZ

K.K.T.V.K.B.K. ONAYI

NO.: 25/03/2010 25/03/2010 25/03/2010

REVİZYON: ../.../2009

K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.6. Seyri Sefa konağı tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E	ANIT	ENVANTER NO
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO
İLİ: KAYSERİ	İLÇESİ: İNCESU	MAHALLE /KÖY: KARAKOYUNLU MAHALLESİ VEYA MEVKİİ:	KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3, ÇEVRESEL 1 2 3, Çevreye Aykırı
CADDE / SOKAK	DERBENT GEÇİDİ NO:11	KADASTRO PAFTA : ADA : 73 PARSEL: 16	
ADI: KONUT	YAPTIRAN: / YAPIM TARİHİ:	YAPAN: / KİTABE:	MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): / VAKFİYE:

GENEL TANIM:
DÜZGÜN KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞ YAPI 2 KATLIDIR.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜST YAPI		İÇ YAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET		YOK
	A	İYİ		A		A		A		A		A		A	
	BX	ORTA		BX		BX		BX		BX		BX		BX	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

BUGÜNKÜ SAHİBİ
ÖZEL MÜLKİYET

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ:
MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

DİKDÖRTGEN PLANLI YAPI 2 KATLI OLARAK DÜZGÜN KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR. ANA GİRİŞİN BATISINDA HAYVAN BARINAĞI OLARAK KULLANILAN MEKANA GİRİŞ KAPISI VARDIR. ZEMİN KATTA 2 ADET AYDINLATMA PENCERESİ VARDIR. GİRİŞİN ÜZERİNDE, YAPININ ORTA AKSINDA YERALAN DERİN NİŞ SONRADAN BALKONA DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR. BALKONDA DİKDÖRTGEN BİR KAPI VE ÜZERİNDE AYDINLATMA PENCERESİ VARDIR. BETON BALKONUN ALTINA SONRADAN EKLENEN 2 TAŞ KONSOLLA BERABER ÜST KATTAKİ ÇIKMAYI TOPLAM 13 KONSOL TAŞIR. BALKON NİŞİNİN HER İKİ YANINDAKİ KANATLAR PLASTERLE ÇEVRELENMİŞ OLUP PENCERELER BU ÇERÇEVENİN İÇİNDE YERALIR. BATI KANADI SAÇAK ALTI KORNİŞLİ OLUP DOĞU KANADIN SAÇAK ALTI SADECE SİLME BANDLIDIR. ÇATISI DÜZ TOPRAK DAMDIR. İÇERİ GİRİLEMEMİŞTİR.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 03.03.2010
Dilek GENÇ Arkeolog
Hüsnü GENÇ Arkeolog

YAYIN DİZİNİ: ONANDI

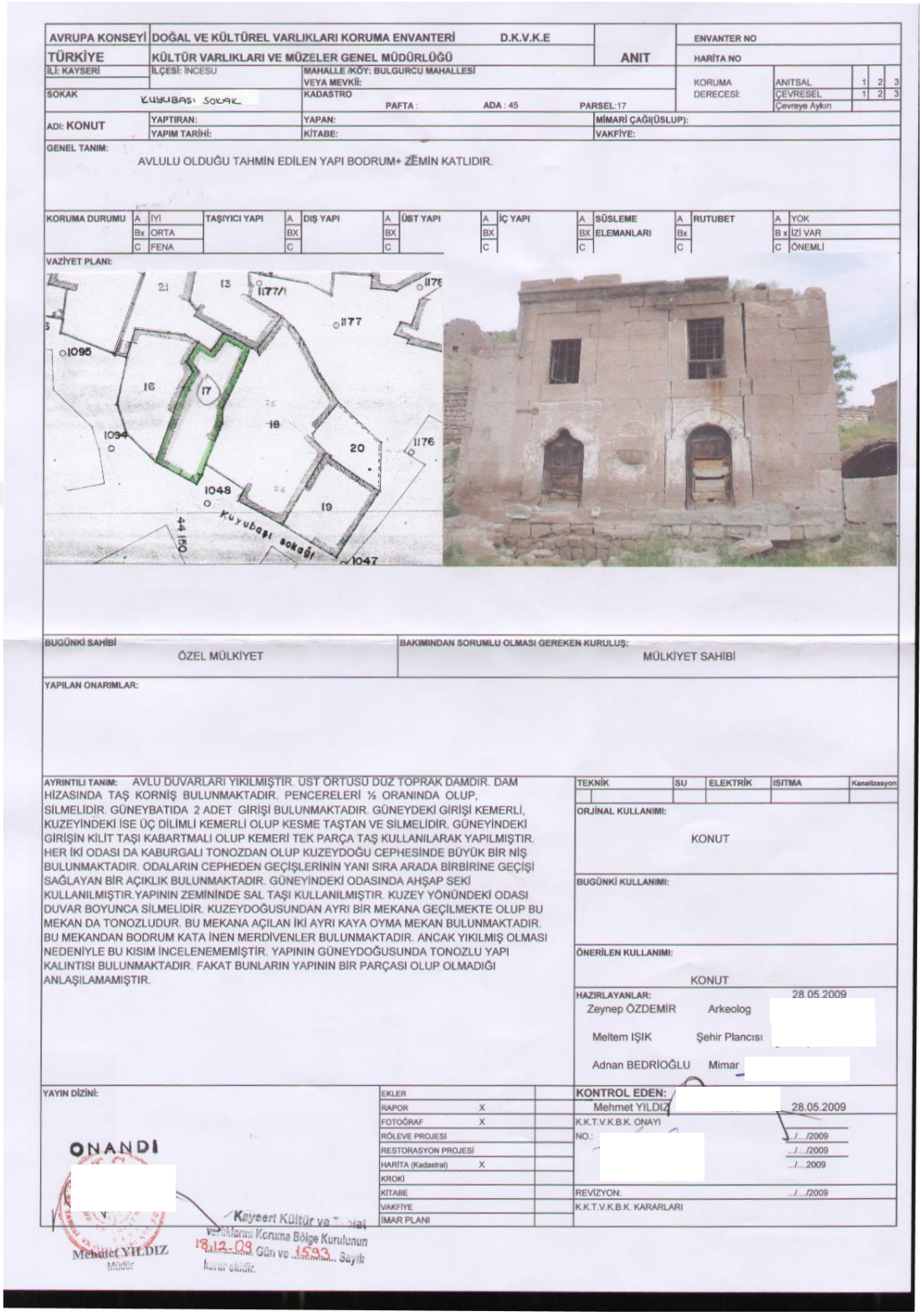
EKLER	
RAPOR	X
FOTOĞRAF	X
RÖLEVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA (Kadastral)	X
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
İMAR PLANI	

KONTROL EDEN: 03.03.2010
Mehmet YILDIZ
K.K.T.V.K.B.K. ONAYI
NO.: ../..../2010
../..../2010
../..../2010
REVİZYON: ../..../2010
K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Mehmet YILDIZ
Müdür

Kayseri Kültür ve ... Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun
26.01.2010 Gün ve 1213 Sayılı
kararı ekidir.

Şekil Ek A.7. Gurbet Kaçmaz evi tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: BULGURCU MAHALLESİ VEYA MEVKİİ:

SOKAK: Kuyubaşı Sokak | KADASTRO PAFTA: ADA: 45 PARSEL: 17

KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPIM TARİHİ: | YAPAN: | KİTABE: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): | VAKFİYE:

GENEL TANIM: AVLULU OLDUĞU TAHMİN EDİLEN YAPI BODRUM+ ZEMİN KATLIDIR.

KORUMA DURUMU	TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET	YOK
A İYİ	A	A	A	A	A	A	A
Bx ORTA	BX	BX	BX	BX	BX	Bx	B x İZİ VAR
C FENA	C	C	C	C	C	C	C ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI:

BUGÜNKİ SAHİBİ: ÖZEL MÜLKİYET

BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM: AVLU DUVARLARI YIKILMIŞTIR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAMDIR. DAM HİZASINDA TAŞ KORNİŞ BULUNMAKTADIR. PENCERELERİ ½ ORANINDA OLUP, SİLMELİDİR. GÜNEYBATIDA 2 ADET GİRİŞİ BULUNMAKTADIR. GÜNEYDEKİ GİRİŞİ KEMERLİ, KUZEYİNDEKİ İSE ÜÇ DİLİMLİ KEMERLİ OLUP KESME TAŞTAN VE SİLMELİDİR. GÜNEYİNDEKİ GİRİŞİN KİLİT TAŞI KABARTMALI OLUP KEMERİ TEK PARÇA TAŞ KULLANILARAK YAPILMIŞTIR. HER İKİ ODASI DA KABURGALI TONOZDAN OLUP KUZEYDOĞU CEPHESİNDE BÜYÜK BİR NİŞ BULUNMAKTADIR. ODALARIN CEPHEDEN GEÇİŞLERİNİN YANI SIRA ARADA BİRBİRİNE GEÇİŞİ SAĞLAYAN BİR AÇIKLIK BULUNMAKTADIR. GÜNEYİNDEKİ ODASINDA AHŞAP SEKİ KULLANILMIŞTIR.YAPININ ZEMİNİNDE SAL TAŞI KULLANILMIŞTIR. KUZEY YÖNÜNDEKİ ODASI DUVAR BOYUNCA SİLMELİDİR. KUZEYDOĞUSUNDAN AYRI BİR MEKANA GEÇİLMEKTE OLUP BU MEKAN DA TONOZLUDUR. BU MEKANA AÇILAN İKİ AYRI KAYA OYMA MEKAN BULUNMAKTADIR. BU MEKANDAN BODRUM KATA İNEN MERDİVENLER BULUNMAKTADIR. ANCAK YIKILMIŞ OLMASI NEDENİYLE BU KISIM İNCELENEMEMİŞTİR. YAPININ GÜNEYDOĞUSUNDA TONOZLU YAPI KALINTISI BULUNMAKTADIR. FAKAT BUNLARIN YAPININ BİR PARÇASI OLUP OLMADIĞI ANLAŞILAMAMIŞTIR.

TEKNİK	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKİ KULLANIMI:

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 28.05.2009
Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog
Meltem IŞIK Şehir Plancısı
Adnan BEDRİOĞLU Mimar

YAYIN DİZİNİ:

EKLER	
RAPOR	X
FOTOĞRAF	X
RÖLEVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA (Kadastral)	X
KROKİ	
KİTABE	
VAKFİYE	
İMAR PLANI	

KONTROL EDEN: Mehmet YILDIZ 28.05.2009

K.K.T.V.K.B.K. ONAYI
NO.: .../.../2009
.../.../2009
.../..../2009

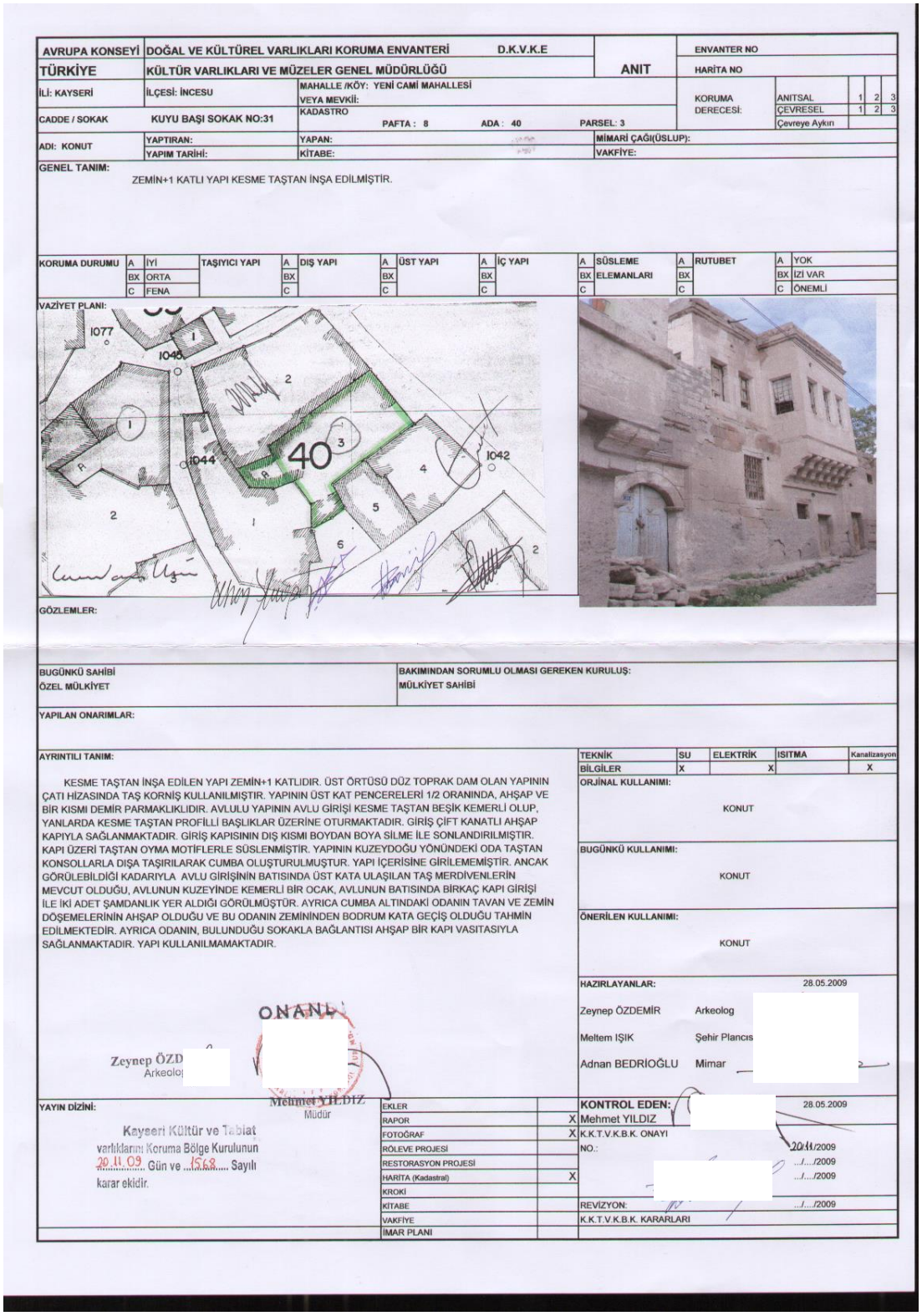
REVİZYON: .../.../2009

K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

ONANDI
Mehmet YILDIZ
Müdür

Kayseri Kültür ve ... Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 18.12.09 Gün ve 1593 Sayılı kararı gereğidir.

Şekil Ek A.8. Metruk Rum evi 1 tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

AVRUPA KONSEYİ | DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E | ANIT | ENVANTER NO

TÜRKİYE | KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ | HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ | İLÇESİ: İNCESU | MAHALLE /KÖY: YENİ CAMİ MAHALLESİ | VEYA MEVKİİ: | KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3 | ÇEVRESEL 1 2 3 | Çevreye Aykırı

CADDE / SOKAK: KUYU BAŞI SOKAK NO:31 | KADASTRO PAFTA : 8 ADA : 40 PARSEL: 3

ADI: KONUT | YAPTIRAN: | YAPAN: | MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP): | YAPIM TARİHİ: | KİTABE: | VAKFİYE:

GENEL TANIM:

ZEMİN+1 KATLI YAPI KESME TAŞTAN İNŞA EDİLMİŞTİR.

KORUMA DURUMU			TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	SÜSLEME ELEMANLARI	RUTUBET	
	A	İYİ							YOK
	BX	ORTA							İZİ VAR
	C	FENA							ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI:

GÖZLEMLER:

BUGÜNKÜ SAHİBİ: ÖZEL MÜLKİYET | BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: MÜLKİYET SAHİBİ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

KESME TAŞTAN İNŞA EDİLEN YAPI ZEMİN+1 KATLIDIR. ÜST ÖRTÜSÜ DÜZ TOPRAK DAM OLAN YAPININ ÇATI HİZASINDA TAŞ KORNİŞ KULLANILMIŞTIR. YAPININ ÜST KAT PENCERELERİ 1/2 ORANINDA, AHŞAP VE BİR KISMI DEMİR PARMAKLIKLIDIR. AVLULU YAPININ AVLU GİRİŞİ KESME TAŞTAN BEŞİK KEMERLİ OLUP, YANLARDA KESME TAŞTAN PROFİLLİ BAŞLIKLAR ÜZERİNE OTURMAKTADIR. GİRİŞ ÇİFT KANATLI AHŞAP KAPIYLA SAĞLANMAKTADIR. GİRİŞ KAPISININ DIŞ KISMI BOYDAN BOYA SİLME İLE SONLANDIRILMIŞTIR. KAPI ÜZERİ TAŞTAN OYMA MOTİFLERLE SÜSLENMİŞTİR. YAPININ KUZEYDOĞU YÖNÜNDEKİ ODA TAŞTAN KONSOLLARLA DIŞA TAŞIRILARAK CUMBA OLUŞTURULMUŞTUR. YAPI İÇERİSİNE GİRİLEMEMİŞTİR. ANCAK GÖRÜLEBİLDİĞİ KADARIYLA AVLU GİRİŞİNİN BATISINDA ÜST KATA ULAŞILAN TAŞ MERDİVENLERİN MEVCUT OLDUĞU, AVLUNUN KUZEYİNDE KEMERLİ BİR OCAK, AVLUNUN BATISINDA BİRKAÇ KAPI GİRİŞİ İLE İKİ ADET ŞAMDANLIK YER ALDIĞI GÖRÜLMÜŞTÜR. AYRICA CUMBA ALTINDAKİ ODANIN TAVAN VE ZEMİN DÖŞEMELERİNİN AHŞAP OLDUĞU VE BU ODANIN ZEMİNİNDEN BODRUM KATA GEÇİŞ OLDUĞU TAHMİN EDİLMEKTEDİR. AYRICA ODANIN, BULUNDUĞU SOKAKLA BAĞLANTISI AHŞAP BİR KAPI VASITASIYLA SAĞLANMAKTADIR. YAPI KULLANILMAMAKTADIR.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon
	X	X		X

ORJİNAL KULLANIMI: KONUT

BUGÜNKÜ KULLANIMI: KONUT

ÖNERİLEN KULLANIMI: KONUT

HAZIRLAYANLAR: 28.05.2009

Zeynep ÖZDEMİR Arkeolog

Meltem IŞIK Şehir Plancısı

Adnan BEDRİOĞLU Mimar

ONANDI

Zeynep ÖZD
Arkeolo

Mehmet YILDIZ
Müdür

YAYIN DİZİNİ:

Kayseri Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 20.11.09 Gün ve 1568 Sayılı karar ekidir.

EKLER		
RAPOR	X	
FOTOĞRAF	X	
RÖLEVE PROJESİ		
RESTORASYON PROJESİ		
HARİTA (Kadastral)	X	
KROKİ		
KİTABE		
VAKFİYE		
İMAR PLANI		

KONTROL EDEN: 28.05.2009

Mehmet YILDIZ

K.K.T.V.K.B.K. ONAYI

NO.: 20../2009

.../.../2009

.../.../2009

REVİZYON: .../.../2009

K.K.T.V.K.B.K. KARARLARI

Şekil Ek A.9. Metruk Rum evi 2 tescil fişi (İncesu Belediyesi arşivi, 2021)

ÖZGEÇMİŞ

Rana Nur TÜRKDÖNMEZ ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladı. 2014 yılında Mustafa Eminoğlu Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 2015 yılında Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2019 yılında tamamladı. 2020 yılında aynı üniversitede yüksek lisans eğitimine başladı. Bununla birlikte Kayseri'de proje müellifi olarak çalışmaktadır.